

Tilannekuva ja sidosryhmäselvitys Eräpalvelujen kalastuksen kehittämishjelman tueksi

Hannaleena Aarnio

Kansikuva: Huolellisen suunnittelun tavoitteena ovat entistä puhtaammat kalavedet tulevien sukupolvien kalastajille.
Kuva: Mikko Tormanen / Keksi.

© Metsähallitus, Vantaa, 2024

ISBN 978-952-377-125-3 (pdf)

Hannaleena Aarnio

**Tilannekuva ja sidosryhmäselvitys
Eräpalvelujen kalastuksen
kehittämishjelman tueksi**

Kuvailulehti

Julkaisija
Luottamuksellisuus

Metsähallitus
Julkinen

Julkaisuaika
Diaarinumero

7.6.2024
MH 4409/2024

Tekijä(t)
Julkaisun nimi

Hannaleena Aarnio
Tilannekuva ja sidosryhmäselvitys Eräpalvelujen kalastuksen kehittämishojelman tueksi

Tiivistelmä

Metsähallituksen Eräpalvelut laatii kalastuksen kehittämishojelman, jossa linjataan toimintaa ja määritellään tulevien vuosien tavoitteet ja toimenpiteet valtion vesien kalastusjärjestelyille. Tarve kehittämishojelman laadinnalle on ilmeinen. Kalastuksen järjestäminen on ollut pitkään taloudellisesti alijäämäistä. Lakiuudistusten myötä tehtävät ovat lisääntyneet ilman siihen osoitettua lisärahoitusta. Kalastustoimintaa kohdistetut odotukset ovat olleet myös osittain epäselviä. Tässä selvityksessä luodaan tilannekuva valtion vesien kalastuksen järjestämisestä, sen nykytilasta ja kehitystarpeista Eräpalvelujen kalastuksen kehittämishojelman tueksi. Selvityksen keskeisenä päämääränä on: 1) tuottaa näkemys siitä, mitä omistaja ja sidosryhmät odottavat Eräpalvelujen kalastuksen järjestelyiltä tulevaisuudessa, 2) esittää toiminnan kehittämiseen eri vaihtoehtoja, joilla pyritään vastaamaan kalastuksen järjestämiseen liittyviin tulevaisuuden muutoksiin yhteiskunnassa ja ympäristössä ja 3) kuvata näiden vaihtoehtojen toiminnan rahoittaminen. Selvitys perustuu 32 henkilön haastatteluihin. Ne edustavat omistajan (8) sekä sisäisten (6) ja ulkoisten sidosryhmien (18) näkemyksiä. Lisäksi selvityksestä kuvataan kalastuksen talouden nykytilanne, jossa ei ole tapahtunut suuria muutoksia kustannusvastaavuuden parantamiseen tähtäävistä toimenpiteistä huolimatta.

Selvityksen haastattelujen mukaan Metsähallituksen rooli kalastusasioissa nähdään laajemmassa mittakaavassa valtion strategioiden ja linjausten toteuttajana sekä yhteiskunnallisena vaikuttajana. Metsähallitus mahdollistaa eri kalastusmuotoja kestävästi ja toimii edelläkävijänä ja suunnannäyttäjänä. Metsähallitus koetaan tärkeänä, asiantuntevana ja luotettavana toimijana kalastusasioissa. Viestintä, lupakauppa ja asiakaspalvelu nähdään erinomaisina. Toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten, kuten ilmaston- ja väestönmuutoksen tai lainsäädännön ja arvomaailman muuttumisen, myötä kalastuksen kestävyuden ja vastuullisuuden arvioidaan korostuvan entisestään. Toimintaympäristön muutoksista eniten huolta kannetaan ilmastonmuutoksen lisäksi merituulivoiman vaikutuksesta kalakan-toihin ja kalastukseen, mikä Metsähallituksen tulee toiminnassaan huomioida.

Omistajan ja sidosryhmien odotukset tukevat pääosin nykyistä Metsähallituksen Eräpalvelujen kalastustoiminnan kehittämisuuntaa. Tämä kertonee siitä, että laki ja uudistuneet strategiat linjaavat hyvin Eräpalvelujen kalastustoimintaa. Metsähallituksen odotetaan kehittävän kalastustoimintaansa luontaisten kalalajien elinvoimaisuuteen perustuen. Vapaa-ajankalastuskohteiden ja kalastuslupa-käytäntöjen monipuolistamisessa nähdään vahvasti myös mahdollisuuksia kalastusmatkailun tukemiseen. Kaupallisen kalastuksen edistäminen koetaan tärkeäksi Metsähallituksen tehtäväksi. Valtion tavoitteena on suomalaisen kalan käytön lisääminen ja sen turvaaminen myös huoltovarmuuden näkökulmasta. Kestävän kalastuksen mitoitus tulee varmistaa yhtenä kokonaisuutena yleiskalastus-oikeudet huomioiden. Kestävä kalavarantojen hyödyntäminen on kaikkien sidosryhmien yhteinen tavoite. Kalalajien ja elinympäristöjen hoito nähdään Metsähallituksen vastuualueiden yhteisenä ydintoimintona, jota tulisi jatkossa vahvistaa ja jonka toimintamalliin ja rahoitukseen tulee löytää ratkaisu. Selvityksessä esitetään lukuisia yksittäisiä ehdotuksia näiden kokonaisuuksien kehittämiseksi ja rahoittamiseksi.

Avainsanat

Metsähallitus, Eräpalvelut, sidosryhmäselvitys, kehittämishojelma, kalakantojen kestävä käyttö, kaupallinen kalastus, vapaa-ajankalastus, kalastusmatkailu, kalastusluvut, kalastonhoitomaksu, kalalajien ja elinympäristöjen hoito

ISBN (pdf)

978-952-377-125-3

Sivumäärä

75 s.

Kieli

Suomi

Kustantaja

Metsähallitus, Eräpalvelut

Presentationsblad

Utgivare	Forststyrelsen	Utgivningsdatum	7.6.2024
Sekretessgrad	Offentlig	Diarienummer	MH 4409/2024
Författare	Hannaleena Aarnio		
Publikation	Lägesbild och utredning till intressentgrupper som stöd för Jakt- och fisketjänsternas utvecklingsprogram för fisket		

Sammandrag

Forststyrelsens Jakt- och fisketjänster utarbetar ett utvecklingsprogram för fisket som drar upp riktlinjer för verksamheten och fastställer de kommande årens mål och åtgärder för fiskearrangemangen i statens vatten. Det finns ett uppenbart behov av att utarbeta ett utvecklingsprogram. Ordnanget av fisket har länge uppvisat ett underskott ekonomiskt. I och med lagreformer har uppgifterna ökat utan att det anvisats tilläggsfinansiering. Förväntningarna på fiskeverksamheten har också varit delvis oklara. Med denna utredning skapas en lägesbild av ordnanget av fisket i statens vatten, dess nuläge och utvecklingsbehov som stöd för Jakt- och fisketjänsternas utvecklingsprogram för fisket. Utredningens centrala mål är: (1) producera en uppfattning om vad ägaren och intressentgrupperna förväntar sig av Jakt- och fisketjänsternas fiskearrangemang i framtiden, (2) presentera olika alternativ för utvecklingen av verksamheten, med vilka man strävar efter att svara på framtida förändringar i samhället och miljön i anslutning till ordnanget av fisket och (3) beskriva finansieringen av dessa alternativ. Utredningen grundar sig på intervjuer med 32 personer. De representerar ägarens (8) samt de interna (6) och externa intressentgruppernas (18) åsikter. I utredningen beskrivs dessutom nuläget för fiskets ekonomi, där det inte har skett några stora förändringar trots åtgärder som syftar till att förbättra kostnadsmotsvarigheten.

Enligt intervjuerna i utredningen ses Forststyrelsens roll i fiskefrågor i större skala som verkställare av statens strategier och riktlinjer samt samhällspåverkare. Forststyrelsen möjliggör olika former av fiske på ett hållbart sätt och fungerar som föregångare och vägvisare. Forststyrelsen upplevs som en viktig, sakkunnig och pålitlig aktör i fiskefrågor. Kommunikationen, tillståndshandeln och kundservicen uppfattas som utmärkta. I och med förändringarna i verksamhetsmiljön, såsom klimatförändringen och befolkningsförändringen eller förändringar i lagstiftningen och värdegrunden, uppskattar man att hållbarhet och ansvarsfullhet kommer att framhävas ytterligare. Den största oron för förändringar i verksamhetsmiljön är förutom klimatförändringen även havsvindkraftens inverkan på fiskbestånden och fisket, vilket Forststyrelsen bör beakta i sin verksamhet.

Ägarens och intressentgruppernas förväntningar stöder i huvudsak den nuvarande utvecklingsriktningen för Forststyrelsens Jakt- och fisketjänsternas fiskeverksamhet. Detta vittnar om att lagen och de förnyade strategierna drar väl upp riktlinjerna för Jakt- och fisketjänsternas fiskeverksamhet. Forststyrelsen förväntas utveckla sin fiskeverksamhet utifrån de naturliga fiskarternas livskraft. I diversifieringen av fritidsfiskeobjekten och fisketillståndspraxisen ses också starka möjligheter att stöda fisketurismen. Att främja kommersiellt fiske upplevs som en viktig uppgift för Forststyrelsen. Statens mål är att öka användningen av finsk fisk och att trygga tillgången till den även med tanke på försörjningsberedskapen. Dimensioneringen av hållbart fiske ska säkerställas som en helhet med beaktande av de allmänna fiskerättigheterna. Ett gemensamt mål för alla intressentgrupper är att fiskeresurserna utnyttjas på ett hållbart sätt. Skötseln av fiskarter och livsmiljöer ses som en gemensam kärnverksamhet för Forststyrelsens ansvarsområden, som i fortsättningen bör stärkas och vars verksamhetsmodell och finansiering bör lösas. I utredningen presenteras ett flertal enskilda förslag för att utveckla och finansiera dessa helheter.

Nyckelord	Forststyrelsen, Jakt- och fisketjänster, utredning av intressentgrupper, utvecklingsprogram, hållbart nyttjande av fiskbestånden, kommersiellt fiske, fritidsfiske, fisketurism, fisketillstånd, fiskevårdsavgift, vård av fiskarter och livsmiljöer		
ISBN (pdf)	978-952-377-125-3	Språk	Finska
Sidantal	75 s.		
Förlag	Forststyrelsen, Jakt- och fisketjänster		

Esipuhe

Metsähallituksen Eräpalvelut hoitaa valtion omistamia vesiä ja vastaa kalastuksen järjestelyistä yhdessä muiden mahdollisten omistajien kanssa. Metsähallituksen Eräpalvelujen kalastukseen liittyviä toimintoja ohjaavat lakisääteiset tehtävät sekä erilaiset strategiat ja ohjelmat. Eräpalvelujen kalastukseen liittyvää toimintaa tulossopimukset maa- ja metsätalousministeriö (tässä omistaja) vuosittain tehtävän tulossopimuksen kautta. Eräpalvelujen kalastustehtävien yhteiskunnallinen vaikuttavuus vapaa-ajan kalastuksen, kaupallisen kalastuksen ja kalastusmatkailun kautta on merkittävä.

Metsähallituksen kalastuksen resurssointi ja kalavesien hoito on lupatulopohjaista. Budjettirahaa on osoitettu Ylä-Lapin maksuttoman kalastuksen hoitoon ja kalastuksen valvontaan. Eräpalvelujen kalastukseen liittyvistä tehtävistä, rahoituksesta sekä kustannus- ja tuloakenteesta on vuosien mittaan tehty useita selvityksiä. Näiden perusteella kustannusvastaavuuteen liittyvät heikkoudet nykyisessä kalastuksen tehtävienhoidossa on tiedostettu. Erityisesti kalastuksen lakisäätelistä tehtävistä vain osa on pystytty rahoittamaan lupatuloilla. Kalastustoimintaa on paikattu metsästyksen lupatuloilla.

Kalastustoimen rahoituspohja ei ole lain hengen mukainen. Myös Eräpalvelujen toiminnan kokonaisresurssitilanne on haasteellinen, eikä sitä voida korjata Eräpalvelujen sisäisillä säästötoimilla muutoin kuin luopumalla tehtävistä ja sopeuttamalla henkilömäärää tai hankkimalla toimintamenoihin lisärahoitusta. Vaikka tulokertymä on kasvanut viime vuosina, se ei ole kompensoinut kasvaneita menoja. Rahoitusta lakisääteliseen toimintaan on yritetty saada budjetin kehyksen nostolla, siinä vielä onnistumatta. Tilanne ei ole helpotunut yleiskustannusten kasvun nostaessa edelleen menoja. Pitkään jatkunut resurssivaje heijastuu myös kalastustoimen henkilöstön työssä jaksamiseen ja hyvinvointiin.

Metsähallituksen hoitamat kalastustoiminnot ovat lisääntyneet ajan myötä tehtäväkentän ollessa nykyisin varsin laaja. Pidemmän aikavälin toiminnalle osoitetut tavoitteet ovat osin epäselvät, mm. valtion vesien kalastusta koskevaa asetusta ei kalastuslain muutoksen jälkeen ole annettu. Myös kansalaisilla ja muilla toimijoilla ja sidosryhmillä on omat odotuksensa valtion vesien kalastuksen järjestämiseen.

Eräpalvelujen kalastustoiminnon sopeuttamiseksi on jo useamman vuoden ajan ollut tavoitteena laatia kalastuksen kehittämisohjelma, jossa määritellään visio, tavoitteet ja toimenpiteet valtion vesien kalastusjärjestelyille. Kalastuksen kehittämisohjelman laadinta on osoittautunut haastavaksi, koska ei ole ollut selkeää kuvaa siitä, mitä valtion vesien kalastusjärjestelyiltä odotetaan lakisäätelisten tehtävien lisäksi. On tärkeää selvittää omistajan kanssa nykyisten tehtävien tarkoituksenmukaisuus. Lisäksi tulee tunnistaa kalatalouden kannalta keskeiset tavoitteet valtion vesille ja kytkeä ne pidemmällä aikavälillä näköpiirissä oleviin, toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Samoin tulee selvittää, miten kalastuksen tehtävät tulevaisuudessa rahoitetaan ja löytyykö muita keinoja toiminnan tehostamiseen. Tässä tilannekuva- ja sidosryhmäselvityksessä etsitään ratkaisuja näihin kysymyksiin.

Hannaleena Aarnio, Metsähallitus, Eräpalvelut

Sisällys

1 Metsähallituksen Eräpalvelut.....	9
1.1 Eräpalvelujen kalastustoimen organisaatio ja henkilöstö.....	9
1.2 Eräpalvelujen kalastustoimen tehtävät.....	10
1.2.1 Vapaa-ajankalastus.....	11
1.2.2 Vesialueiden kalastusoikeuden vuokraukset.....	11
1.2.3 Kaupallisen kalastuksen suunnittelu ja luvittaminen.....	12
1.2.4 Merialueen kalastuksen järjestäminen.....	12
1.2.5 Ravustus valtion vesillä.....	13
1.2.6 Kalastuksen, kalakantojen ja vesien tilan seuranta ja suunnittelu.....	13
1.2.7 Eräpalvelujen ja sähköisten järjestelmien kehittäminen.....	14
1.2.8 Yleinen kalatalousneuvonta.....	14
1.2.9 Muu viranomaistyö: valtion edustaja kalatalousalueiden ja osakaskuntien toiminnassa.....	15
1.2.10 Muu viranomaistyö; työryhmät, lausunnot, raportit ja selvitykset.....	16
1.2.11 Vesialueiden kalataloudellinen kunnostus.....	16
1.2.12 Ylä-Lapin kalastuksen erityistehtävät.....	17
1.2.13 Kalastusmatkailun edistäminen.....	17
1.2.14 Kalastonhoitomaksun keräämistehtävä.....	18
1.3 Kalastustoimen rahoitus ja menot.....	18
1.3.1 Talousanalyysi kalastuksen tehtävistä ja niiden kustannusvastaavuudesta.....	19
1.3.2 Eräpalvelujen kehittämissuunnitelma kalastuksen talouden tasapainottamiseksi.....	21
1.4 Kalastuksen kehittämisohjelma.....	23
1.5 Metsähallituksen kalastuksen tilannekuva- ja sidosryhmäselvityksen tavoitteet.....	23
1.5.1 Selvityksen rajaukset.....	23
2 Aineistot.....	24
3 Kalastuksen talouden nykytilanne.....	25
4 Haastattelutulokset.....	27
4.1 Metsähallituksen rooli kalastusasioissa.....	27
4.1.1 Monipuolisen vapaa-ajankalastuksen mahdollistaja.....	28
4.1.2 Suomalaisen kalastusmatkailun mahdollistaja.....	31
4.1.3 Kaupallisen kalastuksen edistäjä.....	33
4.1.4 Ammattitaitoinen suunnannäyttäjäksi muille vedenomistajille.....	34
4.1.5 Jokirapukantojen turvaaja.....	35
4.1.6 Edelläkävijä kalalajien ja kalojen elinympäristöjen hoitotoimissa.....	35
4.1.7 Kalatalouden edistäminen ja muut vesien käyttömuodot.....	37
4.1.8 Metsähallituksen kalastusviestintä pääosin onnistunutta.....	39

4.2	Odotukset Metsähallituksen toimintaa kohtaan.....	41
4.2.1	Onnistunut rooli ja hyvää tekemistä.....	41
4.2.2	Nykyistä suurempi ja vaikuttavampi rooli.....	42
4.2.3	Kalastustoiminnan resurssit ja toiminnan tehostaminen.....	42
4.2.4	Metsähallituksen sisäisen yhteistyön parantaminen.....	42
4.2.5	Kalastuksen ekologisen kestävyuden varmistaminen.....	43
4.2.6	Entistä aktiivisempi ote uhanalaisten kalakantojen ja elinympäristöjen hoitoon.....	44
4.2.7	Muut odotukset Eräpalvelujen toiminnan suuntaamiseen.....	45
4.2.8	Muita odotuksia ja kehittämistoiveita Metsähallituksen toimintaan.....	45
4.3	Toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset.....	46
4.4	Mahdollisuudet valtion vesillä.....	51
4.4.1	Merialueen hyödyntäminen ja kalankasvatus.....	51
4.4.2	Kaupallisen kalastuksen ja kalan kysynnän edistäminen.....	51
4.4.3	Kalastusmatkailun kehittyminen.....	52
4.4.4	Kalastuskohteiden kehittäminen.....	52
4.4.5	Kestävä kalastus ja elinympäristöjen hoito.....	52
4.4.6	Muut mahdollisuudet.....	53
4.5	Kalastuksen rahoitus.....	53
4.5.1	Lupatulot ja vesialuekorvaukset rahoituksen kulmakivenä.....	53
4.5.2	Budjettivarat osana toiminnan rahoitusta.....	54
4.5.3	Metsähallituksen liiketoimintojen rooli rahoituksessa.....	54
4.5.4	Projektitoiminta.....	54
4.5.5	Muu/ulkopuolinen rahoitus.....	55
4.5.6	Toiminnan kehittäminen.....	55
4.6	Haastatteluaineiston arviointi.....	55
5	Johtopäätökset.....	57
5.1	Metsähallituksen rooli kalastusasioissa.....	58
5.2	Vapaa-ajankalastuskohteiden ja lupien kehittäminen.....	59
5.3	Kalastusmatkailun mahdollistaminen ja tukeminen.....	61
5.4	Kaupallisen kalastuksen edistäminen ja roolin vahvistaminen.....	61
5.5	Kalastuksen kestävyuden varmistaminen.....	63
5.6	Kalalajien ja elinympäristöjen hoitaminen.....	64
5.7	Toiminnan tehostaminen ja Eräpalvelujen roolin selkeyttäminen.....	65
5.8	Selvityksen tekijän vapaa sana.....	66
	Lähteet.....	67
	Liitteet.....	68

1 Metsähallituksen Eräpalvelut

Metsähallituksen Eräpalvelut vastaa Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion vesien kalastusasioiden hoidosta. Niihin kuuluvat kalastusoikeuksien luvittaminen ja asiakkuuk-sien hoitaminen, kalastuksen valvonta, kala-vesien hoito ja niihin liittyvä hanketoiminta, kalastonhoitomaksun keräämistehtävä valtion budjettiin sekä tulosohjauksessa annetut muut tehtävät.

Eräpalvelut on osa julkisia hallintotehtäviä ja toimii kaikilla Metsähallituksen tasealueilla. Toiminta on vahvasti lainsäädäntöohjattua ja sen kokonaisuudesta ja lainmukaisuudesta vastaa erätalousjohtaja. Budjettirahoituksen ohjaamisesta eräasioihin vastaa nykyisen tul-kinnan mukaan luontopalvelujohtaja. Eräasioiden hoitoa ohjataan sisäisesti erätalousjoh-tajan normeilla ja ohjeilla, jotka valmistellaan asiantuntijatyönä esittelystä. Metsähallituksen myöntämät kalastusluvut ovat pääosin hallin-topäätöksiä ja niistä voi esittää oikaisuvaati-muksen, jotka osoitetaan erätalousjohtajalle ja mahdolliset jatkovalitukset hallinto-oikeu-delle. Oikaisuvaatimuksia osoitetaan tyypilli-simmin kaupallisen kalastuksen luvista, joilla on luvansaajille eniten taloudellista merki-tystä.

Eräpalvelut turvaa kansalaisille kalastus-mahdollisuuksia valtion vesillä ja huolehtii samalla eränkänynnin kestävydestä. Lainsää-täjä on asettanut palvelujen tuottamiselle etusijaisuuksia. Esimerkiksi kalastuksessa on tarjottava kaupallisille kalastajille kalastus-mahdollisuuksia ja samalla on kuitenkin huo-lehdittava, että lailla annettuja erityisoikeuksia ei loukata (esim. erityisperusteiset kalastusoi-keudet). Myös saamelaisten kotiseutualueella saamelaiskulttuuri asettaa toiminnan suun-nittelulle erityisehtoja ja vaatimuksia. Edellä mainitut asiat edellyttävät tyypillisesti vaativia neuvotteluja erilaisten oikeuksien, etujen ja odotusten yhteensovittamisessa. Myös kalas-tuksen valvonta on vahvasti normiohjattua ja erätarkastaja käyttää virkatyössään merkittä-vää julkista valtaa.

1.1 Eräpalvelujen kalastustoimen organisaatio ja henkilöstö

Eräpalvelut on jaettu kahteen toiminta-aluei-seen: eteläinen alue ja pohjoinen alue. Alueita johtavat erätalouspäälliköt, joiden alaisuus-dessa työskentelevät alueiden kahdeksan kalastuksen erityisasiantuntijaa ja muu mahdollinen henkilöstö erikseen rahoite-tuista hankkeista riippuen. Erätalouspääl-liköt vastaavat alueellisesta budjetoinnista, sidosryhmäyhteistyöstä ja huolehtivat sisäi-sestä asioiden yhteensovittamisesta. Kalas-tuksen valvontaa tekevät erätarkastajat, jotka muodostavat valtakunnallisen erävalvonta-tiimin erävalvontapäällikön alaisuudessa.

Eräpalveluissa toimii matriisina valtakun-nallinen kalastustiimi, jota koordinoi kalastuk-sen johtava asiantuntija. Kalastuksen erityisasi-antuntijat, kalastonhoitomaksukoordinaattori ja projekteissa työskentelevät henkilöt muo-dostavat kalastustiimin, jossa asioita valmistel-laan ja tuodaan Eräpalvelujen johtoryhmään päätettäväksi. Kalastuksen johtava asiantuntija toimii myös erätalousjohtajan kalastusta kos-kevien hallintopäätösten esittelijänä.

Eräpalveluilla on viestintä- ja asiakaspalve-lutiimi, jota johtaa viestintäpäällikkö. Hänen alaisiaan ovat kaksi erityisasiantuntijaa, jotka huolehtivat myynnin ja neuvontapalvelun toi-minnasta ja viestinnästä. Viestintä- ja asiakas-palvelutiimi vastaa verkkosivujen ylläpidosta, kalastuslupien ja kalastonhoitomaksujen myynnistä, markkinoinnista, viestinnästä ja asiakkuuksista. Se julkaisee Tuikki- ja Suomu-lehdet, joiden painosmäärä on yhteensä noin 250 000 kappaletta.

Myynnin kokonaisuus hoidetaan yli 90-pro-senttisesti verkkokaupan ja lupasovelluksen kautta. Sen läpi virtaa vuositasona noin 15 mil-joonan euron myynti, jossa on mukana myös Luontopalvelujen tuotteita, kuten maastoliik-kenneluvat ja vuokratuvat. Toiminnan taustalla on palvelujärjestelmä, josta vastaa julkisten

hallintotehtävien yksikön digipalvelutiimi ja siellä digipalvelupäällikkö apunaan kaksi ICT-asiantuntijaa. Eräpalvelut kustantaa heidän työstään aiheutuneet kustannukset.

Eräpalveluilla on myös kehittämissiimi, jonka toiminnasta vastaa kehityspäällikkö. Tiimissä on alueilta ja muista tiimeistä eri asiantuntijaryhmien edustajia. Tiimi vastaa muun muassa kehittämisen ja projektitoiminnan edistämisestä, tukemisesta ja ylläpidosta.

1.2 Eräpalvelujen kalastustoimen tehtävät

Eräpalvelujen kalastustoimen tehtäväkenttä on laaja. Kalastuslain mukaan Metsähallituksen tehtävä on järjestää kalastus valtion

alueilla. Kalastusjärjestelyt ovat keskeinen osa kalakantojen vastuullista hoitoa ja käyttöä ja niillä pyritään turvaamaan kalakantojen tilaa ja luontaista lisääntymistä. Kalastusjärjestelyjen tulee olla kestäviä niin luonnon kuin kalastajienkin näkökulmasta. Järjestelyillä pyritään edistämään myös eri kalastajaryhmien kuten vapaa-ajankalastajien ja kaupallisten kalastajien kalastusmahdollisuuksia.

Eräpalvelujen kalastustoiminto on vahvasti lakisääteisesti ohjattu. Laki asettaa reunaehdot kalastuksen järjestämiselle ja kalavesien hoidon kehittämiseksi. Metsähallituksen kalastuksen tehtävät ja näitä ohjaavat lait on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Metsähallituksen kalastuksen tehtävät ja näitä ohjaavat lait.

Metsähallituksen kalastuksen tehtäviä ohjaavat lait	Tehtävät valtion vesillä
• Kalastuslaki 379/2015 muutoksineen • Kalastusoikeuksiin ja vesialueen omistukseen liittyvät tehtävät 5 §, 6 §, 7 §, 8 §, 9 §, 10 §, 11 §, 12 §, 17 § • Pyynnin järjestämiseen liittyvät tehtävät 41 §, 42 §, 43 §, 45 § • Laki Metsähallituksesta 234/2016 muutoksineen 5 §, 18 §, 39 §.	• Vapalupa-alueet ja pyydyslupa-alueet: vesien ja kalakantojen tilan seuranta, jonka pohjalta lupa-aluejärjestelyt, kiintiöinti, lupamyynti, neuvonta • Vesialueiden vuokraukset kalastukseen • Kaupallisen kalastuksen suunnittelu ja luvittaminen
• Kalastuslaki 379/2015 muutoksineen 22 §, 23 §, 24 §, 25 §, 33 §, 42 §, 45 §, 43 §, 92 §, 93 § • Yhteisäluelaki 758/1989 muutoksineen 7 §, 8 §.	Muu viranomaistyö: • Vesialueen omistajan (valtio) edustaja kalatalousalueiden ja osakaskuntien toiminnassa • Työryhmät, lausunnot, raportit ja selvitykset
• Kalastuslaki 379/2015 muutoksineen 10 §, 41 §, 43 §, 45 §. • Kolttalaki 253/1995 muutoksineen 9 §. • Laki saamelaiskäräjistä 974/1995 muutoksineen 4 §, 9 §. • Laki Metsähallituksesta 234/2016 muutoksineen 5 §, 18 §, 39 §.	• Ylä-Lapin kalastusasioiden budjettirahoitteiset (momentti 30.64.50) tehtävät ja kalataloudelliset hankkeet
• Kalastuslaki 379/2015 muutoksineen 18 §, 80 §, 81 §, 82 §, 92 §, 93 §, 94 §. MMMa 1567/2015.	• Kalastonhoitomaksun keräämistehtävä

Metsähallituksen kalastustoimeen vaikuttavat myös keskeiset strategiat ja ohjelmat. Näistä esimerkkejä ovat:

- Metsähallituksen strategia
- Metsähallituksen ilmasto-ohjelma
- Vapaa-ajankalatalouden kehittämisstrategia
- Kalastusmatkailun kehittämisohjelma
- Kotimaisen kalan edistämishjelma
- Lohi- ja meritaimenstrategia
- Kalatiestrategia
- Raakkustrategia
- Kalataloushallinnon strategia
- EMKR ja tuleva EMKRV
- Kansallinen rapustrategia
- Luonnonvarasuunnitelmat
- EU-tasoiset, vesistöpuolen hanke- rahoitukset (EU/kansalliset ohjelmat)
- Vieraslajistrategia
- Valtakunnalliset kalavarojen hoitosuunnitelmat

Alla olevissa tarkemmissa tehtäväkuivissa kerrotaan Eräpalvelujen kalastukseen liittyvät tehtävät, niiden laajuus ja vaikuttavuus. Tehtäväkuivauksissa esitetään myös tiivistelmät kalastustoiminnon koostamista tehtäväkoh- taisista SWOT-analyyseista, joissa on kuvattu tunnistetut vahvuudet, heikkoudet, mahdol- lisuudet ja uhat toimintaympäristössä.

1.2.1 Vapaa-ajankalastus

Metsähallituksen hallinnoimilla vesialueilla vapaa-ajankalastus on järjestetty alueelli- sina sekä kohdekohtaisina vapalupa-alueina ja laajempina pyydyslupa-alueina. Metsähallituksella on alueittaisia tai kohdekohtaisia vapalupa-alueita 73 kappaletta eri puolella maata. Näille kohteille myydään vuosit- tain keskimäärin noin 75 000 kalastuslupaa. Pyydyslupia Metsähallitus myy 62 pyydyslupa- alueelle keskimäärin noin 20 000 kappaletta vuodessa.

Metsähallituksen kalastuskohteiden myytävät lupamäärät kiintiöidään lupa-alueittain, ja kiintiöt vahvistetaan erillisellä kiintiöpäätök-

sellä Metsähallitusta koskevan lain mukaisesti. Kiintiöpäätökset ovat yleensä kolmivuoti- sia. Päätöksen pohjatiiedoiksi hyödynnetään parasta käytettävissä olevaa tietoa kalakan- tojen tilasta sekä saatavilla olevaa saalis- seuranta-aineistoa. Kattavimmat saalis- seuranta-aineistot liittyvät vesistöjen kalakantojen ja kalastuksen pitkäaikaiseurantoihin, joita esimerkiksi Luonnonvarakeskus toteuttaa. Keskeistä pohjatieta ovat myös kaupalliseen kalastukseen liittyvät saalistiedot.

Lupamyynä, tuotekehitys, asiakkuuksien hoito ja markkinointi ovat oleellinen osa kalastuslupakokonaisuutta. Kalastuslupa- myynnin tulee toimia, tuotteiden on oltava houkuttelevia asiakkaiden näkökulmasta ja asiakkaiden palautetta on kuunneltava. Lisäksi Metsähallituksen tulee tehdä aktiivista mark- kinointia ja viestintää tuotteiden myynnin varmistamiseksi ja kehittämiseksi. Keskeisim- mät myyntikanavat ovat Eräluvut.fi-kauppa, Eräluvut-sovellus ja Eräluvien palvelunumero.

Lupa-alueiden kalastusjärjestelyjen suun- nittelu lupakiintiöineen ja kalastussääntöi- neen on kalastustoiminnon perustyötä, jonka suorittamiseen käytettävät resurssit ovat viime vuosina eniten vähentyneet niin ajallisesti kuin rahallisestikin. Myös kalaistutusten suun- nittelu ja toteutus on osa tätä kokonaisuutta. Kalaistutusten määrää on vähennetty resurssi- vajeen vuoksi, mutta myös strategisista syistä. Tavoitteena on ollut luontaisesti lisääntyvät kalakannat.

Vapa- ja pyydysluvat tuottavat valtaosan kalastuksen lupatuloista, mutta kalastuk- sen suunnitteluun ja kehittämiseen jää yhä vähemmän aikaa. Mahdollisuuksia kehittä- miseen tunnistetaan erityisesti tuotekehityk- sessä, kalastuskohteissa ja markkinoinnissa (Liite 1: Taulukko 2).

1.2.2 Vesialueiden kalastusoikeuden vuokraukset

Metsähallitus vuokraa kalavesiä yksityisille henkilöille, yhteisöille ja yrityksille. Pääosa vuokraukseen kuuluvista vesistä on pieneh- köjä järvi- ja lampivesiä, ja tyypillisessä

tapauksessa vuokrattava vesistö kalastus-oikeuksineen on kokonaan Metsähallituksen hallinnassa. Vesistöjä vuokrataan rajoitetulla ja rajoittamattomalla kalastus-oikeudella. Koko maassa voimassa olevia kalastusvuokrasopimuksia on 920 kappaletta, joiden yhteisvesipinta-ala on noin 70 000 hehtaaria.

Vuorattavat vesialueet määritellään tapauskohtaisesti kysynnän perusteella. Vesialueen vuokrasta tiedusteltaessa selvitetään mahdollisuudet vesialueen vuokraamiseksi.

Vuokrasopimusten hintojen tarkistus ja korotus tehtiin vuonna 2022. Samassa yhteydessä päivitettiin kalastuksen vuokrasopimukset. Kalavesien vuokraamisessa nähdään edelleen kehittämisen mahdollisuuksia (Liite 1: Taulukko 3.). Kehittämistoimien toimeenpano on odottanut Eräluvut-kokonaisuudistusta.

1.2.3 Kaupallisen kalastuksen suunnittelu ja luvittaminen

Metsähallitus on merkittävä kaupallisen kalastuksen luvanmyöntäjä. Valtion vesien rooli kaupallisen kalastuksen mahdollistajana on tärkeä etenkin sisävesillä muikun, kuhan ja siian kalastuksessa. Yli puolet sisävesistä pyydetystä muikun kokonaissaaliista saadaan valtion vesialueilta tai osakaskuntien vesialueilta valtion vesialueosuuksilla. Valtaosa Suomen kaupallisen kalastuksen lohisaaliista saadaan merien yleisten vesialueiden lohityöstä (lohen ja taimenen pyyntipaikat) sekä lohiregalepaikoilta. Osin tai kokonaan Metsähallituksen luvilla kalastaa yli puolet Suomen kaupallisista kalastajista. Kaupallisen kalastuksen lupia myönnetään vuosittain noin 1 400 kappaletta. Metsähallituksen luvilla saadun saaliin nimellisarvo on ollut vuonna 2022 noin 11 miljoonaa euroa. Koko arvoketju aluetaloudellisine vaikutuksineen on moninkertainen.

Metsähallituksen Eräpalvelut suunnittelee kaupallisen kalastuksen lupakiintiöt vesistöittäin sekä luvittaa kalastuksen kestävästä käytöstä mukaisesti. Lupahinnat määräytyvät maa- ja metsätalousministeriön maksuasetuksen mukaisesti kahden vuoden jaksoissa. Kaupallisen kalastuksen luvat myönnetään enintään viideksi vuodeksi kerrallaan, ja ne kuulutetaan julkisesti haettaviksi.

lisen kalastuksen luvat myönnetään enintään viideksi vuodeksi kerrallaan, ja ne kuulutetaan julkisesti haettaviksi.

Kaupallisen kalastuksen järjestäminen on aikaa vievä kokonaisuus. Varsinaisten lupapäätösten ja vuosittaisten laskutusten lisäksi työaikaa menee erityisesti neuvontaan sekä eri kalastajaryhmien ja myös kaupallisten kalastajien keskinäisten erimielisyyksien ennaltaehkäisyyn ja sovitteluun. "Konfliktinhallintatyön" avulla voidaan osaltaan mahdollistaa kaupallisen kalastuksen jatkuminen eri vesialueilla ilman, että kaupallisen kalastuksen edellytykset merkittävästi vaikeutuvat tai estyvät kokonaan. Erityisesti Etelä-Suomen alueella kaupallisille kalastajille myönnetään osakaskuntien vesialueille myös kalastuslain 12 §:n mukaisia lupia. Näillä luvilla Metsähallitus luovuttaa kaupallisten kalastajien käyttöön valtion kalastus-oikeutta osakaskuntien vesialueille. Tämä vaatii Metsähallituksen kiinteistöjen selvittämistä osakaskunnissa ja myös kiinteistöjen Metsähallituksen kalastus-oikeuksien määrän selvittämistä. Kaupalliset kalastajat etsivät ja selvittävät uusia kalastusmahdollisuuksia aktiivisesti. Yleisten vesialueiden lupajärjestelyjen siirtyminen vuoden 2016 jälkeen Metsähallitukselle on lisännyt neuvontatyön tarvetta niin merialueella kuin sisävesilläkin.

Eräpalvelujen kaupallisen kalastuksen suunnittelua haastaa rajallinen tieto kalakantojen tilasta, saaliista ja kalastuspaineesta (Liite 1: Taulukko 4.).

1.2.4 Merialueen kalastuksen järjestäminen

Eräpalvelujen kalastustoimen tehtäviin kuuluvat lohen ja taimenen pyyntipaikan vuokraus kaupalliseen lohenkalastukseen merialueiden yleisvesillä. Lisäksi lohiregale eli valtion yksityisten kalastusten hoito kuuluu Metsähallitukselle. Merialueen lohiregale sisältää lohen ja taimenen pyyntipaikkojen myöntämisen kaupalliseen kalastukseen yksityisillä vesialueilla. Merialueen lisäksi lohiregalea ei ole lakkautettu Peräpohjolan

joista. Yhteensä Metsähallitus luvittaa satoja lohennyntipaikkoja koko rannikkoalueella. Lohennyntipaikoista saatava vuokratulo on kokonaisuutena pieni, eikä sillä kateta muita kuluja kuin pyyntipaikkojen käsittelyyn käytetty työaika. Merialueen valtion yleisistä vesialueista ei tule muita lupa- tai vuokratuloja, koska kalastus on kalastuslain 8 §:n mukaisesti maksutonta.

Merialueen valtion yksityiset vesialueet ovat kalastuksen ja luvituksen piirissä niiltä osin, kun mahdolliset luonnonsuojelumääräykset sen mahdollistavat. Valtaosa valtion yksityisistä vesialueista on rannikolla osana jotain luonnonsuojelualuetta.

Kokonaisuutena merialueella on varsin paljon kalastusta johtuen valtion yleisen vesialueen maksuttomasta kalastuksesta ja yleiskalastusosoikeuksista, mutta vähän tuloja esimerkiksi kalakantojen seurantaan ja kalastuksen kestävään suunnitteluun. Merialueella on lisäksi runsaasti esimerkiksi merenkulkua ja rakentamistoimintaa, jotka tulee huomioida kalakantojen turvaamiseksi. Merialueella tehdään myös merialuesuunnittelua, johon Eräpalvelujen kalastuksen erityisasiantuntijat osallistuvat.

1.2.5 Ravustus valtion vesillä

Metsähallituksen Eräpalvelujen tehtävänä on valtion vesien ravustuksen järjestäminen osana kalastusjärjestelyitä. Ravustuslupia myydään erikseen määritellyille lupa-alueille (12 kpl). Suomen rapusaaliin arvo on suuri ja ylittää useista sisävesistä saatavien kalalajien arvon. Ravustuksella on myös merkittävä virkistysarvo, sillä vapaa-ajanravustajia arvioidaan olevan yli 100 000. Lisäksi kansainvälinen ja kansallinen lainsäädäntö tarkentavine strategioineen asettavat vesialueen omistajalle raputalouteen liittyviä velvoitteita.

Metsähallituksella on ollut raputalouden toimintaohjelma (2011–2016), jonka visiona on ollut seuraava: Metsähallituksen raputalouden kehittämisen visio on suojella olemassa olevia jokirapukantoja ja niiden monimuotoisuutta sekä kotiuttaa jokirapukantoja uusille

elinalueille lajin turvaamiseksi. Lisäksi kestävä ja taloudellisesti kannattava kantojen hyödyntäminen ylläpitää tuottavia ja elinvoimaisia rapukantoja turvaten kantojen hoidon.

Metsähallitus on Suomen merkittävin yksityinen rapuvesien omistaja, erityisesti jokirapualueilla (Liite 1: Taulukko 5). Haasteena raputalouden kehittämisessä on tiedon puute rapukantojen tilasta ja esiintymisestä ja liian vähäiset resurssit.

1.2.6 Kalastuksen, kalakantojen ja vesien tilan seuranta ja suunnittelu

Kalastuslaki edellyttää, että kalastus järjestetään tietoon perustuen. Metsähallituksen Eräpalvelujen tulee valtion vesien kalastusosoikeuden haltijana pystyä noudattamaan tätä kalastuslakiin kirjattua keskeistä periaatetta.

Metsähallituksen hallinnoimien vesialueiden kalastuksen järjestämiseen liittyy oleellisenä osana kalastukseen liittyvä saalis seuranta, joka on olennaista kestävä kalastuksen mitoituksessa. Keskeisimmät saalistiedot pitävät sisällään kaupallisen kalastuksen, vapakalastuksen ja pyydyskalastuksen saalistiedot. Metsähallituksella aiemmin käytössä olleesta Tuikki.fi-saalis palautekanavasta luovuttiin, koska palautteiden määrä jäi alhaiseksi. Maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa ollaan parhaillaan kehittämässä Omakala-järjestelmää/palvelua, jonka on suunniteltu pitävän sisällään myös kalastajan saalis palautekanavan. Metsähallituksella on meneillään Eräluvut-myyntijärjestelmäkokonaisuuden uudistus, jonka yhteydessä ratkaistaan kalastuksen saalis palautteiden keräämisen työkalut ja mahdolliset rajapinnat muihin palveluihin (esimerkiksi Omakala ja Nettisaalis).

Saalis seurannan lisäksi myös koekalastukset (mm. sähkökoekalastukset, verkkokoekalastukset) ovat oleellinen osa kalakantojen tilan seuranta. Erityisen tärkeää on vesistöjen kunnostuksiin liittyvä seuranta ennen kunnostuksia ja niiden jälkeen. Samaan yhteyteen on oleellista sisällyttää myös vedenlaatuun ja kunnostusten onnistumiseen liittyvä seuranta ja mahdollisten lisä-/korjauskunnostustarpei-

den arviointi. Metsähallituksen Eräpalveluilla ei tällä hetkellä ole resursseja kunnostusten jälkiseurantaan.

Metsähallituksen tulee tehdä esitys mahdollisista kalastusrajoituksista ELY-keskuskelle, mikäli valtion yleisillä vesialueilla ilmenee kalastuksensääteilytarpeita. Tämä vaatii Metsähallitukselta alueellista selvitystyötä kalakantojen ja kalastuksen tilasta eri merialueilla. Kalalajeista tämä koskee ainakin seuraavia lajeja: merilohi, meritaimen, vaellus- ja karisiika, meriharjus, kuha ja silakka. Useimmista valtion vesialueista on vain vähän kalasto- tai kalastustietoa olemassa. Metsähallituksen tulee pystyä tuottamaan ja keräämään seurantatietoa hallinnoimistaan vesistä huomattavasti nykyistä enemmän ja järjestelmällisemmin päätöksenteon tueksi. Käytännössä resurssipula rajoittaa tiedon keräämisen harvalukuisiin yksittäiskohteisiin. Erityisen tärkeää olisi lisätä tietoa esimerkiksi vaelluskalapopulaatioista. Tämä edellyttäisi muun muassa koekalastuksia. Elinympäristökunnostusten lisääntyessä myös tämänkaltaisen seurantatiedon saamisen tarve korostuu. Tieto kalavesien ja kalastuksen tilasta on oleellinen kaikessa kalavesien kehittämisessä tai kalastuksen järjestämisessä kestävästi.

Tällä hetkellä yksi merkittävimmistä kalastuksen kehittämistä hidastavista asioista on tiedon puute kalakannoista (Liite 1: Taulukko 6). Kalavesiä ei voida kehittää kalastajaryhmiä palvelemaan, jos kalakantojen tilaa ei tunneta. Tämä korostuu erityisesti luonnonkalavesillä ja muilla kohteilla, joissa kalastus ei kohdistu onkikokoisena istutettuihin kaloihin.

1.2.7 Eräpalvelujen ja sähköisten järjestelmien kehittäminen

Valtaosa Eräpalvelujen sisäisestä kehittämisestä tähtää asiakaskokemuksen parantamiseen ja tiedon oikeellisuuden ajantasaistamiseen. Metsähallituksen tehtävänä on tuottaa eri järjestelmien kautta asiakkaille oikeaa ja ajantasaista tietoa. Muutokset digimaailmassa heijastuvat Eräpalvelujen kalastusasioiden hoitoon ja aiheuttavat suuren määrän tehtäviä

alati muuttuvassa digimaailmassa, jotka pääasiassa näyttäytyvät talon sisäisinä kehittämisprojekteina.

Monet kehittämiseen liittyvät toimenpiteet liittyvät lakisäätöihin tehtäviin. Tällaisia ovat esimerkiksi pyydyslupa-alueiden tai kaupallisen kalastuksen lupa-alueiden aluegeometrioiden päivittäminen, jotka julkaistaan muun muassa retkikartta.fi-palvelussa. Kalastusasiakkaiden tiedonhaun menetelmät muuttuvat ja Eräpalvelujen tulee pystyä vastaamaan tähän muutokseen.

1.2.8 Yleinen kalatalousneuvonta

Metsähallituksen Eräpalvelut tekee paljon yleistä kalatalousneuvontaa. Kalastuksen asiantuntijoille tulee asiakkaiden yhteydenottoja asiakaspalvelutiimin kautta ja suoraan asiakkailta sekä sidosryhmiltä. Koska Metsähallituksen luvat ovat hallintopäätöksiä ja kaupallisen kalastuksen järjestäminen virkatyötä, Metsähallituksen on lakisäätöisesti pystyttävä toteuttamaan hallintolain mukaisesti palveluperiaatetta ja antamaan neuvontaa. Vuoden 2023 aikana kalastukseen liittyviä palautejärjestelmään tulleita palautteita on yhteensä lähes 2 000 kappaletta.

Asiakaspalvelua ja yksittäisiä asiantuntijoita lähestytään myös muissa kuin valtion vesien kalastukseen liittyvissä asioissa. Kalastonhoitomaksun keräämistehtävän Metsähallitukselle siirtymisestä johtuva asiakasmäärän lisääntyminen on lisännyt myös yhteydenottoja merkittävästi. Esimerkiksi vuoden 2023 aikana kalastonhoitomaksuun liittyvään neuvontaan ja asiakaspalveluun on käytetty Eräpalveluissa aikaa yhteensä yli 800 tuntia.

Suuren kalastavan yleisön mielessä Metsähallituksen Eräpalvelut koetaan yhä enemmän asiantuntevaksi neuvontaorganisaatioksi, josta kysytään toistuvasti muun muassa kalastuslain tulkintaan ja yksityisvesien kalastuslupiin liittyviä asioita. Neuvontaa on myös annettu ja asiakkaita vähimmillään opastettu tiedon äärelle. Haasteena on resurssien turvaaminen suhteessa kasvaneeseen neuvontatarpeeseen (Liite 1: Taulukko 7.).

1.2.9 Muu viranomaistyö: valtion edustaja kalatalousalueiden ja osakaskuntien toiminnassa

Metsähallitus kuuluu valtion vesialueiden osalta jäsenenä lähes kaikkiin Suomen 118 kalatalousalueesta. Äänivaltaa Metsähallituksella on yli 90 kalatalousalueessa. Valtio on osakkaana useissa sadoissa osakaskunnissa koko maassa, erityisesti eteläisessä Suomessa. Eräpalvelujen kalastuksen asiantuntijat osallistuvat valtion vesialueiden edustajana kalatalousalueiden toimintaan ja valtion omistamien kiinteistöjen edustajana osakaskuntien toimintaan. Erityisesti pyritään osallistumaan niiden kalatalousalueiden toimintaan, joissa valtiolla on suuria vesialueita ja/tai valtiolle kalataloudellisesti erityisen tärkeitä alueita esimerkiksi vaelluskalojen, uhanalaisien kalalajien tai kaupallisen kalastuksen kannalta. Toiminnalla vaikutetaan myös muiden lajien, esimerkiksi Saimaannorpan, suojeluun. Kalatalousalueissa toimitaan objektiivisesti ottaen huomioon kalastuslaki samalla varmistuen valtion vesialueiden tarkoituksenmukainen käyttö. Tavoitteena on edistää kalastusmahdollisuuksien kestävä ja tasapuolista tarjontaa kaupallisille kalastajille ja kalastusoppaille kalatalousalueissa ja osakaskunnissa.

Päätöksenteko ja asioiden valmistelu tapahtuvat pääsääntöisesti kokouksissa, jotka vievät paljon työaika. Lähes kaikki kalatalousalueiden yleiskokoukset sekä hallituksen kokoukset pidetään virka-ajan ulkopuolella. Monien kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien valmistelussa Metsähallituksella on merkittävä rooli. Esimerkiksi Oulujärvellä valtio hallinnoi noin 50 prosenttia järven vesipinta-alasta. Kalakantojen kestävä ja järkipäisen käytön ja hoidon kannalta on välttämätöntä, että valtion ja osakaskuntien vesien kalastuskäyttöä sovitetaan yhteen. Tämä tapahtuu osallistumalla suunnitteluprosesseihin, jotka valmistellaan ennen kokouksia.

Itä- ja Pohjois-Suomessa on useimmilla kalatalousalueilla käytössä yhteislupa-alueita sekä viehekalastukseen että pyydyskalastukseen. Näiden hallinnoinnin hoitaa yleensä kalatalousalue, mutta usein Metsähallitus on suurin yksittäinen kalastusoikeuden haltija. Valtion vesien kalatalousedun ja Metsähallituksen tehtävien hoito vaatii myös näihin aktiivista osallistumista.

Kalatalousalueissa päätöksenteosta vastaavat pääosin henkilöt, joilla ei ole ammatillista kalataloudellista koulutusta. Metsähallituksen edustajalta odotetaan tyypillisesti valtion vesien edustamisen lisäksi myös asiantuntijan roolia, muun muassa kalastuslainsäädäntöön, kalastuksen järjestämiseen ja kalaveden hoitoon liittyvissä asioissa. ELY-keskusten kalastusvirkamiehet eivät osallistu aktiivisesti kalatalousalueiden kokouksiin. Lainsäädäntöhankkeista ja ajankohtaisista kalastusasioista informointi jää usein Metsähallituksen kalastuksen asiantuntijoiden tehtäväksi.

Osakaskunnan kokouksiin osallistutaan silloin, kun on kyse kalastuslain 12 §:n tarkoittamista luvista. Tällöin puolletaan kaupallisen kalastajien lupahakemuksia ja pyritään edistämään kaupallista kalastusta. Osakaskuntien kokoukset ovat pääasiassa iltaisin tai viikonloppuisin. Osakaskunnissa Metsähallituksella on myös useita yhteislupa-alueita niin seisovissa vesissä kuin koskikohteillakin. Osakaskuntayhteistyö on välttämätöntä vaelluskalojen kannalta tärkeiden lupa-aluekokonaisuuksien ja niiden tarkoituksenmukaisten lupaehtojen muodostamiseksi. Metsähallitus on mukana osakaskuntien yhdistämistoiminnassa niin osakkaana kuin hankevetäjänä useissa suurissa osakaskuntien yhdistämistoimituksissa.

Kalatalousalueiden ja osakaskuntien toimintaan osallistuminen koetaan Eräpalveluissa erittäin tärkeäksi työksi, mutta resursien puute rajoittaa sitä voimakkaasti (Liite 1: Taulukko 8).

1.2.10 Muu viranomaistyö; työryhmät, lausunnot, raportit ja selvitykset

Eräpalvelujen kalastustoimen tehtäviin kuuluu asiantuntijalausuntojen antaminen toimintaympäristöön ja kalastuksen lainsäädäntöön vaikuttavissa hankkeissa. Lausunnot voivat olla valtakunnallisia, alueellisia tai paikallisia. Lausunnot voidaan jakaa Metsähallituksen sisäisiin (luonnonsuojelualueiden säädösvalmistelu, luonnonvarasuunnitelma (LVS), hoito- ja käyttösuunnitelma (HKS), Natura-alueiden tilan arviointi (NATA), maanmyynti, ympäristöhankkeiden YVA ja lupa-prosessit) ja ulkoisiin, selkeästi Eräpalvelujen vastuulla oleviin lausuntoihin (mm. kalataloudelliset kompensatiovelvoitteet ja niiden kehittäminen, kalastuslainsäädännön kehittäminen/muuttaminen, strategioiden valmisteluun liittyvät lausunnot). Lisäksi Eräpalvelut osallistuu Metsähallituksen yhteisten lausuntojen laatimiseen, jotka suoraan koskevat kalastusasioita (esim. vesipolitiikan puitedi-
rektiivin (VPD) toimeenpano).

Metsähallituksen Eräpalvelut osallistuu ympäristölainsäädäntöön liittyvään ympäristö- ja vesitaloushankkeiden edunvalvontaan (YVA- ja lupaprosessit). Käytännössä tämä tarkoittaa kalastusasioihin keskittyvää asiantuntijapanosta Metsähallituksen sisäisessä lausuntoprosessissa. Monet lupa-asiat (mm. kaivosasiat, tehdashankkeet) ovat erittäin laajoja, ja lausuntomateriaalia on paljon. Lausunnoissaan Metsähallitus valvoo luonnollisesti alueen omistajaetua, mutta myös yleiseen kalatalousetuun, vesistöjen yleiseen käyttökelpoisuuteen ja virkistysarvon säilyttämiseen liittyviä asioita. Yleisen kalatalousedun valvonta kuuluu myös ELY-keskukselle, mutta käytännössä ELY-keskusten edunvalvontapanos jää resurssisyistä puutteelliseksi rajoittuen pelkästään esimerkiksi kalatalousmaksun vaatimiseen. Metsähallituksen kalastustoimi toimii asiantuntijana myös Metsähallituksen sisäisissä suunnitteluprosesseissa ja hankkeissa. Esimerkiksi luonnonsuojelun säädösvalmisteluissa, joissa muodostetaan valtion

alueista muita valtion luonnonsuojelualueita, Eräpalvelujen asiantuntijoilla on merkittävä rooli. Prosessit ovat usein varsin työläitä ja yhteensovittaminen haastavaa, koska tarkoituksenmukaista kalastuksenjärjestämistä ei usein koeta merkitykselliseksi säädösvalmistelussa.

Suomen merkittävimmät sisävesien vesialueet ovat säännösteltyjä ja niihin kohdistuu mittavia kalatalousvelvoitteita (toimenpidevelvoite ja kalatalousmaksut). Metsähallituksen tehtävänä on seurata ja varmistaa velvoitteiden toteutumista valtion vesillä. Metsähallitus osallistuu myös velvoitteiden toteuttamissuunnitelmien ja tarkkailuohjelmien laatimiseen ja tarvittavien tietojen koostamiseen (mm. luvanmyyntiin liittyvät tiedot) tarkkailuja toteuttaville konsulteille. Kalatalousmaksujen käyttöä on suunnattu viime vuosina myös elinympäristökunnostuksiin (inventoinnit, kunnostukset), mistä aiheutuu esimerkiksi yhteissuunnittelua (osakaskunnat, kalatalousalueet, ELY-keskukset, voimayhtiöt jne.) ja toiminnan luvittamista. Eräpalvelujen kalastustoiminnon tehtäviin kuuluvat myös velvoitteiden tarkistamiseen tähtäävät hankkeet, jotka kohdentuvat vesialueille, joissa Metsähallitus on merkittävä kalastusoikeuden haltija (Kemijoki, Iijoki jne.). Näiden ELY-keskuksen alulle laittamien prosessien eteneminen vaatii Metsähallitukselta mukanaoloa.

Metsähallitukselta edellytetään mukana oloa myös useissa kansallisen tason kehittämishankkeissa. Näistä voidaan mainita strategiatyöt, Omakala-järjestelmä, kalastuslakityöryhmä, kalaterveystyöryhmä ja muut vastaavat työryhmät ja työpajat.

1.2.11 Vesialueiden kalataloudellinen kunnostus

Yhteiskunnallisesti kalaelinympäristöjen kunnostaminen koetaan tärkeäksi. Kalastuslaki ja useat strategiat ohjaavat toimintaa kohti luontaisia kalakantoja elinympäristöjen hoidon ja luonnonkierron edellytysten parantamisen kautta. Metsähallitusta on ohjattu

elinympäristökunnostuksien toteuttamiseen tulosohjauksella.

Kalaelinympäristöjen kunnostuksen vahvin painopiste Eräpalveluilla on muodostunut virtavesien hoitoon. Eräpalveluiden prioriteettina kalaelinympäristöjen kunnostamiseksi on taantuneiden lajien elinolosuhteiden parantaminen ja luontaisen kierron mahdollistaminen virta- ja koskikutuisille vaelluskaloille. Elinympäristöjen kunnostukset tukevat kalakantojen lisääntymistä ja muodostavat yhteiskunnallisen toimiluvan kalastuksen järjestämiseksi ja kalakantojen hyödyntämiseksi. Viime vuosina virtavesien elinympäristökunnostusten ohella huomiota on keskitetty myös valuma-alueetasoisiin kunnostuksiin. Tällöin hyötyjinä ovat kalakantoja laajemmin myös riistalajit, vesieliöt sekä yleisesti vesistöt, joiden tilaan muuttuva ilmasto luo painetta.

Eräpalvelut pyrkii toteuttamaan virtavesien kunnostuksia osana valuma-alueetasoista kunnostustoimintaa mahdollisuuksien ja resurssien mukaan. Resursseja pyritään lisäämään hankkeiden avulla ja käyttämällä kunnostuksiin monipuolisesti rahoituslähteitä. Yhteistyötä tehdään sekä Metsähallituksessa sisäisesti että muiden organisaatioiden kanssa. Rahoituslähteestä riippumatta valtion vesialueille kohdentuvat kunnostushankkeet poikkeuksetta vaativat kuitenkin Eräpalvelujen alueellisen kalastuksen erityisasiantuntijan työpanosta. Työaikaa menee muun muassa kohteiden historia- ja kalastustietojen selvittämiseen sekä esimerkiksi tarvittavien lupa-asioiden järjestämiseen. Kunnostus ja inventointihankkeita toteuttavat valtion alueilla myös muut toimijat Metsähallituksen lisäksi. Myös näissä hankkeissa tarvitaan Metsähallituksen osallistumista asiantuntijatyönä muun muassa hankkeiden ohjausryhmätyöskentelyyn, luvituksiin ja maastokatselmuksiin.

Projektirahoituksen ongelmana on niiden lyhytaikaisuus, mikä johtaa siihen, että kunnostettujen alueiden seuranta ei ole mahdollista (Liite 1: Taulukko 9). Kunnostustoimien vaikutusten seuranta olisi edellytys kunnostustoimista oppimiseen sekä menetelmien kehittämiseen ja laadun varmistamiseen.

Tavoitteena tulisi aina olla kohteiden pitkäjänteinen seuranta, jossa tarkastellaan sekä poikastiheyksien kehittymistä että emokalaston ja elinympäristöjen laadun kehittymistä käytettävissä olevilla menetelmillä ja resursseilla. Näin ollen seuranta ei voida jättää ainoastaan sähkökoekalastuksien varaan, sillä se kertoo ainoastaan poikastiheyksistä ja lajeista kunnostetuilla kohteilla.

1.2.12 Ylä-Lapin kalastuksen erityistehtävät

Metsähallituksen tehtäviin kuuluu myös Ylä-Lapin kalastuksenjärjestäminen kalastuslain 10. §:n, 45. §:n ja 78. §:n mukaisesti. Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa Metsähallituksen tulee vuosittain pyytää lausunto kalastuksen järjestämisestä ja kalastuslupien myöntämisessä noudatettavista periaatteista Metsähallituksesta annetun lain (1378/2004) 20. §:ssä tarkoitetulta neuvottelukunnalta. Lisäksi Metsähallitus neuvottelee kalastukseen liittyvistä asioista saamelaiskäräjien kanssa saamelaiskäräjästä annetun lain 9. §:n mukaisesti. Valtion maiden ja vesien vastuullinen käyttö perustuu luonnonvarojen kestävään hyödyntämiseen ja muutosten ennakointiin. Siksi erityisesti Ylä-Lapissa korostuu sidosryhmien osallistamisen merkitys osana Metsähallituksen toiminnan suunnittelua.

1.2.13 Kalastusmatkailun edistäminen

Metsähallituksen vapalupa-alueilla harjoitetaan pääosin omatoimista kalastusmatkailua. Nykyiset lupatuotteet tai kalastuskohteet eivät sovellu laajamittaisemmin yritysmuotoisen kalastusmatkailutoiminnan harjoittamiseen.

Eräpalvelujen kalastustoimi on pyrkinyt kehittämään kalastusmatkailua projekti- muotoisesti useamman vuoden ajan. Konkreettiset tulokset ovat kuitenkin jääneet vähäisiksi. Maa- ja metsätalousministeriön kalastusmatkailun kehittämisohjelmassa on Metsähallitukselle määritelty useita tehtäviä.

Näiden toimenpiteiden osalta Eräpalveluilla ei kuitenkaan ole rahoitusta eikä niitä kyetä nykyisillä resursseilla toteuttamaan (Liite 1: Taulukko 10).

1.2.14 Kalastonhoitomaksun keräämistehtävä

Kalastonhoitomaksujen kerääminen on Metsähallituksen kalastuslain mukainen tehtävä. Kalastonhoitomaksuja myydään Eräpalvelujen omissa myyntikanavissa, tärkeimpinä Eraluvat.fi-kauppa ja Eräluvatsovellus sekä puhelinpalvelu. Maksuja myydään myös useissa Metsähallituksen asiakaspalvelupisteissä muun muassa luontokeskusten yhteydessä sekä muutamissa ulkopuolissa niin sanotuissa agenttimyyntipisteissä. Vuosittain kalastonhoitomaksun maksaa keskimäärin noin 275 000 kalastajaa.

Metsähallitus voi sopia kalastonhoitomaksujen vastaanottamisesta yksityisen palveluntuottajan kanssa. Metsähallitus sopii palveluntuottajan kanssa tehtävän sisällöstä, maksuvarojen tilittämisestä ja muista tehtävän hoitamisen kannalta tarpeellisista asioista sekä tehtävän suorittamisesta perittävistä kohtuullisista palvelumaksusta, jonka suorittamisesta vastaa kalastonhoitomaksun maksaja. Metsähallitus myös valvoo palveluntuottajan toimintaa. Vuodesta 2016 kalastonhoitomaksujen myynnissä mukana on ollut yksi iso palveluntuottajaketju, R-kioski Oy, joka lopetti omasta aloitteestaan kalastonhoitomaksujen myynnin vuoden 2024 alusta. Metsähallitus tilittää keräämänsä ja lukuunsa kerätyt kalastonhoitomaksuvarat maa- ja metsätalousministeriölle.

Kalastonhoitomaksujen viestintää tehdään yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Yhteistä viestintää koordinoidaan maa- ja metsätalousministeriön vetämän ”Kalastuslain viestintätiimin” avulla. Sama viestintätiimi toimii myös kalastonhoitomaksuasiakkaille suunnatun *Suomu-lehden* toimituskuntana.

Metsähallitus nähdään luotettavana toimijana ja kalastonhoitomaksun ostaminen on nykyään suhteellisen vaivatonta. Kalastonhoi-

tomaksun keräämiseen käytetyt kustannukset on jouduttu kattamaan osin lupatuloilla (Liite 1: Taulukko 11).

1.3 Kalastustoimen rahoitus ja menot

Eräpalvelujen kalastustoiminnon tehtävien rahoitus koostuu 1) omarahoituksesta, 2) budjettirahoituksesta ja 3) projektirahoituksesta (Laakkonen 2020).

1. Omarahoitteisella toiminnalla tarkoitetaan kalastuksen lupatuloja, vuokratuloja ja vesialuekorvauksia (kalastonhoitomaksuvarat). Kalastuksen lupatuloja saadaan sekä julkisoikeudellisista että liiketaloudellisista kalastusluvista. Julkisoikeudellisia kalastuslupia ovat kaupallisen kalastuksen luvat sekä pyydys- ja rapuluvat. Liiketaloudellisin perustein määritellyt lupia ovat vapaluvat. Kalastusoikeuden vuokratulot ovat myös liiketaloudellisesti hinnoiteltuja. Lisäksi kalastusoikeutta koskevia Metsähallituksen tuloja ovat kalastuslain mukaiset vesialuekorvaukset, jotka perustuvat korvauksiin kalavesien yleiskalastusoikeuksien hyödyntämisestä. Omarahoitteisen toiminnan kokonaiskertymä vuositasolla on noin 1,65 miljoonaa euroa.
2. Eräpalvelujen budjettirahoitus koostuu erävalvonnan (sisältää kalastuksen valvonnan), Ylä-Lapin maksuttomien kalastuslupien hallinnoinnista ja kalavesien hoidosta sekä lijoen ja Hossajoen uittovelvoitteen jälkitöiden hoitamisesta. Tähän kokonaisuuteen on allokoitu JHT:ssä luontopalvelujohtajan päätöksellä viimeisen viiden vuoden aikana vuositasolla noin 1,7–2 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi kalastuslain mukaista kalastonhoitomaksujen keräämistehtävän hoitamista varten Metsähallituksella

on vuosittain käytettävissä MMM:n osoittama erillinen määräraha, jolla katetaan keräämistehtävästi aiheutuneet kustannukset. Määräraha on vaihdellut noin 650 000:sta 800 000 euroon.

- Eräpalvelujen rahoitukseen kuuluvien projektirahoitusten määrä vaihtelee vuosittain käynnissä olevien projektien mukaisesti (EP:n projektisalkun arvo on 1,5–2,5 miljoonaa euroa). Pääosa projektitoiminnasta on tulohajauksen kautta sovittuja tehtäviä, jotka kustannetaan joko MMM:n erillispäätöksellä tai muiden rahoituskanavien kautta (LIFE, ENI jne.). Eräpalvelujen projekteilla edistetään useimmiten kalavesien hoitoa tai lajien suojelua. Projektit vaativat usein omarahoitusosuuden. Lupatulojen käyttö näihin omarahoitusosuuksiin on ollut perusteltua, koska pääosa projekteista on tulohajattua toimintaa.

Omarahoitteisella toiminnalla saatuja tuloja käytetään Metsähallituksen Eräpalvelujen vakituisen ja osa-aikaisen henkilöstön palkka-, hallinto- ja yleiskuluihin, aktiiviseen kalavedenhoitoon (mm. kalaistutukset ja elinympäristöjen kunnostukset) sekä asiakkuuksienhallinnan hoidosta (asiakastutkimukset, asiakastytyväisyysmittaukset, tuotekehitys, lupajakelukanavien/-järjestelmien ylläpito sekä markkinointi, myynti ja viestintä) aiheutuviin kustannuksiin.

Budjettirahoituksella osoitetut tulot käytetään yllä mainittuihin, erikseen osoitettujen tehtävien suorittamiseen. Samoin ulkopuolisella rahoituksella tehtävissä projekteissa on tarkasti määritetty rahan käyttö projekti-suunnitelmissa kuvattuihin tehtäviin.

1.3.1 Talousanalyysi kalastuksen tehtävistä ja niiden kustannusvastaavuudesta

Eräpalvelujen kalastuksen omarahoitteisen toiminnan tuloista, menoista ja kustannusvastaavuudesta tehtiin laaja-alainen talouden analyysi vuonna 2020 (Laakkonen 2020). Analyysin tarkastelujaksona ovat vuodet 2009–2019.

Eräpalvelujen talouden analyysin tarkastelujaksolla julkisoikeudelliset tuotot pysyttelivät käytännössä samalla tasolla koko jakson ajan. Julkisoikeudellisen kalastuksen tuotot muodostuivat pyydysluvista, kaupallisen kalastuksen luvista ja ravustusluvista. Vuositasolla lupatuloja oli noin 230 000 euroa. Tämän lisäksi Metsähallituksen saamia vesialuekorvauksia (kalastuslaki 82. §) oli vuositasolla noin 200 000 euroa.

Liiketaloudellisten kalastuksen vapalupatulojen kehitys oli nousujohteisia koko tarkastelujakson. Tämän arvioitiin johtuvan yleisestä aktiivisen kalastuksen suosion kasvamisesta, aktiivisista viestintäpanostuksista sekä lupahintojen maltillisista tarkistuksista. Valtaosa liiketaloudellisesti hinnoitelluista tuloista tuli vapalupien myynnistä (1,1 miljoonaa euroa). Tämän lisäksi tuloja muodostui muun muassa kalastusoikeuden vuokrauksesta (noin 120 000 euroa). Vuokrauksia koskevissa tuloissa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia tarkastelujakson aikana.

Kalastuksen omarahoitteisen toiminnan osalta julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus tulisi olla korkeintaan 100 prosenttia ja liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus vähintään 100 prosenttia. Eräpalvelujen talousanalyysin mukaan liiketaloudellisen kalastuksen kustannusvastaavuus kehittyi positiivisesti tarkastelujaksolla. Analyysissa arvioitiin, että vähintään 100 prosentin kustannusvastaavuuden saavuttaminen olisi realistista aivan lähivuosina (2020–2021). Julkisoikeudellisen kalastuksen kustannusvastaavuus oli heikko. Näkymät eivät ole yhtä positiiviset kuin liiketaloudellisessa kalastuksessa. Keskeisin syy korkeisiin menoihin oli

selvityksen mukaan työajan käyttö kalastuksen tehtävien hoitamiseen. Tuloja julkisoikeudellisen kalastuksen osalta on vähän, mutta työtehtäviä paljon.

Julkisoikeudellisen kalastuksen työpanos on lisääntynyt entisestään vuonna 2016 tehtyjen kalastuslain muutosten myötä. Samanaikaisesti panostusta liiketaloudellisen kalastuksen osalta on talousselvityksen mukaan jouduttu vähentämään. Eräpalvelujen henkilötövuodet eivät ole lisätehtävien myötä lisääntyneet, vaan lisätehtävät on käytännössä hoidettu olemassa olevilla henkilöstöresursseilla. Painopistettä tehtävissä on jouduttu siirtämään viranomais- ja edunvalvontatehtävien hoitamiseen. Metsähallituksella ei ole käytettävissä budjettirahoitusta esimerkiksi ELY-keskuksilta siirtyneiden tehtävien hoitamiseen, vaan toiminta rahoitetaan kokonaan maksullisen toiminnan tuloilla. Talousselvityksessä todetaan, että kustannusvastaavuusnäkökulmasta ei ole realistista, että nykyisillä tehtävämäärillä, ilman erillisrahoitusta, olisi mahdollisuuksia päästä 100 prosentin kustannusvastaavuuteen julkisoikeudellisessa kalastuksessa. Esimerkiksi julkisoikeudellisen kalastuksen tuotteiden hinnoittelua koskevilla muutoksilla tilanne ei ole yksistään muutettavissa.

Kun talousanalyysissä tarkastellaan Eräpalvelujen maksullista toimintaa, eli metsästyksen ja kalastuksen kokonaisuuksia, nähdään, että metsästyksen tuloilla kompensoidaan kustannusvastaavuudeltaan heikompaa kalastusta. Maa- ja metsätalousministeriön mukaan metsästyksen ylijäämän käyttö kalastuksen alijäämän paikkaamisessa on mahdollista, kunhan se on maltillista (muistio 17.9.2021). Tämä kompensointi kuitenkin heikentää panostusta metsästystoiminnan tehtäviin. Metsästyslupatulot ovat pitkälti riippuvaisia kanalintulupatuloista, ja laajalla metsäkana-
lintujen katovuodella olisi merkittävää vaikutus metsästyksen tuloihin. Eräpalvelujen kannalta kohtuullisen taloudellisen puskurin (kumulatiivinen ylijäämä) pitäminen on ensiarvoisen tärkeää vuosien välisten erojen tasapainottamiseksi.

Talousselvityksessä todetaan, että Eräpalvelujen maksullisen toiminnan talouden kokonaistilanne on haasteellinen, sillä menojen määrä on noussut nopeassa tahdissa. Maksullista toimintaa koskevat tuotot ovat myös kasvaneet, mutta menojen kasvua hitaamassa tahdissa. Yhtenä keskeisenä kasvaneena menoeränä ovat olleet sisäiset konsernikulut. Eräpalvelut ei ole pystynyt toistaiseksi sopeutumaan kasvaviin menoihin. Menojen kasvu on johtanut maksullisen toiminnan osalta vuosittaiseen alijäämään varainkäytössä ja ”puskurina” olleen aiempien vuosien kumulatiivisen ylijäämän vähenemiseen. Eräpalveluilla on ollut vaikeuksia kattaa nopeasti kasvavia kustannuksia, koska vuosittainen tulomuodostus muodostuu pääosin asiakkaille myytävistä metsästys- ja kalastusluvista.

Eräpalvelujen talouden analyysissä (Laakkonen 2020) esitettiin tarkemmat toimenpide-esitykset jatkovalmisteluun:

- 1) Budjettirahoitus julkisoikeudellisen kalastuksen tehtävien osalle. Kalastuksen budjettirahoituksen tarve ilman merkittäviä negatiivisia muutoksia toiminnan ja edunvalvonnan tasossa arvioidaan 400 000–500 000 euroa/vuosi. Rahoituksella katettaisiin lakisääteisiä ja edunvalvontaa koskevia kalastuksen tehtäviä.
- 2) Toiminnan ja talouden suunnittelun sekä ennakkoinnin kehittäminen. Eräpalvelujen maksullista toimintaa mitoitetaan niin lyhyellä kuin pitkällä tähtäimellä vastaamaan käytettävää rahoitusta.
- 3) Kalastuksen tuottojen kasvattaminen. Liiketaloudellisen kalastuksen tuottojen kehityshistoria- ja kehitysnäkymät ovat positiiviset.

4) Toiminnan painopisteiden muuttaminen kalastuksen tehtävissä. Julkisoikeudellisen kalastuksen kustannusvastaavuus on heikko ja samoin tulojen kehittämismahdollisuudet. Sen sijaan tulojen kehittämismahdollisuuksia on liiketaloudellisen kalastuksen osalta, ja kehitysnäkymät myös kustannusvastaavuuden näkökulmasta ovat positiiviset. Toimintaa voitaisiin edelleen kehittää siirtämällä panostuksia julkisoikeudellisesta kalastuksesta liiketaloudelliseen kalastukseen. Merkittävänä rajoitteena toimivat kuitenkin selvityksessä kuvatut lakisääteiset tehtävät, jotka on käytännössä valtaosin kuitenkin hoidettava.

5) Ulkopuolisella hankerahoituksella edistetään Eräpalvelujen tehtävien hoitamista ja tuetaan toimintaa. Hankerahoituksella tuetaan erityisesti keskeisiä kehittämistoimia ja tavoitteita esimerkiksi elinympäristökunnostuksia sekä kalojen vaellusesteiden poistamista.

1.3.2 Eräpalvelujen kehittämissuunnitelma kalastuksen talouden tasapainottamiseksi

Eräpalvelujen talouden analyysin jälkeen Eräpalvelut laati vastuualueelleen talouden tasapainottamiseen tähtäävän kehittämissuunnitelman vuonna 2021 (Viitanen 2021). Kehittämissuunnitelman tavoitteena oli huomioida odotettavissa olevat toimintaympäristön muutokset, niiden vaikutukset tulo- ja menorakenteeseen sekä täsmentää lakisääteisten tehtävien sisältöä.

Eräpalvelujen kehittämissuunnitelmassa tunnistetut toimintaympäristön muutokset kuvattiin nelikenttäanalyysillä eli niin sanotulla SWOT-menetelmällä (Liite 1: Taulukko 12.). Toimintaympäristöanalyysin pohjalta esitettiin kalastukseen liittyviä seuraavia kehittämistarpeita:

- 1) Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttäminen luonnon ja lajien aktiivisella hoitotyöllä. Pitkäjänteisen rahoituksen turvaaminen erityisesti virtavesillä.
- 2) Ilmastonmuutoksen vaikutukset pohjosiin lajeihin – seuranta, ennakointi ja toimenpiteet.
- 3) Ylä-Lapin kalastuksen järjestelyt.
- 4) Kalavesien hoitotoimissa istutuspainotteisesta kalakantojen hoidosta kohti luonnonkalakantojen luontaista lisääntymistä ja elinkiertoa.
- 5) Uusien asiakkaiden tarpeet – eränkävynnin lähikohteet Etelä-Suomessa.
- 6) Kalatalouden asiantuntijuus Metsähallituksessa ja osallistuminen kansalliseen keskusteluun.
- 7) Valtion alueisiin tukeutuvan kalastusmatkailun ja -elinkeinojen toimintaedellytysten kehittäminen.
- 8) Kalastuksen valvonnan toimintojen tehostaminen yhteistyön ja organisaatiomuutoksen kautta.

Eräpalvelujen kehittämissuunnitelmassa todetaan, että Metsähallitus on keskustellut kalastuksen tehtävistä ja niiden rahoittamisesta maa- ja metsätalousministeriön kanssa. Näiden keskustelujen pohjalta päätettiin tehdä seuraavia talouden tervehdyttämistä edistäviä toimia:

- 1) Pyydyslupien ja kaupallisen kalastuksen lupien hintoja nostetaan uudessa vuoden 2022 maksuasetuksessa.
- 2) Vesialuekorvaukset käytetään jatkossa kalatalousalueiden ja osakaskuntien kanssa tehtävään työhön. Tehtävät

priorisoidaan ja sopeutetaan vesialuekorvausten summaan (vuonna 2020 noin 171 000 €).

3) Kalastuksen vuokrasopimukset päivitetään, minkä odotetaan kasvattavan tuloja 50 000 euroa vuosittain.

Näillä edellä mainituilla toimenpiteillä on tavoitteena puolittaa vuoden 2020 alijäämä seuraavan viiden vuoden aikana edellyttäen, etteivät tulot muutu. Kehittämissuunnitelmassa todetaan lisäksi, että JHT:n johtamisjärjestelmän uudistamisen ja Savotta-ohjelman

tuomat säästöt alkavat näkyvä Eräpalvelujen tuloksessa jo vuonna 2022.

Vaikka keskustelujen ja selvitysten pohjalta on löydetty keinoja talouden tasapainottamiseen, nämä muutokset eivät Eräpalvelujen kehittämissuunnitelman mukaan toteutessaankaan muuta tilannetta, jossa osaa lakisääteisistä viranomaistehtävistä ei pystytä kattamaan metsästyksen ja kalastuksen tuloilla (Taulukko 13.). Maa- ja metsätalousministeriön kanssa käydyissä keskusteluissa ei ole löytynyt tehtäväkokonaisuuksia, joita voisi jättää pois. Näin ollen ratkaisuna päädyttiin esittämään budjetin kehyksen nostoa 400 000 eurolla.

Taulukko 13. Kalastustehtävien rahoitus ja rahoituksen riittävyys.

Kalastuksen tehtävät valtion vesillä	Rahoituslähde	Rahoitustarve
Vapalupa-alueet: Vesien ja kalakantojen tilan seuran, jonka pohjalta lupa-aluejärjestelyt, kiintiöinti, lupamyynä, neuvonta	Lupatulot - liiketaloudellinen	Lupatulot - ylijäämäinen
Vesialueiden vuokratukset kalastukseen	Vuokratulot - liiketaloudellinen	Vuokratulot - ylijäämäinen
Asiakkuuksien hoito	Lupatulot - liiketaloudellinen	Lupatulot kattavat
Pyydyslupa-alueet: Vesien ja kalakantojen tilan seuran, jonka pohjalta pyydyslupien aluejärjestelyt, kiintiöinti, lupamyynä, neuvonta	Lupatulot - julkisoikeudellinen	Lupatulot kattavat vain osittain - alijäämäinen
Kaupallisen kalastuksen suunnittelu ja luvittaminen	Lupatulot - julkisoikeudellinen	Lupatulot kattavat vain osittain - alijäämäinen
Ylä-Lapin kalastusasioiden budjettirahoitteiset tehtävät ja kalataloudelliset hankkeet	Budjettirahoitus momentti 30.64.50 vuoteen 2022 asti	Budjettirahoitusta ei ole turvattu vuodesta 2023 alkaen.
Muu viranomais- ja asiantuntijatyö: Asiantuntijatyö työryhmissä, lausunnot, selvitykset ja raportit. Vesialueen omistajan (valtio) edustaja kalatalousalueiden ja osakaskuntien toiminnassa.	Vesialuekorvaukset, budjettirahoitus momentti 30.64.50 vuoteen 2022 asti.	Vesialuekorvaukset kattavat osittain (alijäämäinen). Budjettirahoitusta ei ole turvattu.
Virtavesikunnostukset, vaelluskala-asiat ja yhteistyö vesivoimatuottajien kanssa	Budjettirahoitus (erillisrahoitus), lupatulot (liiketaloudellinen)	Pääosin erillisrahoituksella. Rahoitus turvattu 2022 asti. Omarahoitus lupatuloilla.
Kalastusmatkailun edistäminen	Budjettirahoitus (erillisrahoitus)	Ei rahoitusta.
Kalastonhoitomaksun keräämistehtävä	Budjettirahoitus (erillisrahoitus)	Erillisrahoitus kattaa kulut.

1.4 Kalastuksen kehittämishjelma

Budjetin kehyksen nostaminen julkisoikeudellisen kalastuksen tehtävissä on pitkällä aikavälillä tapahtuva prosessi, jonka toteutumisesta ei ole takeita. Eräpalvelujen kalastustoiminnon pitkään jatkunut haastava tilanne on johtanut jo osittain henkilöstön työhyvinvoinnin heikkenemiseen (MH henkilöstötutkimukset). Henkilöstö kokee, että työtehtäviä on liikaa. Ei ole myöskään varmuutta siitä, kohdistetaanko resurssit oikeisiin tehtäviin, eli priorisoidaanko ne oikein Eräpalvelujen tai omistajan näkökulmasta. Tämä epätietoisuus ja talouden edelleen kiristytvä tilanne on kestävä.

Kalastustoiminnon tavoitteiden selkeyttämiseksi ja toiminnan sopeuttamiseksi aloitettiin kalastuksen kehittämishjelman valmistelu vuonna 2021. Eräpalvelujen kehittämishjelman toivottiin tuovan ratkaisuja valtion kalastusjärjestelyjen tavoitteiden kirkastamiseen ja tehtävien priorisointiin. Kehittämishjelmassa kuitenkin todettiin, että mitään tehtäväkokonaisuuksia kalastuksen toiminnassa ei voida jättää pois. Kalastuksen kehittämishjelman laadinta on nyt jämähtänyt epävarmuuteen toiminnan tahtotilasta, erityisesti omistajan tahtotilasta. Näin ollen päädyttiin tekemään erillinen selvitys, jossa pyritään arvioimaan yhdessä omistajan kanssa kalastustoiminnon tehtävien tarkoituksenmukaisuus, tunnistamaan sidosryhmien kanssa toiminnan tavoitteet ja löytämään ratkaisuja tehtävien priorisointiin ja rahoitukseen.

1.5 Metsähallituksen kalastuksen tilannekuva- ja sidosryhmäselvityksen tavoitteet

Tässä selvityksessä luodaan tilannekuva valtion vesien kalastuksen järjestämisestä, sen nykytilasta ja kehitystarpeista Eräpalvelujen kalastuksen kehittämishjelman tueksi.

Selvityksen keskeisenä päämääränä on:

- 1) tuottaa näkemys siitä, mitä omistaja ja sidosryhmät odottavat Eräpalvelujen kalastuksen järjestelyiltä tulevaisuudessa,
- 2) esittää toiminnan kehittämiseen eri vaihtoehtoja, joilla pyritään vastaamaan kalastuksen järjestämiseen liittyviin tulevaisuuden muutoksiin yhteiskunnassa ja ympäristössä,
- 3) sekä kuvata näiden vaihtoehtojen toiminnan rahoittaminen.

Selvityksen pohjalta Eräpalvelujen kalastuksen kehittämishjelman visio kirkastuu ja pystytään paremmin luomaan kestävä kalastuksen järjestämisen suuntaviivat (tavoitteet ja toimenpiteet), joiden avulla turvataan eri kalastajaryhmille tarjottavat palvelut valtion vesialueilla.

1.5.1 Selvityksen rajaukset

- Selvityksessä ei käsitellä saamelaisten kotiseutualueen erityiskysymyksiä. Tästä tehdään erillinen selvitys.
- Selvitykseen ei liity erillistä asiakas selvitystä. Asiakkaiden näkemykset tulevat asiakkaita edustavien sidosryhmien kautta.
- Kalastuksen valvonta sisältyy selvitykseen vain yleisellä tasolla ja sillä laajuudella, mitä haastatteluissa nousee esiin.

2 Aineistot

Selvityksen nykytilan kuvaus perustuu viimeisen kolmen vuoden aikana tehtyihin selvityksiin ja materiaaleihin (6. Lähteet). Edellisten talousselvitysten kuvaama taloustilanne päivitetään vuoden 2020–2023 tiedoilla. Tämän lisäksi tehdään laaja haastattelu.

Haastattelussa kerätään tietoa kolmesta eri näkökulmasta: 1) omistaja sekä 2) sisäiset ja 3) ulkoiset sidosryhmät. Haastateltavia on yhteensä 32 henkilöä.

1. Omistajan näkökulman selvittämiseksi haastatellaan johtoa ja asiantuntijoita maa- ja metsätalousministeriöstä luonnonvaraosastolta, sekä erätalous- että elinkenokalatalousyksiköstä. Yhteensä kahdeksan henkilöä.
2. Metsähallituksesta haastatellaan johtoa Metsähallitus-konsernista, Metsätalous Oy:stä, Kiinteistökehityksestä ja Luontopalveluista sekä Luontopalvelujen asiantuntijoita. Yhteensä kuusi henkilöä.
3. Sidosryhmien näkemykset kerätään mahdollisimman laajasti Suomen kalastuksen toimijoilta: Kalatalouden Keskusliitto, kalatalousalueet, Suomen Vapaa-ajankalastajat, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY) kalastusasiantuntijat, Luonnonvarakeskuksen (Luke) kalastuksen tutkimus, Jyväskylän yliopisto, Suomen Ammattikalastajaliitto (SAKL), Suomen sisävesiammattikalastajien liitto (SSAK), Kalastusopaskilta ry sekä WWF. Yhteensä 18 henkilöä.

Haastattelussa keskitytään seuraaviin kokonaisuuksiin:

- **Rooli ja tunnettavuus.** Kuinka hyvin Metsähallituksen kalastusasiat tunnetaan ja mikä rooli kalastustoimella nähdään?
- **Odotukset.** Mitä Metsähallituksen kalastusasioiden järjestämiseltä ja valtion vesien hoidolta odotetaan? Mitä ongelmakohtia ja kehittämistarpeita tunnistetaan?
- **Toimintaympäristön muutokset.** Nähdäänkö tapahtuvan muutoksia, jotka voisivat haastaa kalastuksen järjestelyjä valtion vesillä?
- **Mahdollisuudet.** Mitä mahdollisuuksia valtion vesien varaan voisi rakentaa?
- **Rahoitus.** Miten kalastuksen järjestäminen valtion vesillä tulisi rahoittaa?

Haastateltaville lähetetään etukäteen tieto haastattelun sisällöstä yleisellä tasolla (yllä esitetyt kokonaisuudet). Yhteen haastatteluun varataan aikaa noin tunti. Haastatteluilla selvitetään haastateltavien omia näkemyksiä, eikä niiden tarvitse edustaa organisaation näkemyksiä. Haastattelut ovat täysin luottamuksellisia, ja haastattelutuloksista raportoidaan anonymisti.

Haastattelukysymyksissä (Liite 2.) Metsähallitusta käsitellään yhtenä toimijana, ei vastuualueiden näkökulmasta.

3 Kalastuksen talouden nykytilanne

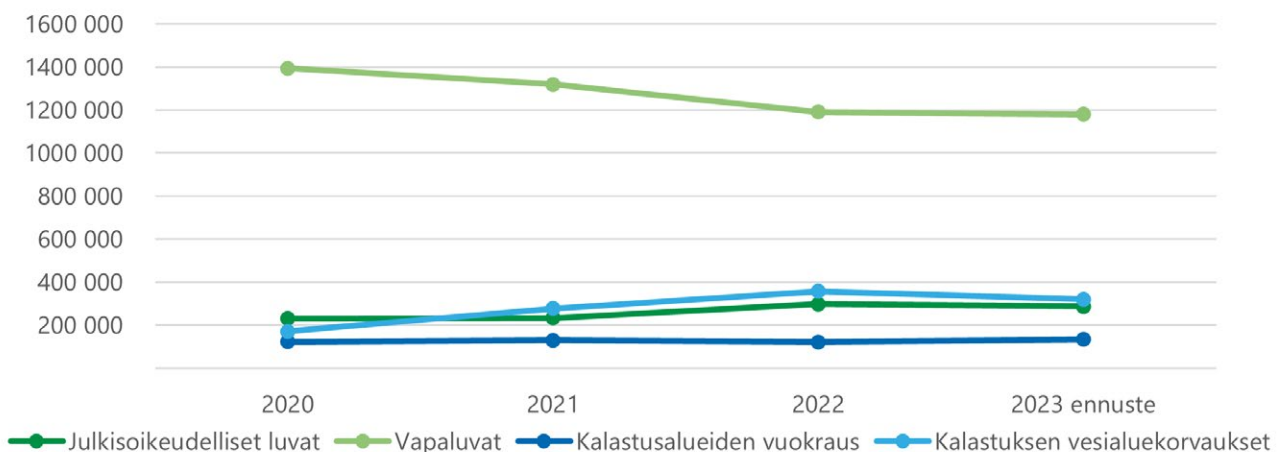
Metsähallituksen kalastustoiminnon tulot vuonna 2022 oli yhteensä 1,97 miljoonaa euroa. Nämä muodostuivat seuraavista tuloista:

- Kalastuslupatulot:
  - vapalupatulot 1,19 miljoonaa euroa
  - pyydyslupatulot 170 000 euroa
  - kaupallisen kalastuksen lupatulot 126 000 euroa
  - ravustustulot 1 500 euroa
- Kalastusoikeuden vuokratulot: 122 000 euroa
- Vesialuekorvaukset: 357 000 euroa.
- Kalastonhoitomaksun keräämistehtävään osoitettiin määrärahaa 800 000 euroa.
Eräpalvelujen projektisalkun sisältämien, kalastukseen ja kalavesien hoitoon liittyvien

projektien kokonaisarvo vuonna 2023 on 2,2 miljoonaa euroa.

Eräpalvelujen talouden tasapainottamiseen tähtäävässä kehittämissuunnitelmassa vuonna 2021 esitettiin toimia talouden tervehdyttämiseksi. Pyydyslupien ja kaupallisen kalastuksen lupien hintoja nostettiin vuoden 2022 maksuasetuksessa. Tämän lisäksi toistaiseksi voimassa olleet kalastuksen vuokrasopimukset muutettiin määräaikaisiksi, minkä yhteydessä myös vuokrahinnat tarkistettiin.

Näillä muutoksilla julkisoikeudellisten lupien lupakertymä on saatu nostettua 233 000 eurosta (2020) 298 000 euroon (2022) (Kuva 1.). Vuokrahintojen päivityksen vaikutusta on vielä vaikea arvioida, koska vaikutukset näkyvät vasta aikaisintaan vuonna 2023, josta kuvassa 1. on esitetty ennuste. Myös kalastuksen vesialuekorvauksista saadut tulot nousivat viime vuosien aikana selvästi 171 365 (2020) eurosta 357 247 euroon (2022).

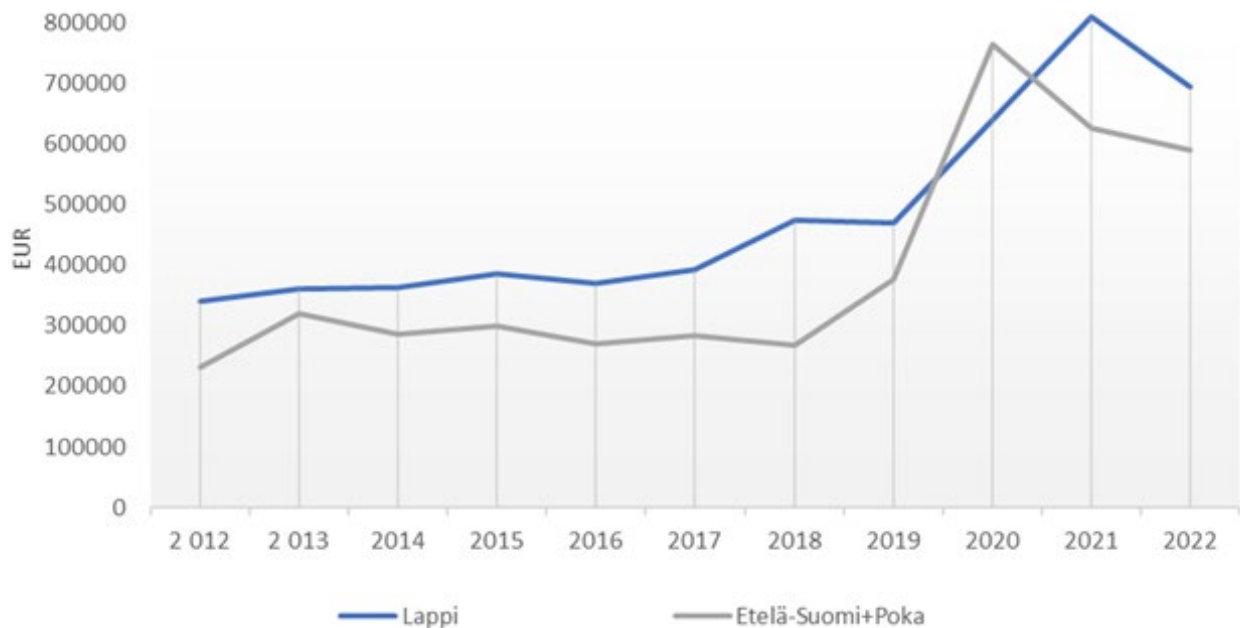

Kuva 1. Metsähallituksen kalastuslupatulot vuosina 2020–2023.

Vapalupatulojen lupakertymä on puolestaan laskenut viimeisien vuosien aikana 1 393 766 eurosta (2020) 1 190 592 euroon (2022). Tämän selittää lupakertymän kasvaminen koronapandemian aikana (v. 2020), jolloin

lupatulot olivat ennätyskorkealla. Pitemmän aikavälin tarkastelussa lupatulot ovat kuitenkin vuonna 2022 vielä suuremmat kuin ennen koronapandemiaa sekä Lapissa että muualla Suomessa (Kuva 2.).

Kalastusluvut (liiketal.) 2012-2022

Kuva 2. Kalastuksen liiketaloudelliset tulot (vapaluvat ja vuokraustulot) vuosina 2021–2022.

Viime vuosien (2020–2023) aikana Eräpalvelut on toteuttanut useita säästötoimia. Kalaistutuksia on vähennetty useilla alueilla, ja kahdella lupa-alueella kirjolohen istutukset on lopetettu. Lupatuloista maksettavaa kalastuksen kausivalvontaa on vähennetty huomattavasti. Henkilöstömenoihin kohdistuvia säästöjä on myös toteutettu. Yksi kalastuksen erityisasiantuntija ja asiakaspalvelupäällikön toimi on jätetty täyttämättä. Savotta-ohjelman yhteydessä (v. 2021) tehdyssä organisaatiomuutoksessa haetut säästöt ovat myös realisoituneet. JHT-johtamisjärjestelmän uudistuksen tavoitteena oli tuoda säästöjä, mutta niiden vaikutuksia ei ole arvioitu.

Toteutetuista säästötoimista huolimatta kalastuksen kustannusvastaavuus valtakunnallisesti ei ole olennaisesti noussut. Eräpalvelujen menot ovat nousseet arvioituja suuremmaksi erityisesti Erävalut.fi-uudistuksen myötä. Kalastustoiminnon henkilöstökustannukset ovat myös nousseet yleisen palkankehityksen vuoksi viime vuosina. Virtavesikunnostusrahoituksen (lisätalousarvio, LTA) aikana (2020–2022) osa vakituisen henkilöstön palkkakustannuksista maksettiin kunnostusrahoista. Vuoden 2023 aikana tuota rahaa ei ollut enää käytettävissä. Kustannusvastaavuudesta tehdään tarkemmat laskemat vuoden 2024 alussa.

4 Haastattelutulokset

4.1 Metsähallituksen rooli kalastusasioissa

Metsähallitus nähdään merkittävänä ja tärkeänä vesialueenomistajana, kalavesien hoitajana ja kalastuksen järjestäjänä. Useat haastateltavat näkevät Metsähallituksen myös erittäin tärkeänä yhteiskunnallisena toimijana, koska valtion vedet ovat koko kansan vesiä. Metsähallituksen vaikuttavuus vaihtelee eri osissa Suomea. Eteläisessä Suomessa rooli arvioidaan huomattavasti pienemmäksi kuin Pohjois-Suomessa.

Metsähallitus hallinnoi ja hoitaa valtion kalavesiä ja niiden kestävää käyttöä. Osa haastateltavista kokee Metsähallituksen roolin laajemmin ”valtion nyrkkinä”, suurempana kuin sen hallinnoimat hehtaarit. Metsähallitus toimii näyteikkunana sille, kuinka Suomi valtiona suhtautuu omistamiinsa alueisiin ja miten se niitä käyttää. Metsähallituksella on tärkeä rooli kansallisen kalastuslainsäädännön ja strategioiden toimeenpanossa. Metsähallituksella nähdään siten yhteiskunnallista erityisvastuuta sekä luonnonvarojen hyödyntämisen että suojelun näkökulmasta. Valtion vesillä on keskeinen rooli kalakantojen säilyttämisessä. Metsähallituksen rooli koetaan osittain myös hankalaksi, koska kalavesien käyttöön kohdistuu erilaisia odotuksia. Näin ollen Metsähallituksen tulee yhteensovittaa ja olla näkyvä toimija. Toisaalta Metsähallituksella on mahdollisuus toimia suunnannäyttäjänä ja yhteistyökumppanina muille toimijoille. Metsähallituksen todetaan olevan ainoa toimija Suomessa, joka pystyy ja jolla on mahdollisuus

toimia esimerkkinä ja mallina kalastusasioissa myös yksityiselle puolelle. Metsähallituksella nähdään myös kasvatuksellista ja kalastusharrastuksen edistäjän roolia.

Osa haastateltavista kuvailee Metsähallituksen roolin suppeammin valtion vesien hallinnoijaksi juridisen taustan takia tai kalastuslupien kautta. Metsähallituksella on hallinnassaan suuret vesialueet, sekä sisävesillä että merillä, joilla se järjestää kalastusta. Metsähallitus tarjoaa hallinnoimilla alueillaan kalastusmahdollisuuksia ja myy vapaa-ajan ja kaupallisen kalastuksen lupia. Metsähallitus tarjoaa yleiskalastusmahdollisuuksien lisäksi erityisempiä ja kiinnostavampia virkistyskalastuspaikkoja, joiden kalastusvarmuudesta on huolehdittu normaalia enemmän. Nousevaa roolia Metsähallituksella nähdään vaelluskalojen ja elinympäristöjen hoitajana. Metsähallitus hoitaa myös kalastonhoitomaksun keruun ja myynnin. Vesiviljelyn luvituksessa Metsähallituksen rooli on myös keskeinen. Kalastuksen valvonnassa Metsähallitus toimii viranomaisena ja roolin arvioidaan korostuvan, koska valtion vesiä on paljon. Haastatteluissa todetaan, että muita toimijoita ei voi samalla lailla vastuuttaa kalastuksen valvontaan.

Roolin laajuus heijastuu myös haastattelussa käsiteltyihin yksityiskohtaisempiin, asiakohtaisiin roolituksiin. Osa haastateltavista korostaa yhteiskunnallista ja suunnannäyttäjän roolia, toiset kuvaavat Metsähallituksen roolia suppeammin omistajan tai viranomaisroolin näkökulmasta.

4.1.1 Monipuolisen vapaa-ajan kalastuksen mahdollistaja

Metsähallituksen rooli vapaa-ajankalastuksessa nähdään suhteellisen selkeäksi. Metsähallitus tarjoaa monipuolisia kalastusmahdollisuuksia ja lupia kansalaisille. Valtion vesille pääsee helposti kalastamaan, mikä madaltaa kynnystä kalastukseen. Joillekin henkilöille on merkitystä myös sillä, että saa itselleen ruokaa pöytään. Kalastus valtion vesillä nähdään tärkeäksi myös huoltovarmuuden kannalta, kun kalastusosaaminen ja erilaiset pyyntitavat säilyvät. Näillä arvioidaan olevan merkitystä mahdollisissa kriisitilanteissa.

Metsähallituksella tunnistetaan vapaa-ajankalastuksessa kaksoisrooli. Osa Metsähallituksen kalastuskohteista on lupakohteita, toiset muita kalavesiä, joilla kalastetaan yleiskalastusoikeuden turvin. Valtaosa Suomen vesistä on jonkun omistuksessa, kun taas valtaosalla väestöä ei ole vesialueita omistuksessa. Todetaan, että Metsähallituksen tulee huolehtia vettä omistamattomien kalastusmahdollisuuksista, muutenkin kuin erityistä lupaa vastaan.

Yleiskalastusoikeudella ja Metsähallituksen virkistyskalastuskohteilla nähdään kummallakin paikkansa. Metsähallituksen kalastuskohteet lisäävät valtion vesien arvon tuottoa ja saavutettavuutta. Kalastuskohteet ovat virkistyskäyttöstrategian mukaista toimintaa lisäten luonnossa liikkumista ja luontoelämyksiä. Metsähallituksen kalastuskohteet toimivat näyteikkunana kalastajille. Monet haastateltavat toteavat, että Metsähallituksen virkistyskalastuskohteet ovat helpon pääsyn vuoksi erinomaisia nuorille, liikuntarajoitteisille ja muille erityiskäyttäjärhyhmille. Kohteet luovat myös mahdollisuuksia kalastusmatkailuyrittäjille tarjota palveluita. Metsähallitus tunnetaan usein juuri näiden kalastuskohteiden kautta.

Metsähallitus hallinnoi suurta osaa vesistöistä pohjoisessa. Se että luvat voidaan ostaa yhdestä paikasta, nähdään merkittäväksi asiaksi. Suomi koetaan hankalaksi maaksi kalastuksessa, koska Suomessa on kaksinaiset neuvontajärjestöt, joiden välillä on kitkaa ja

kilpailua. Suomessa ei ole sellaista tahoa, joka voisi ottaa hoiteisiinsa koko kalastuskenttää. Siihen peilaten Metsähallituksen helposti löytyvät kalastuskohteet ja toimiva lupakauppa koetaan erittäin tärkeiksi.

Suurin osa haastateltavista näkee Metsähallituksen toiminnan vapaa-ajankalastuksessa pääosin positiivisena. Viranomaistyön todetaan olevan hyvää ja kalastuksen säätelyn perustuvan kalakantojen kestävyuteen. Tosin osa haastateltavista pohtii, onko kalastus järjestetty kestävästi. Metsähallituksen nähdään huolehtivan kalakantojen elinympäristöjen hoidosta ja kalastuksen valvonnasta. Kalastuskohteiden ja kalastettavien vesien esittäminen kalastajille koetaan hyväksi ja lupamyynti selkeäksi. Jokaisella on mahdollisuus päästä Metsähallituksen kalastuskohteille, eikä kaikissa kohteissa ole suurta kalastuspainetta. Lisäksi koetaan hyväksi se, että Metsähallitus toimii yleisvesien hoitajana, koska toiminta keskittyy tällöin samalle toimijalle. Haastatteluissa koetaan myös positiiviseksi Metsähallituksen tahto kehittää toimintaansa.

Luontaisten kalakantojen vahvistaminen ja hyödyntäminen

Haastattelussa kysyttiin omistajan ja sidosryhmien näkemyksiä kalastuskohteiden kehittämiseksi. Suurin osa haastateltavista näkee, että Metsähallituksen tulisi jatkossa keskittyä ensisijaisesti luontaisten kalakantojen vahvistamiseen ja niiden hyödyntämiseen. Kalastuslain tavoitteena on luontaisten kalakantojen edistäminen ja istutusten vähentäminen. Vastuullinen ja kestävä kalastus koetaan nykyhengen mukaiseksi. Todetaan, että elämyksiä ja vastuullisista kestävästä kalastuksesta voisi korostaa saaliin sijaan. Toisaalta todetaan, että kalastuskohteissa tulee kuitenkin olla kalaa, jota kalastaa.

Suurin osa haastateltavista näkee kirjolohella oman paikkansa suomalaisessa kalastuksessa. Kirjolohi nähdään erityisesti kalastuksen ”sisäänheittotuotteena”. Kirjolohikohteet ovat helposti saavutettavia, suhteellisen saalisvarmoja, ja niillä on oma käyttäjäkuntansa. Kirjolohikohteet tarjoavat elämyksiä liikunta-

rajoitteisille, lapsille, vanhuksille ja vähän harastaneille kalastajille. Lisäksi todetaan, että suomalaisen luontosuhteen ylläpitäminen on tärkeää, ja kirjolohikohteet perehdyttävät matalalla kynnyksellä luonnonvarojen käyttöön ja eräkulttuuriin. Kirjolohikohteet tukevat nuorisotoimintaa ja tarjoavat mahdollisuuksia matkailuyrittäjille. Kirjolohella nähdään myös oma roolinsa ruokakalana.

Monen haastateltavan mielestä kirjolohta voi istuttaa umpilampiin, mutta ei virtavesiin ja vesiin, joilla on reittiyhteyksiä. Hieman pienempi joukko haastateltavista pitää kirjolohen istuttamista myös virtavesiin järkevänä toimintana. Muutama haastateltava toteaa, että tulisi seurata kirjolohen vieraslajistatusta ja toimia sen mukaan. Kirjolohi nähdään suhteellisen turvallisena istutuslajina, koska istutettavat kannat eivät lisäänty ja sotkeudu alkuperäisen lajiston kanssa. Tässä nähdään kuitenkin myös erittäin suurta riskiä, jos vieraslaji alkaakin lisääntymään tai levittämään tauteja. Todetaan, että Metsähallituksen tulee varautua riskien realisoitumiseen suunnitelmalla. Lisäksi istutettavat kirjolohiyksilöt tulee valita tarkasti, jotta ne ovat steriilejä ja tautivapaita. Kirjolohi on suhteellisen edullinen istutuskala verrattuna luontaisiin kalalajeihin. Nähdään, että harvassa paikassa luonnonkalakannat kestävät nykyistä kalastuspainetta. Luontaisia kalaistukkaita ei myöskään aina ole saatavilla tai niillä ei ole menestymisedellytyksiä. Kirjolohen kalastuksen nähdään myös suojelevan alkuperäistä kalastoa, kun kalastus kohdistuu esimerkiksi taimenen ja järvilohien sijaan kirjoloheen. Toisaalta kirjolohen arvellaan vievän elintilaa luontaiselta kalastolta.

Usea haastateltava toteaa, että kirjolohikohteiden tulee olla kannattavia. Lupatuotteiden hinnoittelu tulee tehdä suhteessa muuhun lupatarjontaan. Kannattamattomista kirjolohi- ja istutuskohteista tulee luopua. Muutaman haastateltavan mielestä kohteet voivat tuottaa jopa tappiota, jos niillä nähdään tärkeä rooli alueen kalastuksessa. Kyseisten kohteiden kannattavuutta voisi parantaa toimintaa kehittämällä.

Muutaman haastateltavan mukaan luontaisen kalalajien elvytystutuksia tarvitaan, mutta niiden määrää tulee vähentää. Metsähallituksen tavoitteena tulee olla elinympäristöjen ja kalakantojen saaminen siihen kuntoon, ettei istutuksia enää tarvita. Istutuksissa tulee suosia paikallisia kalakantoja. Siikaistutusten lisäksi myös lohikala- ja harjusistutukset virtavesiin nähdään pääosin suotaviksi. Tämänhetkisenä haasteena nähdään pyyntikokoisten kalojen saanti. Todetaan, että aika kauan menee siihen, että kalakannat kestävät kalastusta ilman tuki-istutuksia. On myös isoja eroja alueiden välillä suhteen, missä luonnonkantojen selviäminen ilman istutuksia voi onnistua. Jos istutuksia ei enää tehdä, tulee kuluttajan suostua vaihtamaan kalalajeja.

Kalastuskohteiden ja -lupien monipuolistaminen ja kehittäminen

Usean haastateltavan näkemyksen mukaan luontaisiin kalakantoihin perustuvia kalastuskohteita tulee lisätä ja kehittää siten, että ne olisivat vetovoimaisia. Muutama haastateltava odottaa Metsähallituksen ottavan rohkeasti edelläkävijän roolin. Metsähallituksen tulee pyrkiä tarjoamaan erilaisille kalastajille alueita ja lupia ja paikkaamaan yksityisten tarjoamaa huonoa tilannetta siellä, missä se on mahdollista. Vetovoimaisille erityiskalastuskohteille, joissa on vahvat luonnonkalakannat, nähdään kysyntää. Erityiskalastuskohteilla pyydyskalastus voisi olla kielletty. Kalastussäännöt voisivat muutenkin olla niin tiukat, että se mahdollistaisi tietynlaisen kalaston. Esimerkiksi virtavesikohteilla kalastuksen rauhoittaminen ja erityisesti syysrauhon kehittäminen olisi suotavaa. Arvioidaan, että tällaisessa kohdesuunnittelussa ollaan Suomessa lastenkengissä. Metsähallituksella on kuitenkin mahdollisuuksia toteuttaa ja toimia suunnannäyttäjänä. Jos kohteissa olisi yleinen luvanmyynti, niin ne olisivat vielä kaikkien saavutettavissa. Yhdessä haastattelussa esitetään myös tätä näkemystä hieman vastakkainen ajatus, jonka mukaan tarkempaa vesistökohtaista suunnittelua ja säätelyä voisi jättää vähemmälle ja yksinkertaistaa lupa-

valikoimaa. Tärkeintä olisi tällöin keskittyä enemmän luonnosta huolehtimiseen. Resurs-sien suuntaaminen kohdekohtaisesta suunnit-telusta kohdekunnostuksiin voisi olla ratkaisu myös kalastustoiminnon resurssihaasteeseen. Kyseinen haastateltava myös toteaa, että toiminta olisi tällöin asiakaslähtöistä, koska se helpottaisi ja yksinkertaistaisi lupatuotteita myös asiakkaille. Helppojen ja yksinkertaisten kalastuslupien tärkeyttä korostaa muutama muukin haastateltava. Ehdotetaan, että kalas-tusluvuissa voisi olla nykyistä enemmän moni-puolisuutta ja sesonkiluonteista luvitusta, kuten metsästyksessä. Esimerkiksi lyhytai-kaisia lupia jonkun lajin kokeiluun, kun on kyseisen kalalajin huippusesonki. Yleisesti lupatyyppejen kehittäminen ei noussut esille kuin muutamassa haastattelussa.

Muutama haastateltavaa esittää, että olisi hyvä tehdä kohdekohtaisia asiakasselvityksiä ja asiakaspalautekyselyjä sekä kehittää lupa-alueita asiakaspalautteiden mukaan. Pienillä muutoksilla voitaisiin saada parempi kohde Metsähallituksen, asiakkaan ja kalakantojen näkökulmasta. Jokunen haastateltava ehdot-taa, että Metsähallitus voisi myös tarvittaessa ostaa alueita kalastuskohteiden muodostami-seen. Pari haastateltavaa kokee, että nykyiset kalastuslupa-alueet ovat liian suuria ja niihin myydään lupia liian halvalla. Kalastuslupa-alueita tulisi tarkastella kriittisesti. Esimerkiksi järvi-alueita voisi ottaa suurista lupa-alueista erilleen. Kohteiden ja lupatyyppejen kehit-tämistä käsitellään myös kalastusmatkailun kehittämisen yhteydessä (4.1.2.).

Usea haastateltava toteaa, ettei erityiska-lastuskohteita voi olla rajattomasti, mutta rajatulla määrällä kohteilta ei koeta olevan merkitystä yleiskalastusta rajoittavana teki-jänä. Muutama haastateltava esittää, että Metsähallituksen tulisi miettiä kokonaisuhyötyä valtion vesialueiden käytöstä laajemmin. Met-sähallituksen tulee pohtia, miten kehittää rakenteita, jotka tukevat kalastusharrastusta myös muualla kuin lupa-alueilla. Todetaan, että Metsähallitus poimii sokerit pullasta, kun valitsee parhaat kohteet erityiskohteiksi.

Pyydyskalastuksen suhteen haastattelussa esitetään yksittäisiä vastakkaisia näkemyk-siä. Metsähallitus voisi näyttää esimerkkiä ja rajoittaa tai jopa kieltää pyydyskalastuk-sen vapaa-ajankalastusmuotona kokonaan. Toinen puolestaan toteaa päinvastoin, että pyydyskalastuksella on oleellinen merkitys paikalliselle asukkaalle ja mökkiläiselle, eikä Metsähallituksen tulisi rajoittaa jo muutenkin vähenevää harrastemuotoa vaan ennemmin-kin tukea pyydyskalastusta.

Luonnonkalastuskohteiden- ja lupien kehittäminen nähdään yleisesti keskeiseksi toiminnaksi tulevaisuuden kannalta. Haastat-telussa esitetään, että Metsähallitus voisi laatia kehittämissuunnitelman kalastustuotteiden ja lupakohteiden osalta projektiluontoisesti. Haastattelussa myös ehdotetaan, että Metsä-hallitus kaavoittaisi valtion vedet ja määrittäisi erilaisten vesialueiden käytön eri tarpeisiin. Joitain vesialueita voitaisiin enenevämmässä määrin kohdistaa tiettyjen kalastusmuotojen käyttöön. Esimerkiksi jotkut alueet voisivat olla enemmän suunnatut pyydyskalastajille, toiset vesialueet vapakalastukselle. Kun tie-tyt kalastajaryhmät kalastaisivat enemmän tietyillä kalastusalueilla, kalastuksen sääte-lytoimenpiteitä voitaisiin kohdistaa entistä paremmin esimerkiksi hoitamalla tietyn lajin kalakantoja. Tämä ei välttämättä aina poissul-kisi toisia ryhmiä alueelta. Kun kalavesiä kaa-voitettaisiin eri tarpeisiin, resursseja ei myös-kään laitettaisi turhaan. Esimerkiksi istutuksia ei suunnattaisi kohteille, joissa kala ei kasva.

Kalastusoikeuden vuokrauksen kehittäminen

Haastattelussa vain harvalla on näkemyksiä kalastusoikeuden vuokraukseen ja sen kehit-tämiseen. Kalastusoikeuden vuokraustoi-minta koetaan näiden vastaajien keskuudessa hyväksyttäväksi toiminnaksi, kunhan vuok-rattavat vesialueet ovat yksittäisiä ja rajattuja kohteita. Valtion vesien vesipinta-ala nähdään sen verran suureksi, että myös vuokraukselle nähdään oma paikkansa. Huomautetaan, että vesialuetta vuokrattaessa tulee kuitenkin aina kaksi kertaa miettiä, voiko alueen käyttöä

yksityistä. Metsähallituksella on päävastuu yhteisten vesien hoidosta ja raha ei saisi liikaa ohjata ratkaisua. Kalastusoikeuksien vuokrauksia on tärkeää tehdä niin, että yleiskalastusoikeudet ja paikallisten kalastusmahdollisuudet eivät kärsi.

Haastateltavilla on erilaisia näkemyksiä siitä, milloin ja kenelle kalastusoikeutta tulisi vuokrata. Nähdään, että joillakin alueilla voisi olla järkevää vuokrata vesiä, jos kalastuksen järjestämisen kannalta vuokraamalla saataisiin järkeviä kokonaisuuksia. Kalastusoikeuden vuokrauksen osalta tulee tutkia hyödyntämisen mahdollisuus erityisesti sellaisten osakuntein vesialueilla, joissa Metsähallituksella ei ole isoa osuutta. Esitetään myös, että sellaisilla valtion kohteilla ja vesialueilla, joille ei tunnusteta käyttöä ja varsinkaan hyötykäyttöä, voisi kalastusoikeutta vuokrata esimerkiksi matkailuyrittäjälle. Kalastusoikeuden vuokraaminen kaupallisen kalastuksen käyttöön nähdään myös sopivaksi. Eräs haastateltava pohtii myös, voisiko vesiä vuokrata lampien osalta luonnonvarakeskukselle kalojen geenivariantopaikoiksi. Taloudellinen näkökulma tulee vuokrauksessa olla mukana. Todetaan, että Metsähallitus ei voi tukea jotain tiettyä yritystä esimerkiksi istutuksilla vuokraamisessaan vesissä. Vuokrattuja alueita ei tulisi hoitaa ja istuttaa kalaa enemmän kuin siitä saadaan vuokratuloja.

Kalastusoikeuden vuokrauksessa todetaan olevan sopimusteknisesti kehitettävää. Muutama haastateltava ehdottaa, että Metsähallitus voisi tarkastella tapauskohtaisesti puhe- ja äänivallan oikeuden luovuttamista vuokraajalle. Jos Metsähallitus ei luovuta oikeutta, silloin omistajan tulisi se käyttää ja osallistua. Metsähallituksen sidosryhmien vastaajista osa näkee puhe- ja äänivallan luovuttamisessa suuria riskejä, koska puheoikeuden siirtyessä vastuu ei siirry vaan jää Metsähallitukselle. Haastattelussa myös ehdotetaan vesiosuuksien myymistä kalastajille, jos Metsähallitus vähänkään kokee, että alueella ei ole tarvetta. Tällöin ei tarvitsisi miettiä alueen ääni- ja puhevaltaa.

4.1.2 Suomalaisen kalastusmatkailun mahdollistaja

Metsähallitus nähdään yleisesti kalastusmatkailun mahdollistajana. Metsähallituksen roolina on tukea ja luoda toimintaedellytyksiä elinkeinotoiminnalle, joka hyödyntää omaisuutta kestäväällä tavalla. Metsähallituksen tulee tuottaa omaisuudelle mahdollisimman hyvää tuottoa ja vastata yhteiskunnan kokonaisuuteen. Valtio ei saa kilpailla yksityisten toimijoiden kanssa.

Kalastusmatkailun mahdollistaminen nähdään yksikertaisimmillaan Metsähallituksen kalastusmatkailukohteiden tarjonnan ja toimivan lupamyynnin kautta. Monet Metsähallituksen kalastuskohteet ovat helposti saavutettavissa ja edullisia. Osalla kohteista on palvelurakennetta ja infraa. Haastattelussa myös todetaan, että Metsähallituksen tulee tunnustaa toiminnassaan muutkin kalastusmatkailijat, kuin lupakohteita käyttävät matkailijat. Metsähallituksen tuleekin tarjota vesille pääsyn mahdollisuuksia ja infraa esimerkiksi nuotiopaikkoja myös lupakohteiden ulkopuolella.

Kalastusmatkailukohteet ja ylläpidettävä palveluverkosto tukevat matkailuyrittäjien toimintaa. Monet haastateltavat kokevat, että Metsähallituksen roolina on toimia yhteistyössä ja kumppanina matkailuyrittäjien kanssa. Metsähallituksen ei tule itse tarjota kalastusmatkailupalveluita. Metsähallituksen tulee tunnustaa sellaisia vesialueita, jotka ovat sopivia kalastusmatkailuun ja tarjota mahdollisuuksia matkailuyrittäjille. Kalastuskohteita voidaan vuokrata yrittäjille, tai matkailuyrittäjien käyttöön voidaan osoittaa osa erityiskohteiden lupamääristä. Korostetaan, että yrittäjien valinta tulee tehdä tasapuolisesti ja avoimesti kilpailuttaen. Osa haastateltavista myös muistuttaa, että jos vesistöä vuokrataan ja luovutetaan yrittäjän käyttöön, vedet eivät ole muiden kalastavien kansalaisten käytössä. Tämä vuoksi on tärkeää jättää kohteita myös yrittäjätoiminnan ulkopuolelle. Usea haastateltava myös toteaa, että kalastusmatkailutilaisuuksien järjestämiseen ja kalastusoppai-

den isoille ryhmille tarvitaan Metsähallituksen lupa ja näitä lupia tulee pyrkiä edistämään.

Kalastusmatkailun kehittäminen

Usean haastateltavan mielestä Metsähallituksella voisi olla nykyistä suurempi rooli kalastusmatkailussa ja sen edistämässä. Osa haastateltavista ei puolestaan näe Metsähallituksella suuria mahdollisuuksia kalastusmatkailun kehittämiseen. Eräs haastateltava näkee, että kalastusmatkailua voisi kehittää ennemminkin osana laajempaa luontomatkailua.

Moni haasteltavista kokee, että Metsähallituksen kalastuskohteiden tarjonta kalastusmatkailulle voisi olla nykyistä runsaampaa ja monipuolisempaa. Nähdään, että valtion vesiä on paljon ja niistä riittää kalavesiä myös normikansalaisille, vaikka erityiskohteita olisikin nykyistä enemmän tarjolla. Kun erityiskalastuskohteita luodaan, yleiskalastus oikeutta ja pyydyskalastusta tulee rajoittaa. Tällaisen toiminnan nähdään kuitenkin pienimuotoisesti sopivaksi ja tarpeelliseksi. Metsähallituksen tarjoamat kohteet voisivat olla erityyppisiä ja eri ryhmille kohdennettuja erikoiskohteita. Osa kohteista voisi olla erittäin tasokkaita, esimerkiksi ison kalan kalastukseen osoitettuja vapakalastuskohteita. Tällaisia alueita olisi helpompi hyödyntää kalastusmatkailussa. Metsähallituksen tulisi löytää nykyistä enemmän sopivia alueita, joita se voisi tarjota matkailuyrittäjille vuokralle tai edes käyttöön tietyksi päiviksi tai tunneiksi. Luontaisten kalalajien kalastuksen edistäminen ja sen liittäminen matkailuun "luonnon vesien brändääminen" nähdään myös tärkeänä kalastusmatkailussa. Muutama haastateltava pohtii, voitaisiinko alikalastettuja luontaisia kalavesiä hyödyntää kalastusmatkailun tarpeisiin nykyistä paremmin. Erityisesti järvikohteilla nähdään potentiaalia esimerkiksi ahven- tai haukikalastuskohteina. Myös virtavesikohteissa voisi olla kalastusmatkailuyrittäjille rajattuja alueita. Nähdään, että virtavesissä nykyinen toimintamalli on keskittynyt kalaveden hoidolliseen lupamäärän määrittämiseen, ei kalastusmatkailumarkkinointiin.

Haastattelussa esitetään, että valtion vesialueille rakennetut vetovoimaiset esimerkkikohteet voisivat toimia mallina muille toimijoille. Esimerkkikohteet olisivat tiukasti säädeltyjä ja kalaston kannalta riittävän vetovoimaisia. Arvioidaan, että osakaskunnilla ei ole tarvetta lähteä hoitamaan ja kehittämään vastaavanlaista kalastusmatkailua, tai heillä ei välttämättä edes ole mahdollisuuksia siihen. Osa haastateltavista kuitenkin muistuttaa, että Metsähallituksen mahdollisuudet ovat rajalliset ja kehittämistoimintaa tulisi suunnitella jalat maassa. Lisäksi kalastusmatkailukohteiden tulee olla Metsähallitukselle kannattavaa toimintaa. Metsähallituksen ei tule lähteä tekemään investointeja, vaan olla mahdollistajana yrityksille. Toisaalta nähdään myös, että isossa organisaatiossa tulosvaade voi ja tulee olla kokonaisuhyödyssä. Kalastusmatkailun kehittämisen laajuus nähdäänkin osittain resurssikysymyksenä. Todetaan, että Metsähallitukselta odotetaan ehkä enemmän kuin siihen on resursseja.

Haastattelussa nousee esiin ajatus, että Metsähallitus voisi olla riittävän iso toimija kalastusmatkailun edistämiseen ja markkinoinnin kehittämiseen. Suomalaisessa kalastusmatkailussa ei ole isoja toimijoita, eikä hyvää ja näkyvää markkinointiyhteistyötä tällä hetkellä. Todetaan, että kenelläkään ei ole osoittaa kalastusmatkailun markkinointiin resursseja, vaikka tarvetta yleisesti nähdään.

Muutama haastateltava näkee myös kansainvälisen kalastusmatkailun kehittämisessä mahdollisuutta. Suomessa vesiä riittää ja kansainvälisen matkailun ei koeta haastavan kalakantojen kestävyyttä tai paikallisten toimintaa. Kansainvälisen kalastusmatkailun kehittämiseen tarvitaan kuitenkin suuria muutoksia jo ajattelun tasolla. Tulisi päästä suomalaislähtöisistä mieltymyksistä pois ja ajatella toisin. Arvioidaan, että ulkolainen matkailija ei todennäköisesti viihdy laavulla odottamassa soutuvuoroja ja kuuntelemassa suomalaisten horinoita. Joesta voisikin pienen matkan ja muutamia yksityispooleja testata kansainvälisessä markkinoinnissa.

4.1.3 Kaupallisen kalastuksen edistäjä

Metsähallitus nähdään laajalti tärkeänä kaupallisen kalastuksen mahdollistajana ja luvittajana. Metsähallituksella nähdään usein myös kaupallisen kalastuksen edistäjän roolia. Muutama kuvaa Metsähallituksen roolin samanlaiseksi kuin sillä on vapaa-ajan kalastuksen osalta. Metsähallituksella on laajat vesialueet, jotka mahdollistavat ja luovat edellytyksiä kestäväälle kaupalliselle kalastukselle. Valtion vesillä myös kaupallinen troolikalastus on mahdollistettu. Todetaan, että monilla alueilla kaupallinen kalastaja pääsee kalastamaan juuri sen vuoksi, koska Metsähallituksella on tarpeeksi isoja osuuksia, jotka mahdollistavat kaupallisen kalastuksen ja troolauksen. Erityisesti yleisvesillä koetaan olevan suuri merkitys järkevän mittakaavan kalastuksen järjestämiseen. Jos alueet olisivat enemmän pirstoutuneet, olisi vaikea saada järjestettyä järkeviä kaupallisen kalastuksen lupia. Kalastuksen hiilijalanjälki olisi tällöin myös nykyistä suurempi.

Metsähallituksella on usean haastateltavan mukaan mahdollisuus vaikuttaa kaupallisen kalastuksen edistämiseen osakaskuntien kautta. Metsähallituksen roolin arvioidaan korostuvan varsinkin niillä alueilla, missä kaupallisten kalastajien on vaikea päästä vesille kalastamaan. Useilla osakaskunnilla voi olla hyvin paikallisuutta ja varovaisuutta korostava periaate. Alueilla, joilla kaupallista kalastusta tai ulkopaikkakuntalaista toimijaa vastustetaan, Metsähallitus voi toimia neuvottelijana ja vastuullisen kaupallisen kalastuksen suunnanäyttäjänä. Metsähallituksen koetaan tuovan objektiivisena toimijana alueelle tasapainoa. Metsähallituksen asiantuntijat ovat ammattitaitoisia, tuntevat hyvin säännöt ja tietävät, miten toimia.

Kotimaisen kalastuksen edistämishjelman mukaan, kotimaisen kalan käyttöä halutaan Suomessa lisätä. Suomen kauppoihin tulee saada kotimaista kalaa tarjolle. Usea haastateltavista näkee kaupallisen kalastuksen haasteelliseksi elinkeinoksi ja sen suunnan

laskevaksi. Todetaankin että, jos Metsähallitus ei tue kaupallista kalastusta, kuka tukee.

Kaupallinen kalastus ja kestävä kalastuksen mitoitus

Metsähallituksen nähdään yleisesti hoitaneen kaupallisen kalastuksen asioita hyvin. Metsähallituksen rooli on ollut selkeä ja se on tukenut kaupallisen kalastuksen mahdollisuuksia vesialueillaan. Myös lupien hinnat koetaan kohtuullisiksi ja tarpeeksi pitkäkestoisiksi. Muutaman haastateltavan mukaan Metsähallitus edistää kaupallista kalastusta jopa ihmeellisen paljon, koska kaupallisen kalastuksen edistäminen tulisi kuulua alan järjestöille. Toisaalta nähdään, että jos Metsähallitus ei edistäisi kaupallista kalastusta, kuka sitä voisi vastaavanlaisesti käytännössä edistää. Ja edelleen kysytään, olisiko jotain, mitä Metsähallitus voisi vielä tehdä kaupallisen kalastuksen edistämiseksi.

Muutaman haastateltavan kohdalla nousi esiin huoli, kuinka Metsähallitus hoitaa kaupallisen kalastuksen asioita jatkossa, kun kaupalliseen kalastukseen ei ole enää selkeästi nimettyä yksittäistä vastuuhenkilöä. Tähän asti Metsähallitus on profiloitunut kokonaisuudessa selkeästi, ja samanlaista panostusta kokonaisuuteen toivotaan myös tulevaisuudessa. Lisäksi toivotaan, että Metsähallitus pystyisi antamaan tietoa muille toimijoille siitä, paljonko tietyllä vesialueella kaupallista kalastusta on.

Muutama haastateltava pohtii, onko kaupallisen kalastuksen mitoitus kunnossa ja kestäväällä tasolla. Kaupallisen kalastuksen ja kalastuksen ylipäättään lupamäärä määrä suhteessa kalakantoihin ja suunnitelmallisuus koetaan äärimmäisen tärkeäksi. Kalakantoja ei ole rajattomasti hyödynnettäväksi. Todetaan, että Metsähallituksella tulee olla valistunut lähtökohta asioihin, ja sen tulee tarkastella lupamyöntöä kalakantojen kestävyiden kautta. Joillain alueilla yleiskalastusoikeudetkin voi olla liikaa mitoitettuja ja tehokkaita kalakantaan nähden. Kaikki toiminta tulee lähteä kalakantojen ehdoilla, ei kalatalouden elinkeinon tai virkistyskalastuksen ehdoilla.

Kun kalakannat romahtavat, mahdollisuudet ovat pois kaikilta. Todetaan, että kaupallisen ja virkistyskalastuksen vastakkainasettelussa tulisi pitää mielessä Metsähallituksen päätehtävä. Metsähallituksen tulee olla tosi tarkkana, millaista kaupallista kalastusta harjoitetaan, koska kaupallinen kalastus voi pilata virkistyskalastusmahdollisuuksia. Esitetään myös yksittäinen kritiikki siitä, että Metsähallitus myy yleisvesien alueelle kaupallisen kalastuksen lupia, mutta ei osallistu istutuksiin.

4.1.4 Ammattitaitoinen suunnannäyttäjäksi muille vedenomistajille

Metsähallituksen osallistuminen kalataloushallinnon toimintaan vesialueen omistajan roolissa koetaan haastattelujen mukaan lähes yksimielisesti erittäin tärkeäksi. Todetaan, että Metsähallituksella on myös tärkeää kalaviranomaisroolia, ja roolit eivät saisi mennä sekaisin. Yleisen näkemyksen mukaan, Metsähallituksen tulee osallistua toimintaan vahvasti ja käyttää ääntänsä, koska tällöin se voi vaikuttaa siihen, miten kalastusasioita käytännössä hoidetaan. Metsähallitus on merkittävä vesien omistaja, jolla on asiantuntevaa henkilöstöä. Monilla muilla vesialueiden omistajilla ei ole kalapuolen koulutusta ja osaamista. Haastattelussa usea toteaa, että on erittäin tärkeää, että kalatalousasioista päätettäessä on mukana ammattitaho, jolla on näkemystä ja kehittämistä asioihin. Tämän lisäksi Metsähallituksella on myös mahdollisuuksia vaikuttaa toimintaan suurten vesialueiden vuoksi.

Metsähallituksen nykyinen toimintamalli, jossa Metsähallitus on antanut osakaskunnille sanomisoikeuden Metsähallituksen vesiosuuksien osalta, mainitaan hyvänä. Osakaskunnat kokevat, että Metsähallitus valtion vesien edustajana edustaa myös heitä, ja Metsähallituksen tulee osallistua osakaskuntia valtion vesialueiden päätöksentekoon. Osallistavan ja keskusteleavan toimintamallin on koettu parantavan sosiaalista kestävyyttä alueilla, vaikka juridisesti Metsähallituksen

ei tarvitsisi näin toimia. Yksittäisenä positiivisena huomiona useat haastateltavat nostavat Metsähallituksen työn osakaskuntien yhdistämiseksi. Osakaskuntia yhdistämällä vesien hallinta yhtenäistyy ja voidaan tehdä ratkaisuja, joilla on aidosti merkitystä. Vesialueiden yhdistymisen koetaan erityisesti edistävän kaupallista kalastusta. Muutama haastateltava toteaa, että koko kalataloushallintoa tulisi kehittää.

Metsähallituksen tulee valvoa valtion ja yhteiskunnan etuja myös kalataloushallinnossa. Valtion toimijana Metsähallituksen tulee olla kokonaisvastuullinen ja näyttää suuntaa muille toimijoille. Moni haastateltava näkee erityistä roolia kaupallisen kalastuksen tukemisessa ja mahdollistamisessa. Yhden ryhmän edunvalvovajana toimiminen ei kuitenkaan sovi suoranaisesti, vaan Metsähallituksen tulee katsoa kokonaisuutta. Tavoitteena on saada järkeviä päätöksiä kalastusmääräyksistä ja kestäviä kalastusmahdollisuuksia. Metsähallituksen tulee mahdollisuuksien mukaan tarttua ylilyönteihin, jotka kohdistuvat jompaankumpaan, vapaa-ajan kalastajien tai kaupallisen kalastuksen, ryhmään. Jos kalakantaa voidaan kestävästi hyödyntää, ei kalastusta tule estää. Metsähallituksen tulee etsiä välimuotoratkaisuja. Todetaan, että yhteiskunnan etu ei aina tarkoita, että kaikille annetaan tasapuolisesti kaikkea. Tulisi aina löytää sopiva ratkaisu aluekohtaisesti ja joskus tämä tarkoittaa elinkeinokalastuksen tukemista.

Vaikka Metsähallituksen osallistuminen osakaskunnissa ja kalatalousalueissa koetaan erittäin tärkeänä, moni haastateltava toteaa, että osallistumista tulee priorisoida. Metsähallitus ei pysty osallistumaan kaikkiin kokouksiin, ja sen tulee käyttää harkintaa, mihin kohdistaa resurssejaan. Yleisenä näkemyksen mukaan Metsähallituksen tulee osallistua niiden alueiden toimintaan, missä Metsähallituksella on merkittävä rooli ja valtion vesiä on paljon. Ehdotetaan myös, että voisiko joku toinen taho käyttää Metsähallituksen ääntä, tai voisiko Metsähallitus esimerkiksi vuokrata

osuutta pois, jos alue teetättää työtä enemmän kuin siitä saa.

4.1.5 Jokirapukantojen turvaaja

Metsähallitus on valtakunnallisesti olennainen toimija ja rapustrategian toteuttaja. Moni haastateltava näkee, että Metsähallituksen tulee omissa toimissa ottaa huomioon ja parantaa jokiravun edellytyksiä ja estää täpläravun leviämistä. Metsähallituksen on syytä olla selvillä omilla vesillä arvokkaiden lajien niukoista resursseista ja ottaa ne huomioon päätöksen teossa.

Usean haastateltavan mielestä jokirapua pitää suojella siellä missä sitä vielä esiintyy. Metsähallituksen vastuulla on säilyttää jokirapukannat hallinnoimillaan vesialueilla. Jokirapukannat sijaitsevat latvavesissä, jotka ovat pitkälti valtion vesillä. Muutaman haastateltavan mukaan tämä mahdollisuus kannattaisi hyödyntää ja perustaa jokirapureservaatteja. Tällöin myös valvontaa tulisi miettiä. Pohditaan, onko kyseinen toiminta kustannustehokasta ja kuka sen maksaa. Suojelua ei voi rahoittaa lupatuloista. Osa haastateltavista pohtii myös aluekunnostuksia ja jokiravun palautusistutuksia, mutta pitää niitä erittäin haastavina tai mahdottomina.

Yksinkertaisena ja muutaman haastateltavan mielestä parhaana tapana suojella jokirapua on jokiravun pyynnistä pidättäytyminen koko maassa. Toisaalta myös toivotaan, että Metsähallitus pystyisi myymään ravustuslupia vähän vapaammin, ja jokiravun kohdalla tulisi tehdä tasapainoilua.

Osa haastateltavista pitää tämänhetkisiä toimenpiteitä suojelukeskeisinä ja täplärapuvesissä tulisi ravun pyyntipanostusta lisätä. Jopa täplärapujen poistokampanjat voisivat onnistua. Useat haastateltavat toteavat, että täplärapua ei ole realistista saada pois Suomen vesistä, ja täpläravut mahdollistavat kuitenkin ravustamisen.

Täplärapuruton leviämistä tulee pyrkiä estämään tiedottamisen ja valistuksen avulla. Metsähallituksen todetaan olevan yksi tiedottaja muiden joukossa. Myös jokiravun profiiliin

nostoa yhteishankkeen voimin voisi kokeilla. Ravustuksen valvonnalla ei nähdä suurta vaikutusta täpläruton leviämisen estämisessä. Täplärapuruton levittämisestä ei ole yhtään oikeusjuttua, koska ruton levittäminen on vaikea näyttää toteen.

Todetaan, että valtiolla on viimekädessä vastuu kannoista ja lajeista, jonka vuoksi Metsähallituksen rooli korostuu. Metsähallituksella ei ole kuitenkaan korostettua jokirapuroolia tällä hetkellä. Kyseinen haastateltava pohtii, pitäisikö säädösten harkinta vesistöjen kautta luonnossa jokiravun säilyttämisvastuuta Metsähallitukselle.

4.1.6 Edelläkävijä kalalajien ja kalojen elinympäristöjen hoitotoimissa

Suurin osa haastateltavista näkee Metsähallituksen roolin kalalajien ja elinympäristöjen hoidossa keskeiseksi ja tärkeäksi. Tulevaisuudessa roolin nähdään vain korostuvan. Kalalajien ja elinympäristöjen hoito todetaan yhdeksi Metsähallituksen ydintehtävistä, joka tulee toteuttaa Metsähallituksen vastuualueiden sisäisessä yhteistyössä. Lain mukaan kalastusoikeuden hoitajalla on vastuu ja velvollisuus hoitaa hallinnoimiaan vesialueita. Todetaan, että Metsähallitus on yksi harvoja valtakunnallisia toimijoita kalalajien ja elinympäristöjen hoidossa. Valtio on myös vastuussa luonnon monimuotoisuudesta, joten Metsähallituksella nähdään korostunut vastuu, ja sen tulisi toimia esimerkkinä muille.

Usea kokee Metsähallituksen aktivoituneen viime aikoina kalalajien ja kalojen elinympäristöjen hoidossa. Metsähallituksen rooli on korostunut ja ollut aktiivinen erityisesti virtavesikunnostuksissa ja vaellusesteiden poistossa. Todetaan, että ammattitaitoiset asiantuntijat tekevät hyvää ja näkyvää työtä suurella sydämellä. Osaamista, tietoa ja näkemystä Metsähallituksesta uskotaan löytyvän. Edelleen nähdään, että potentiaalia olisi toimia erinomaisesti, jos Metsähallitus koko talona näin haluaisi. Metsähallituksella on mahdollisuuksia ja resursseja, ja sitä kautta

suurta merkittävyyttä. Valtion vesillä voidaan tehdä isolla mittakaavalla ja suunnitelmallisesti asioita. Metsähallitus pystyy hakemaan muun muassa EU-rahaa rahaa, jota kalatalousalueet eivät pysty hakemaan. Hankkeet on koettu hyväksi tavaksi myös toimijoiden välisen yhteistyön kehittämisessä.

Metsähallituksen sisäinen yhteistyö ja pysyvä rahoitus

Usea haastateltava korostaa hyvää yhteistyötä eri vastuualueiden välillä, koska maankäyttö vaikuttaa vesistöihin. Moni haastateltava toteaa, että Metsätalous Oy on historian saatossa toiminut vahvasti, ja sillä on ollut laajat vaikutukset vesistöihin ojitusten ja uittoihin perattujen uomien kautta. Koetaan, että Metsätalouden tulisi puhdistaa "vanhat synnit". Muutama Metsähallituksen haastateltava pohtii myös Eräpalvelujen roolia elinympäristöjen hoidon kokonaisuudessa; Eräpalvelujen roolina nähdään kunnostettavien alueiden suunnittelu ja priorisointi. Todetaan, että Eräpalvelujen kalastuksen ammattilaisilla on kalavesien hoidon osalta asiantuntemusta ja osaamista.

Valtion vedet ja valuvat vedet alkavat useimmiten valtion mailta, ja vaikuttavat koko vesistöön. Usea haastateltava näkee, että valuma-alueiden kunnostamisessa tulisi Metsähallituksen ottaa nykyistä jopa vahvempi rooli. Monessa vesistöissä ongelmana on veden laatu, ja vesi tulee valtion mailta. Jo tehdyt kunnostukset eivät saisi mennä hukkaan valuma-alueiden kautta, koska vesi ei tunne rajoja. Todetaan, että Metsähallitus hääriää vaelluskalahankkeissa, ja näiden hankkeiden vaikutukset ja mahdollisuudet ovat pienet, jos valuma-alueet eivät ole kunnossa. Jos rahan käyttöä suunnattaisiin valuma-alue kunnostuksiin, voisi toiminta tuottaa enemmän kuin muut toimet yhteensä. Muutama haastateltava myös toteaa, että kunnostustoiminnalla tulee olla jatkuvuutta ja vaikutusten seuranta tulee olla järjestetty asianmukaisella tavalla.

Rahoituksen varmistaminen pysyväisluontoisena toimintana koetaan yleisesti tärkeäksi kehityskohteeksi. Sidosryhmät näkevät Metsä-

hallituksen yhtenä organisaationa ja ihmettelevät, kuinka Metsähallitus ei ymmärrä, kuinka tärkeästä asiasta vesistöjen ja sen eläinlajien tilassa on kysymys. Koetaan, että toinen käsi tuhoaa ja toinen korjaa. Metsähallituksen tulee löytää ratkaisu kokonaisuuden hoitamiseen ja rahoitukseen. Myös Metsähallituksen vastauksissa tulee esiin samoja ajatuksia muutamilla haastateltavilla. Metsähallituksen vastauksissa korostuu lisäksi ohjaavan ministeriön rooli toiminnan laajuuden määrittämisessä ja rahoituksen turvaamisessa. Ministeriön käsissä on se, laitetaanko liiketoimintojen kautta työhön jatkossa resursseja ja kuinka paljon. Maa- ja metsätalousministeriön haastattelussa todetaan, että omistajapolitiikassa tulee ottaa kantaa tähän kokonaisuuteen. Todetaan myös, että Metsätalouden ja tuulivoimantuotannon tekemiset vaikuttavat suoraan ja välillisesti, joten Metsätalous OY:lla ja Kiinteistökehityksellä tulee olla vastuurooli elinympäristöjen parantamisessa. Näkyvyyden kannalta yhteistyö on kannattavaa ja sitä tulee hyödyntää. Resurssikysymys nähdään myös poliittisena päätöksenä, ja Metsähallituksen tulee pystyä osoittamaan, mitä yhteiskunnan tulisi tarjota.

Metsähallituksen rooli yli omien vesialueiden

Haastatteluissa nousi esiin näkemys, tulisiko Metsähallituksen ottaa laajempaa roolia pienvesissä monimuotoisuuden turvaamisen nimissä. Todetaan, että Metsähallitus ei voi kuitenkaan kantaa kalakantojen turvaamisen vastuuta yksin vaan muut toimijat tulee saada mukaan. Kyseinen haastateltava pohtii Metsähallituksen roolia; toimiiko Metsähallitus toimijoiden kokoajana, vai tulisiko Metsähallituksen olla aktiivisempi kuin muiden toimijoiden. Metsähallitus voisi toimia myös muiden toimijoiden kouluttajana elinympäristöasioissa. Näin hyviä toimintamalleja saataisiin laajemmin käyttöön.

Yhdessä haastattelussa esitetään, voisiko Metsähallitus kunnostaessaan laajentaa toimintaa myös yksityisille vesille. Yksityisellä vedenomistajalla ei ole usein tietotaitoa ja mahdollisuutta kunnostuksiin. Yksittäisiä pals-

toja ei ole järkeä kunnostaa ja hinta nousee korkeaksi. Jos valtio kunnostaa, osaaminen ja kalusto ovat käytössä, ja samalla voitaisiin laittaa yksityispuolellakin asioita kuntoon. Tällaisen toiminnan arvioidaan tuovan kustannussäästöä.

4.1.7 Kalatalouden edistäminen ja muut vesien käyttömuodot

Haastateltavat arvioivat Metsähallituksen roolia ja sen laajuutta kalatalouden edistämässä eri näkökulmista. Metsähallituksen koetaan edistävän kalakantojen kestäväää käyttöä ja kalastuksen säilymistä vahvana harrastuksena ja elinkeinona.

Osa haastateltavista kokee, että yleinen kalatalouden edistäminen ei periaatteessa kuulu Metsähallituksen tehtäviin, mutta Metsähallituksella on kuitenkin roolia kalatalouden edistämässä sen hoitamien tehtävien kautta. Kalatalouden edistämisenä nähdään Metsähallituksen tekemät kalojen elinympäristökunnostukset, strategioita tukevien kalahankkeiden toteuttaminen, kaupallisen kalastuksen luvittaminen, kalastusviestintä ja kalankasvatus. Metsähallituksen osallistuminen kalatalousaluetoimintaan ja järkevään kalatalouteen vaikuttaminen nähdään myös kalatalouden edistämisenä. ”Kalavarojen vartijana” Metsähallitus opastaa ja neuvoo kestävässä kalataloudessa lupamyynnin ohessa. Metsähallituksella on myös mahdollisuus luoda järkeviä käytäntöjä, joita se voi levittää muille vesien omistajille. Esimerkiksi lupamyynnissä Metsähallitus reagoi ilmastonmuutoksen tuomiin sääilmiöihin ja keskeyttää tarvittaessa lupamyynnin. Esimerkkinä toimiminen on tärkeää, koska kaikkia asioita kuten sääilmiöihin reagoimista ei pystytä helposti ratkaisemaan lainsäädännöllä. Metsähallitus voi myös joillakin kohteilla kokeilla uusia resurssien hyödyntämis- ja suojelutoimenpiteitä, joista muut vesien omistajat voivat ottaa mallia.

Osa haastateltavista näkee Metsähallituksella suuremman roolin kalatalouden edistämässä kuin sen omistamat hehtaarit.

Todetaan, että Metsähallitus toteuttaa ministeriön tahtoa ja on myös näin osa hallintoa. Tämän vuoksi Metsähallituksella tulee olla keskeinen rooli kalatalouden edistämässä. Metsähallituksen hallinnassa on suuria vesialueita, joten rooli kalastuksen järjestämisessä on myös keskeinen. Todetaan, että vesialueet ovat perusedellytys kalastuksen harjoittamiseen, ja ilman vesialueita ei ole missä kalastaa. Metsähallituksen edistämiskäsi nähdään osittain myös asiantuntijuuden kautta. Metsähallituksella on henkilöstöä, jolla on koulutusta ja näkemystä kalakannoista. Metsähallituksen mielipiteitä ja näkemyksiä kuunnellaan. Metsähallitus koetaan neutraaliksi kalatalouden toimijaksi, ja se ei toimi ”poterossaan” jonkin tietyn asian puolesta. Arvioidaan, että jos Metsähallitus olisi esillä poliittisilla mielipiteillä, se voisi menettää luottamuksen puolueettomuuteen ja objektiivisuuteen. Tätä luottamusta olisi vaikea rakentaa uudelleen. Koetaan myös, että Metsähallituksella ei ole jähää päätöksentekojärjestelmää takana, vaan se voi toimia joustavasti. Todetaan myös, että Metsähallituksen olisi hyvä toimia sellaisissa kalatalouden asioissa aktiivisesti, missä ei ole päästy muutoin eteenpäin.

Vihreä siirtymä ja sen vaikutukset kalataloudelle

Vihreän energian kehittäminen nähdään yleisesti tärkeäksi ja järkeväksi toiminnaksi. Erityisesti merialueille suunniteltavan merituulivoiman nopea tuleminen ja sen vaikutukset kalataloudelle nousivat haastattelussa usein esiin. Osa haastateltavista pelkää merituulivoimatoiminnan nopeaa tulemistä ja jopa ”vauhtisokeutta”. Haastattelussa muutama toteaa, että valtion tulisi turvata riittävät resurssit etukäteen vaikutusten selvittämiseen, jotta ei olla jälkikäteen samassa tilanteessa kuin vesivoimaloiden kanssa aikoinaan. Samalla tulisi arvioida kuinka hyödyt ulosmitataan.

Metsähallitus hallinnoi merialuetta ja Metsähallituksella on tärkeä rooli kalavesien haltijana. Moni haastateltava toteaa, että merituulivoiman vaikutuksen arviointia tehtäessä, tulee selvittää sen vaikutukset kalataloudelle,

kalakannoille ja kalastukselle. Valtion vesillä kalastusasioiden huomioiminen tulee olla merituulivoimaloiden sijainnin ohjauksessa ja suunnittelussa vahvasti mukana. Nähdään, että tuulivoimaa tulee lähtökohtaisesti rakentaa niille alueille, missä sillä on vähiten haitallisia vaikutuksia. Merituulivoimaa suunniteltaessa tulee huomioida kalojen lisääntymisalueet ja vaellusreitit, sekä toiminnan vaikutukset vapaa-ajan kalastukselle, elinkeinokalastukselle ja vesiviljelylle. Erityisesti kaupallisen kalastuksen tulevaisuudesta ollaan huolissaan. Ehdotetaan, että Metsähallitus ja ELY voisivat yhteistyössä selvittää, mitä tuulivoimaloiden rakentaminen merkitsee kalataloudelle.

Tuulivoiman sijainnohjauksen lisäksi tulee pohtia, kuinka haitat kalataloudelle minimoidaan toteutuvilla tuulivoima-alueilla. Todetaan, että merialueilla pitää jättää tilaa myös kalastukselle. Tulee miettiä tarkkaan, voiko tulevilla tuulivoima-alueilla kalastaa vai onko alueella liikkumiskielto. Jos tuulivoimasta tulee haittoja, tulee miettiä, miten kyseisiä haittoja voidaan kompensoida esimerkiksi merenalaisilla harjuilla. Keksitien löytäminen nähdään tärkeäksi. Roolia nähdään myös paremman tekemisen kehittämisessä. Tuulivoimalla on havaittu positiivista vaikutusta maailmalla kalakantoihin esimerkiksi predaation vähenemisen kautta. Metsähallitus voisi hyödyntää tuulivoima-alueita kalatalouden innovointialustoina testaustoiminnassa. Tällöin myös monitorointiin tulisi investoida. Muutama haastateltava esittää, että tuulivoiman vuoksi suljetuista alueista voisi luoda kalojen lisääntymisalueita. Jotta lisääntymisalueet tuottaisivat, ne tulee suojata predaatiolta; alueista ei saisi muodostua hylkeiden ja merimetsojen ruokinta-automaatteja.

Moni haastateltava toteaa, että tuulivoiman vaikutuksista on nykyisellään vähän tutkimustietoa ja näyttöä. Kalastukseen liittyvä aineisto ei ole myöskään helposti hallussa ja on ainakin osittain epäselvää, kuka tuottaa pohjatiedon kalakannoista merialueilla. Todetaan, että on tärkeää, mitä tietoja käytetään tuulivoiman vaikutusten arvioinnissa. Esimerkiksi aiemmin

troolisolaitteiden tiedot ovat puuttuneet aluearvioista. Selvitystyössä tulisi olla mukana tutkimuslaitokset ja yliopistot.

Metsähallitukselle tulee merituulivoimatoiminnasta tuloja. Muutama haastateltava näkee, että näistä tuloista tulisi osoittaa pieni siivu haittaa kärsineen kalatalouden kehittämiseen. Lisäksi nähdään, että tuulivoiman tuloista tulisi osa osoittaa alueen käyttömuodoille, joiden alueita tuulivoima supistaa esimerkkinä kaupallinen troolikalastus. Todetaan, että tämä tulisi tehdä rahastoinnin kautta, ei suoran kertakorvauksen kautta. Rahaston avulla elinkeinonharjoittajat pystyvät kehittämään toimintaansa ja pitämään toimintakykynsä yllä. Kokemukset vesivoiman rakentamisen yhteydessä maksetuista kertakorvauksista ovat olleet pitkällä aikavälillä huonoja. Esitetään myös tuulivoimaveroa, jolla kompensoitaisiin mahdolliset haitat kaloille ja kalastukselle.

Eräpalvelujen rooli ja rahoitus merituulivoiman suunnittelussa

Eräpalveluilta odotetaan vahvaa osallistumista merituulivoiman suunnitteluun. Yleisen näkemyksen mukaan Eräpalvelujen tulee tuoda Metsähallituksen sisällä kalatalouden näkökulma esille. Tämä nähdään kuuluvan kalastusta hallinnoivan Eräpalvelujen perustehtävään. Osa haastateltavista odottaa Eräpalveluilta laajemmin kalatalouden edunvalvontaa. Metsähallituksen vastauksissa puolestaan todetaan, että Metsähallitus ei voi ryhtyä edunvalvojaksi, vaan sen tulee tasapainoilla yhteisen edistämisen ja edunvalvonnan välillä. Eräpalvelujen roolina nähdään kalastusasiantuntijuuden ja tietämyksen tuomista keskustelupöytään. Ulkoisten sidosryhmien haastattelussa todetaan, että Eräpalvelut voisivat tehdä yhteistyötä tuulivoima- ja kalatieasioissa esim. järjestöjen kanssa. Koetaan, että vaikutus olisi suurempi, jos olisi yhteinen viesti, jota viedä eteenpäin.

Eräpalvelujen tuulivoimaan liittyvässä roolissa ja toiminnassa yhtenä haasteena nähdään rahoitus ja lupatulojen vähyyks kyseisiltä alueilta. Tehtävä on uusi ja se vaatii selvitystyötä

ja aikaa, johon on vaikea löytää rahoitusratkaisuja. Todetaan, että Eräpalvelujen tulisi kuvata suunnitteluun käytettävä työmäärä. Tässä tulisi huomioida myös se, kuinka paljon aikaa asia menee sidosryhmätyöhön asian tiimoilta. Lisäksi ehdotetaan, että Eräpalvelujen tulisi osoittaa, miten tuulivoiman rakentamien vaikuttaa Eräpalvelujen tuotteille, ja mitä se tarkoittaa lupamyynnin ja valvonnan osalta.

Muutaman haastateltavan mukaan Eräpalvelujen tulee saada tuulivoiman puolelta korvausta. Todetaan, että tuulivoiman tuottajan tulisi maksaa työ; tulisi luoda malli, jossa Kiinteistökehitys vastaa ja ostaa asiantuntijapalvelun Eräpalveluilta ennen kuin lupia myönnetään. Selvitystyö ulosmitataan tulevalta rakentajalta ja tällä kuitataan myös Eräpalvelujen osuus. Metsähallituksen sidosryhmien haastattelussa puolestaan todetaan, että Eräpalvelujen rooli on osallistua Metsähallituksen sisäisiin lausuntoihin ja tuoda esiin Eräpalvelujen asiantuntemusta tuulivoima-alueiden sijoittamisen yhteydessä. Liiketalouden ja julkisen puolen välillä ei voi liikkua rahaa, ja Eräpalvelut antaa lausuntoja viranomaisroolissa. Metsähallituksen rooli on yhteensovittaa asioita. Omistajan ja ulkoisen sidosryhmien haastattelujen mukaan kalastuksen lupatuloja ei voi käyttää tuulivoima-asioihin, koska se ei paranna luvanmyyntituloja, päinvastoin. Puhtaasti liiketalouden eteen tehtävä selvitystyötä asiasta, joka haittaa kalastuskantoja ja vie resursseja, ei voi olettaa maksettavan lupatuloista. Ostettu asiantuntijuus on siten perusteltavaa. Pohditaan myös, että rahoitus voisi tulla talousarvion kautta lisärahoituksena uuteen kalastustoiminnon tehtävään. Tämä ei nykyisessä tilanteessa tunnu kuitenkaan todennäköiseltä.

Merialueiden kalastuksen mahdollisuudet kapenevat

Useassa haastateltavassa huolta herättää myös merialueiden varaaminen kaikkeen toimintaan, joka poissulkee kalastuksen. Kalastettavien alueiden määrän nähdään kokonaisuudessaan vähenevän nopeaa vauhtia. Merialueille suunnitellaan tuuli-

voimaloita ja osa merialueista on suojeltua. Myös mineraali- ja muu elinkeinotoiminta ja vapaa-ajan toiminta varaa merialueita käyttöönsä. Nähdään, että merialueilla pitäisi jättää tilaa myös kalastukselle. Todetaan, että Metsähallituksen tulee kalastuksen osalta analysoida, kuinka paljon vesialueita on erinäisistä syistä lähtenyt pois kalastuksesta ja miten kalastusmahdollisuuksien määrä on muuttunut ajassa. Ainoastaan luvuilla pystytään osoittamaan, kuinka paljon kalastukselta katoaa pois sille sopivaa aluetta. Toisessa haastattelussa puolestaan ehdotetaan, että Metsähallitus voisi tehdä kalatalouden kokonaistarkastelua vesialueiden ja vesistöreittien kalojen kulkumahdollisuuksien ja häiriöiden osalta, sekä edistää niitä. Lisäksi nähdään, että kalastuksen ja vesiviljelyn asioissa merialueilla olisi tärkeää parantaa tietojen välittämistä ja prosessien ymmärtämistä toimijoiden kesken, sekä lisätä yhteistyötä.

4.1.8 Metsähallituksen kalastusviestintä pääosin onnistunutta

Metsähallituksen viestintä nähdään ennen kaikkea ulkoisten sidosryhmien silmissä onnistuneeksi. Viestintää kuvataan tyylikkääksi, kattavaksi ja näkyväksi. Erityisesti verkkopalvelut ja toimiva lupakauppa saavat kiitosta haastateltavilta. Metsähallituksen todetaan myös olevan oikea taho viestimään kalastusasioista, koska se on lähempänä asiakkaita kuin ministeriö. Maa- ja metsätalousministeriön ohjausta Metsähallituksen viestintään ei myöskään uskota tarvittavan.

Metsähallituksen printtilehdet saavat haastattelussa muutamilta kiitosta. Printtilehdet koetaan mukaviksi ja helposti pureuskeltaviksi, ja ovat ihmiseltä ihmiselle tehtyjä. Tuikki-lehteen annetaan myös kehittämisspautetta. Tuikissa tulisi tuoda paremmin esille Metsähallituksen asioita; lehden juttuihin tulisi kytkeä Metsähallituksen oma toiminta ja kohteet nykyistä selkeämmin. Myös printtilehtien kiinnostavuus tulevaisuudessa pohditutti muutamaa haastateltavaa.

Metsähallituksen kalastusviestinnän kehittämiseksi ei nouse yksittäisiä selkeitä yleisiä näkemyksiä, vaan useita yhden tai parin haastateltavan ehdottamia kehittämisehdotuksia viestinnän lisäämiseksi. Yhdeksi viestinnän kehittämiskohteeksi mainittiin Metsähallituksen omista kohteista viestiminen. Metsähallitus voisi enemmän kertoa ajankohtaisista kohdekohtaisista asioista. Myös lupaehtoista viestimistä voitaisiin lisätä ja kertoa kuinka kalakannoista pidetään huolta muutoinkin kuin istutuksin. Tässä Metsähallitus voisi toimia vielä nykyistä enemmän suunnan näyttäjänä. Kalastusmahdollisuuksista ja konkreettisista kalastuspaikoista viestiminen laajemminkin olisi suotavaa esimerkiksi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Esimerkkinä mainitaan kartta hyvistä onkipaikoista lapsille.

Muutama haastateltava kokee, että Metsähallituksen kalastusviestintä on nykyisellään kohdennettu luvan ostaneille, ja voisiko Metsähallituksella olla vahvempaa roolia yleisessä viestinnässä. Metsähallituksen tulee kertoa kalakantojen suojelusta, uhanalaisista kalakannoista, aktiivista toimista kalakantojen ja kalaston tilan parantamiseksi. Tämä viestintä on perusteena kestävälle ja valikoivalle kalastukselle. Muistutetaan, että Metsähallituksen tulisi viestiä asiakkaiden lisäksi myös päätäjille, sekä ympäristöstään ja kalakannoista kiinnostuneille kansalaisille, jotka eivät välttämättä kalasta. Ehdotetaan, että tähän tarkoitukseen voisi olla koko Metsähallituksen yhteinen lehti, jossa kerrotaan kansalaisille Metsähallituksen koko palvelutarjonnasta.

Haastattelussa nousee esille myös muita yksittäisiä kehittämisehdotuksia. Ehdotetaan, voisiko lakisääteisiä hintoja muuttaa joustavammiksi maksuasetuksen kautta, jotta markkinoinnilla olisi paremmat mahdollisuudet. Nuorten tavoittamiseksi Metsähallituksen kannattaisi pyrkiä nuorten suosimille ja seuraamille some-kanaville esimerkiksi YouTube-videoiden muodossa. Norppaviestintää pyydetään myös kehittämään niin, että Metsähallitus puhuisi medialle yhdellä suulla. Nyt kaksijakoinen viestintä on tuntunut erikoiselta.

Tämä näkemys nousee sekä Metsähallituksen sisäisten että ulkoisten sidosryhmien haastattelussa.

Jotkut haastateltavat tunnistavat Metsähallituksen kalastonhoitomaksuviestinnän kautta. Näkyvyyden ajatellaan olevan suurta siihen käytettyjen resurssien vuoksi. Todetaan, että kaupallisen kalastuksen puolella viestintä on ollut ohutta. Kaupallinen kalastus tarvitsisi imagon kohotusta. Viestintää ei kuitenkaan näy missään, vaikka kalastonhoitomaksuvaroilla muita toimijoita siinä rahoitetaan. Kyseinen haastateltava esittää, voisiko Metsähallitus hoitaa myös kaupallisen kalastuksen viestintää jatkossa.

Kalastonhoitomaksun viestintä

Metsähallituksen hoitama kalastonhoitomaksun viestintä saa pääosin hyvää palautetta. Viestintä kuvataan hyväksi, näkyväksi, tuoreeksi ja rohkeaksi. Näkyvä viestintä mitä erikoisemmissa paikoissa nähdään aktivoivan kalastusharrastusta. Suomu-lehti saa osakseen myös kiitosta, erityisesti vastuullisuuden viestinnästä.

Muutama haastateltavista pohtii, kuinka kustannusvastaavaa kalastonhoitomaksun viestintä on. Pohditaan eri kanavien esimerkiksi tienvarsimainosten ja printtien kannattavuutta ja sitä, tulisiko kalastonhoitomaksun viestintä keskittää verkkoon. Todetaan, että järjestöjen puolella on seurattu viestinnän kasvavia kustannuksia ja toivotaan tietoa, miksi kustannukset ovat nousseet. Kyseinen haastateltava pohtii, tulisiko viestintä ja markkinointi ostaa ostopalveluna.

Todetaan, että erillinen kalastonhoitomaksu.fi voisi selkeyttää kalastonhoitomaksun maksamista nykyisestä. Erityisesti kalastusta Suomessa vähemmän tuntevalle kalastusmatkailijalle käy joskus niin, että mennessään maksamaan kalastonhoitomaksun, onkin vahingossa ostanut jonkun Metsähallituksen kalastusluvan ja kalastonhoitomaksu on jäänyt maksamatta. Yhdessä haastattelussa myös ehdotetaan, voitaisiinko kalastonhoitomaksu kytkeä lupakauppaan siten, että luvanmyynnin yhteydessä kalastonhoitomaksu tulisi olla

maksettuna. Haastatteluissa nousee myös esiin huoli, onko viestintää jouduttu yksinkertaistamaan jopa liikaa. Monella voi olla mielikuva, että kaikkeen kalaan pääsee kalastonhoitomaksulla.

Metsähallituksen asiakaspalvelun ja neuvontapalvelujen välinen suhde

Metsähallituksen asiakaspalvelun ja muiden toimijoiden tarjoamien kalastuksen neuvontapalvelujen vastuunjako ja suhde on haastateltaville pääosin selvä. Metsähallitukselle kuuluu kalastuksen neuvonta ja ohjeistus valtion vesille. Metsähallitus tarjoaa asiakaspalvelua tarjoamiinsa kalastuskohteisiin ja lupamyyntiin liittyen. Metsähallituksella on myös korostunut rooli kalastonhoitomaksun asiakaspalvelussa. Metsähallituksella ei muutoin koeta olevan roolia kalastuksen yleisessä neuvonnassa tai yksityisvesien neuvonnassa, joka kuuluu järjestöille. Useat haastateltavat eivät tunne kokonaisuutta niin hyvin, että haluaisivat vastata.

Monet haastateltavat uskovat, että kaikille asiakkaille toimijoiden rooli ei kuitenkaan ole täysin selvää. Erityisesti kalastonhoitomaksun vuoksi usea kalastaja ohjautuu Metsähallituksen asiakaspalveluun, ja yleinen lupaneuvonta ja kalastussäännösten neuvonta menee väkisinkin päällekkäin. Kalastonhoitomaksun osalta erillinen verkkosivusto Kalastonhoitomaksu.fi voisi olla ratkaisu.

Ulkoisten sidosryhmien haastattelussa todetaan, että samanlainen puhelu voi tulla Metsähallitukselle kuin järjestöihinkin. Vastuunjakoa voisi selkeyttää ja pohtia yhdessä, kuinka asiakkaat saataisiin ohjattua oikealle taholle.

4.2 Odotukset Metsähallituksen toimintaa kohtaan

Haastateltavilta kysyttiin, keskittyykö Metsähallitus heidän mielestään oikeisiin asioihin, vai tuleeko toimintaa suunnata toisin. Lisäksi kysyttiin, mitä kehittämistä he näkevät Metsä-

hallituksen kalastustoiminnassa. Tässä osiossa esitellään haastateltavien näkemyksiä roolin suuntaamiseen ja yleiseen toiminnan kehittämiseen liittyen. Kunkin kehittämiskokonaisuuden näkemykset heijastavat pienen joukon näkemyksiä. Mitään laajan joukon odotusta yleiseen toiminnan kehittämiseen ei haastatteluissa nouse esille. Haastattelussa esiin nousseet tarkemmat odotukset ja tunnistetut kehittämistarpeet on esitelty edellisessä kappaleessa asiayhteyksien kohdalla (4.1.).

4.2.1 Onnistunut rooli ja hyvää tekemistä

Metsähallituksen rooliin ja toimintaan ollaan yleisesti tyytyväisiä. Metsähallituksen koetaan keskittyneen olennaiseen, ja toiminta arvioidaan pääosin onnistuneeksi. Metsähallituksen todetaan hoitavan rooliaan "luontevasti soljuen". Metsähallituksen rooli ja toiminta eivät ole ristiriidassa muiden toimijoiden kanssa, ja toiminta koetaan loogiseksi. Kansallisen lainsäädännön toimeenpanevana tahona Metsähallituksen nähdään tehneen viime vuosina hyvää työtä. Tässä työssä Metsähallituksen arvioidaan osoittaneen "suoraselkäistä ja jämäkkää otetta". Viranomaistoiminta, joka kuuluu valtion vesialueiden hoitoon, on erittäin "ryhdikästä". Myös kalastuksen säätelyn koetaan olevan "hyvin hanskassa". Viime vuosina Metsähallitus on aktivoitunut uhanalaisten kalakan-
tojen elvyttämisessä ja elinympäristökun-
nostuksissa, mikä koetaan hienoksi asiaksi. Monessa haastattelussa Metsähallituksen todetaan osallistuneen erittäin kiitettävästi kalataloustoimintaan. Metsähallitus nähdään nykyisin myös aktiivisena merialueen kehittäjänä ja toimijana. Tämä profiilin nosto koetaan tärkeäksi, koska merialueella on vähän yhteisiä toimijoita. Kaupallista kalastusta Metsähallitus on tukenut ansiokkaasti. Kalastuksen valvonta ja siinä tehtävä yhteistyö koetaan myös hoidettavan erinomaiseksi. Erityistä kiitosta haastattelussa annetaan toimivalle ja selkeälle lupamyynnille ja viestinnälle. Kalastajat saavat vaivattomasti lupansa yhdestä

helposti löytyvästä paikasta. Myös kalastonhoitomaksujen myynnin todetaan alkukankeuden jälkeen sujuneen. Metsähallituksen projektimuotoinen toiminta ja hanketyö saa monelta haastateltavalta kiitosta. Sen lisäksi, että hanketyö kasvattaa resurssipääomaa, se koetaan erittäin tärkeäksi yhteistyön kannalta. Todetaan myös, että hanketoimintaan osallistumalla työntekijät voivat vaihtaa rooleja. Tämän nähdään tuovan lisää näkemyksiä valtion vesien hoitoon.

Metsähallituksen Eräpalvelujen toiminnan yhdeksi suurimmaksi vahvuudeksi moni haastateltava arvioi ammattitaitoisen henkilöstön. Metsähallitus on henkilöstövalinnoillaan pyrkinyt entistä ammattimaisempaan otteeseen. Tällä nähdään olevan suoraa vaikutusta asioiden hoitamiseen ja luotettavuuteen. Todetaan, että Metsähallituksen tulee myös jatkossa huolehtia riittävästä asiantuntijuudesta henkilöstön osalta.

4.2.2 Nykyistä suurempi ja vaikuttavampi rooli

Muutama omistajan ja Metsähallituksen haastateltava odottaa Metsähallitukselta nykyistä suurempaa ja vaikuttavampaa roolia kalastusasioissa. Todetaan, että kalastusasioiden hoidossa keskitytään oikeisiin asioihin, mutta tapa voisi olla vaikuttavampi. Metsähallitukselta odotetaan edelläkävijän rohkeutta aloittaa asioita. Metsähallituksen tulisi olla muutoksen etunojassa. Esitetään myös, että Metsähallitus voisi ottaa yleisessä neuvonnassa muita toimijoita isompaa roolia. Näkemys perustuu siihen, että monesti kalastaja saa ensikosketuksen kalastusasioihin Metsähallituksen kautta.

Omistajan haastattelussa todetaan, että Eräpalvelujen työ ei ole kovin näkyvää tällä hetkellä, ja toiminnalle tulisi luoda selkeämmät tavoitteet ja toimenpiteet. Näkyvyydestä esitetään kuitenkin myös vastakkainen kannanotto sidosryhmän haastattelussa, jonka mukaan Metsähallituksen työ koetaan näkyväksi. Metsähallituksen haastattelussa todetaan, että kalastusasioita tulisi katsoa nykyistä

enemmän myös oman genren ulkopuolelta ja tehdä laajemmin yhteistyötä. Kyseinen haastateltava kokee, että nyt työtä tehdään tutuissa ympyröissä, vaikka oikeasti kyseessä olisikin laajempi asia.

4.2.3 Kalastustoiminnon resurssit ja toiminnan tehostaminen

Muutamassa haastattelussa pohditaan kalastustoimintojen resurssien suuntaamista ja työn tehostamista. Pari haastateltavaa ehdottaa, että kalastustoiminnossa tehtäisiin työn tekemisen, tehtävänkuvien ja toimenkuvien laajempi tarkastelu. Nähdään, että olisi tärkeää tunnistaa asioita, joita on vuosien mittaan aloitettu tehdä, mitä uusia resursseja vaativia toimintoja on, mitä laki vaatii ja mitä voitaisiin jättää tekemättä. Tehtävät tulisi käydä läpi yksityiskohtaisesti. Toiminnan analysoinnin ja kehittämisen kautta voitaisiin saada aikaan työn tehostamista. Yhdessä haastattelussa kysytään, onko nykyiset resurssit suunnattu oikein, koska kalastuksen henkilökuntaa on haastateltavan mielestä paljon. Toisessa haastattelussa arvioidaan, että asiantuntijat tekevät asioita joskus liiankin hyvin ja tarkasti ja keskittyvät liiankin syvästi asioihin. Todetaan, että ylilaatua ei tulisi tehdä millään saralla. Lisäksi muistutetaan, että palvelujen kysynnässä tulisi olla perälauta. Kaikkea ei tarvitse tarjota, mitä halutaan.

4.2.4 Metsähallituksen sisäisen yhteistyön parantaminen

Metsähallituksen vastuualueiden välinen yhteistyö nähdään erityisen tärkeäksi elinympäristöjen hoitoon liittyvässä toiminnassa sekä merituulivoiman suunnittelussa. Näitä kokonaisuuksia ja odotuksia on kuvattu laajemmin kappaleessa 4.1. Joitakin yleisiä odotuksia ja kommentteja sisäisen yhteistyön kehittämiseen kuitenkin esitetään.

Omistajan ja Metsähallituksen haastatelussa pohditaan Eräpalvelujen roolia Metsähallituksen sisällä. Todetaan, että resurssien

pienuuden vuoksi Eräpalvelut jää joskus Metsähallituksessa sivuraiteille. Eräpalvelujen tekemän työn vaikutus voisi olla isompikin, jos sillä olisi enemmän resursseja. Toisessa haastattelussa pohditaan, ymmärretäänkö Metsähallituksessa, miten isosta asiasta valtion vesissä ja kalastuksessa on kysymys. Haastateltava kokee, että Metsähallituksessa Eräpalveluita ei nähdä todellisena osana koko Metsähallitusta, vaikka todellisuudessa Eräpalvelut on osana kaikkea, mutta ei milloinkaan aidosti ohjaajan paikalla. Toisaalta Eräpalveluilla nähdään olevan näköalapaikka kaikkeen Metsähallituksen toimintaan. Metsähallituksen sisäisten raja-aitojen todetaan haastavan myös kokonaisvaltaista kehittämistä. Raja-aidat aiheuttavat kilpailua resursseista tai alueista. Usea haastateltava toteaa, että Metsähallituksen vastuualueiden tulisi toimia yhdessä. Yhteistyön kehittämistä nähdään muun muassa viestinnässä, alueiden käytössä ja suunnittelussa. Tulosoajailta toivotaan rohkeutta ja kannustusta sisäisten mahdollisuuksien hyödyntämiseen.

Yhdessä Metsähallituksen haastattelussa todetaan, että Luontopalvelujen ja Eräpalvelujen yhteistyötä tulisi kehittää. Haastateltava kokee, että Eräpalveluissa kuunnellaan välillä vain omia sidosryhmiä, ja Eräpalvelujen ympärille on luotu ”kehikko”. Eräpalvelujen tulisi kuunnella myös muiden vastuualueiden sidosryhmiä laajemmin esimerkiksi kalastusmatkailun osalta. Toisessa Metsähallituksen haastattelussa todetaan, että luonnonsuojelutavoitteille ja kalastukselle tulee hakea yhteisiä ratkaisuja. Nykyinen Luontopalvelujen ja Eräpalvelujen välinen yhteistyö nähdään tässä hyväksi. Toiminnoilla on yhteiset tavoitteet, vaikka näkemykset ovatkin erilaisia. Lisäksi todetaan, että Metsähallituksessa on erilaista osaamista, näkemystä ja kykyä yhteensovittaa. Tätä ei tulisi piilottaa, koska Metsähallitus on yhteiskunta pienoiskoossa. Myös Metsähallituksen ulkopuoliset toimijat ymmärtävät nämä eriävät näkemykset ja se herättää arvostusta ja luottamusta. Todetaan, että lausunnoissa Metsähallitus voisi olla samaa mieltä niissä asioissa, joissa päästään

yhteisymmärrykseen. Niissä asioissa missä ei löydy yhteisymmärrystä, voitaisiin kirjata asiantuntijafaktat, mitä toinen ratkaisu tarkoittaisi ja mitä toinen. Ulkoisten sidosryhmän haastatteluissa puolestaan todetaan, että vastuualueiden väliseen työhön, erityisesti suojelualueasioihin menee liikaa Eräpalvelujen työpanosta. Suojelualueisiin käytettävän työn nähdään vähentävän sekä mahdollisuuksia että lupatuloja. Tämä työ maksetaan kuitenkin lupatuloista, ja resurssit ovat pois normaalikalastuksen suunnittelusta.

4.2.5 Kalastuksen ekologisen kestävyden varmistaminen

Usean haastateltavan mielestä kalastuksen tulisi nykypäivänä olla entistä kestävämpää ja vastuullisempaa. Kalastuksen luvittaminen tulisi tehdä suhteessa kalakantoihin ja niiden elinvoimaisuuteen. Vesien hallinnoijalla on vastuu kalakantojen tilasta ja velvollisuus huolehtia siitä, että kalastus on kestävällä pohjalla. Muutama haastateltava pohtii sitä, miten Metsähallitus toiminnassaan kestävyden tason varmistaa. On epäselvää, kuinka hyvin Metsähallitus on selvillä hallinnoimien vesien kalakannoista. Metsähallituksella kalastuksen luvittajana on myös vastuu tietää, että se luovuttaa kalastusoikeuden sellaiseen käyttöön, joka on kestävällä pohjalla. Epävarmuutta esiintyy myös sen suhteen, onko Metsähallitus mitoittanut kalastuksen suhteessa luonnonvarojen tilaan ja seuraako se aktiivisesti lupien käyttöä. Todetaan, että kestävä kalastuksen suunnitteluun tulisi olla toimintamalli, järjestelmät ja resurssit kunnossa. Jos näin ei ole, tätä tulisi ehdottomasti kehittää. Nähdään myös, että kestävyden tason ja lupakiintiöiden määrittämisessä Metsähallitus voisi enenevässä määrin tehdä yhteistyötä kalatalousviranomaisten ja tutkimuksen kanssa.

Nähdään, että Metsähallituksen tulisi toiminnallaan varmistaa, ettei ylikalastukseen sorruta millään tavoin. Suunnittelussa tulee aina arvioida, millainen vaikutus kaupallisella kalastuksella ja vapaa-ajankalastuksella on

kalakantoihin. Tulee muistaa, ettei vesissä ole loputtomasti kalaa. Esimerkiksi samalle vesialueelle, jossa on suuri määrä vapaa-ajankalastajia, ei tulisi välttämättä myöntää lupia kaupallisen kalastuksen tehokkaille pyydysille. Yksi tehokas pyytjä tarkoittaa, että kala on monilta muilta pois. Lisäksi, jos jollain alueilla pyritään parantamaan ja kehittämään kalakantaa, ei valtion vesillä tulisi pyytää kaupallisen kalastuksen voimin niitä pois. Todetaan, että kalastuksen suunnittelu, mitoittaminen ja alueen valinta on taitolaji. Muutama haastateltava pohtii, pystyykö Metsähallitus osallistumaan ja vaikuttamaan vaelluskalojen kalastuksen säätelytoimenpiteisiin ja kiintiöntiin merellä. Silloin kun on heikkoja lohivuusia, tulisi lohien kalastusta merellä vähentää.

Tiedonkulku organisaatioiden välillä koetaan tärkeäksi. Tällä hetkellä järjestelmät eivät toimi optimaalisesti ja niitä tulisi kehittää. Kehittämistä nähdään erityisesti siinä, miten saaliin ja kalastuksen määrä saadaan järjestelmään, joka tarjoaisi helposti saatavaa tietoa kalakantojen tilasta. Todetaan, että mahdollisimman hyvä tiedonsiirto tai avoimet järjestelmät olisivat tärkeitä. On paljon tilanteita, joissa eri toimijat tarvitsevat lukuja ja arvioita kalakantojen tilasta (kalastajien määrät ja saaliarviot). Sähköisten järjestelmien tulisi toimia niin, että järjestelmissä tiedon saisi kulkemaan automaattisesti tai hyvin kevyen kynnyksen kautta.

Kalastettavat kalakannat ovat heikompia kuin ne olisivat luonnontilassa. Todetaan, että Metsähallitus voisi entistä pontevammin olla mukana keskustelussa siitä, mikä on kalatalouden ekologinen kestävyys. Metsähallituksen tulee olla ympäristövastuullisen kalatalouden edistäjä. Nähdään, että Metsähallitus tekee jo tätä työtä, mutta se voisi entistä vahvemmin tarjota tietoa vastuullisesta luonnonvarojen käytöstä. Metsähallituksen tulisi edustaa kaikkia ihmisiä, ei ainoastaan luonnonvarojen käytöstä kiinnostuneita. Nähdään, että maa- ja metsätalousministeriö ei aina edusta koko kansan ajatusta. Haastateltava kokee, että toisin kuin muut eläimet, kalat ovat maa- ja

metsätalousministeriön eläimiä, ja ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö ovat kuin kaksi eri linnoitusta.

Metsähallitus voisi toimia mallina siinä, miten luonnonvaroihin tiedolla pohjautuva lupapolitiikka tehdään: sellainen lupapolitiikka, joka perustuu tutkittuun tietoon kalakantojen tilasta. Metsähallituksen roolina voisi myös olla, että se toimii vastuullisena järjestyksenä ja pitää keskustelussa yllä asioita, jotka meinaavat muilta toimijoilta unohtua: esimerkiksi kalakantojen seurannat ja vieraslajikysymykset. Yhdessä haastattelussa myös todetaan, että Metsähallitus voisi ottaa roolia kalakantojen seurantojen rahoittamisessa ja tekemisessä.

4.2.6 Entistä aktiivisempi ote uhanalaisten kalakantojen ja elinympäristöjen hoitoon

Haastateltavat ovat yleisesti kokeneet hyvänä suuntauksen, jossa elinympäristöjen ja valuma-alueiden laadun parantamiseen panostetaan siten, että kalakannat voivat lisääntyä luonnonmukaisesti ilman istutuksia. Positiivisena asiana nähdään myös Metsähallituksen aktiivinen rooli virtavesikunnostuksissa ja uhanalaisten kantojen elvyttämisessä. Haastattelussa muutama toivoo, että tähän osallistutaan jatkossa edelleen ja toimintaa kehitetään. Toivotaan myös lisää profiilin nostoa ja aktiivisuutta. Toisaalta todetaan, että odotukset Metsähallituksen mahdollisuksiin vaikuttaa vaelluskalakantoihin ovat usein liian suuria. Pohditaan myös, onko Metsähallituksella henkilöstövolyyymia siltä osin kuin tehtävät kaipaavat. Tehtävää todetaan olevan enemmän, kuin mihin henkilöstön aika voi nykyisellään riittää.

Yksi haastateltava muistuttaa, että on valtavat erot siinä, miten eri kalalajeja tulisi hoitaa. Vaelluskaloilla esimerkiksi vaellusesteiden poistaminen on olennaista, mitä työtä Metsähallitus onkin tehnyt paljon. On myös lajeja, jotka eivät samalla tavoin vaeltele, ja niiden kannalta toimenpiteet ovat toisenlaisia. Näi-

den lajien osalta kaikkien tärkeintä on veden laatuun liittyvien kysymyksiä lisäksi pyynnin säätely ja kalastuksen ohjaaminen niin, ettei sorruta ylikalastukseen.

4.2.7 Muut odotukset Eräpalvelujen toiminnan suuntaamiseen

Eräpalvelujen kalastustoiminnan vahvistamiseen ja suuntaamiseen oli monia lukumäärältään vähäisiä ja osittain vastakkaisiakin näkemyksiä.

Kalastuksen valvonnan tärkeys ja siihen kohdistuvat odotukset nousivat useassa haastattelussa esiin, vaikka kalastuksen valvonnasta ei haastattelussa kysytty. Metsähallituksen erävalvonnan rooli nähdään kauttaaltaan korostuvan jatkossa. Erävalvonnan työ todetaan olevan monissa asioissa sisällä. Hyvän valvontayhteistyön toivotaan jatkuvan myös tulevaisuudessa. Todetaan, että erävalvontaan tulisi saada lisää apua myös muilta toimijoilta. Lisäksi todetaan, että kalastusvalvonnan tietoisuuden lisääminen on yksi keino, jolla päästään kestävään kalastukseen.

Näkemykset haastateltavien välillä vaihtelevat sen suhteen tulisiko Metsähallituksella olla vielä nykyistä suurempaa roolia kaupallisessa kalastuksessa. Todetaan, että näyttäytyy välillä epäselvänä, mitä ääntä Metsähallitus käyttää alueellisessa päätöksenteossa; puhuuko Metsähallitus vapaa-ajan vai kaupallisen kalastuksen äänellä. Kyseinen haastateltava pohtii, onko Metsähallituksessa linjattu asiaa vai pitääkö Metsähallituksen edustajan valita ääni vai tuleeko taiteilla välissä. Lisäksi pohditaan yleiskalastuksen roolia ja sitä haluaako Metsähallitus toiminnassaan painottaa yleiskalastusta vai erityiskalastusta vai ammatikalastusta. Yksi haastateltava ehdottaa, että Metsähallituksella tulisi olla myös kalastuksessa sosiaalisen, ekologisen ja taloudellisen kestävyuden indikaattorit, joiden mukana toimintaa suunnitellaan. Alueellisia eroja esiintyy muun muassa elinkeinojen tarpeiden ja tukeamisen suhteen.

Sidosryhmähaastattelussa toivotaan Metsähallituksen keskittyttävän virtavesien lisäksi muihinkin vesiin ja yleisvesiin. Toivotaan, että Metsähallitus osallistuisi nykyistä enemmän kalakantojen seurantaan, tutkimuksiin ja istutuksiin. Näihin Metsähallitus voisi käyttää vesialuekorvauksia ja lupatuloja yhdessä alueen muiden omistajien kanssa. Metsähallitus voisi edelleen lisätä aktiivista yhteistyötä muiden vesialueiden omistajien kanssa esimerkiksi siian istutuksessa. Asioita tulisi tehdä yhdessä ja keskitetysti, niin olisi toiminta olisi edukaampaa ja tuloksellisempaa.

Muutamit haastateltavat pohtivat kalastonhoitomaksun kertymän lisäämiseen tähtäävä kehittämistä ja sitä, onko kalastonhoitomaksun myyntikanavien kehittäminen edennyt. Ehdotetaan, että kalastonhoitomaksun verkkolaskutusautomaattikka tulisi olla samanlainen kuin riistanhoitomaksussa.

4.2.8 Muita odotuksia ja kehittämistoiveita Metsähallituksen toimintaan

Monessa haastattelussa esitetään kehittämisenäkökulmia myös Metsähallituksen muiden vastuualueiden kuin Eräpalvelujen toimintaan. Todetaan muun muassa, että kansallispuistoissa ja luonnonsuojelualueilla tulisi myös huomioida kaikki kalastustavat ja kalastusmuodot. Ymmärretään, että suojellaan jonkun erityislajin lisääntymisalueita, mutta nähdään, että turhia kieltoalueita ei tulisi olla. Selkämeren kansallispuistossa tulisi edistää kalastusta. Koetaan, että Metsähallituksessa ei ole vastattu tähän kirjaukseen ja henkeen. Metsähallituksen toimesta ei ole aktiivisesti kehitetty kaupallista kalastusta alueella, ja näin ollen se on jäänyt vain kirjaukseksi. Samanlaista kirjausta ja sen mukaista toimintaa on toivottu pitkin rannikkoa muihin kansallispuistoihin ja suojelualueisiin.

Metsästysrajoitukset herättävät keskustelua kaupallisen kalastuksen puolella useammassa haastattelussa. Kun Metsähallitus myöntää luvan luonnonsuojelualueelle, voi

olla, että kalastaja ei tee luvalla mitään, jos ei saa ampua haittaeläimiä. Saaliiden ja pyydysten turvaamiseksi nähdään äärimmäisen tärkeäksi, että lupaan kytketään haittaeläimen poistaminen merialueilla. Metsähallitus hallinnoi hylkeiden suojelualueita. Suojelutarvetta hylkeelle ja perusteita suojelualueille ei nähdä olevan, muuten kuin karvojen vaihtoalueina. Hylkeen metsästys on muutoinkin pienimuotoista. Lakia ei tarvitsisi muuttaa, mutta Metsähallituksen tulisi katsoa asiaa myös kalastuksen näkökulmasta ja ajaa asiaa. Kaupallisen kalastuksen näkökulmasta haittaeläimen poisto on tärkeä kysymys, jotta saataisiin edes nykyiset pyyntikiintiöt hyödynnettyä. Ilman Metsähallitusta asialle ei voi tehdä mitään. Myös norpan koetaan haastavan tai estävän kaupallista kalastusta. Kaikilla alueilla ei pysty käyttämään esim. norppasopivia rysiä. Norpan vuoksi tehdään liiallisia rajoituksia, jotka voivat estää luvan hyödyntämisen. Rauhoitukset voivat vaikeuttaa toimintaa laajemmalla alueella, vaikka usein samat ihmiset hoitavat norpan luonnonsuojelutyötä. Kokonaistarkastelua tulisi olla. Nähdään, että pienillä asioilla saataisiin luvitus toimimaan ja hyvitys toiminnalle vaarantamatta norppaa ja suojelun tarkoitusta.

Metsähallituksen omaisuuden myymisestä ollaan myös huolissaan, erityisesti rantakohdeiden myymisestä ruuhka-alueella. Haastattelussa pohditaan, että ymmärretäänkö Metsähallituksessa, että alueiden myyminen rajoittaa kansalaisten virkistyskäyttöä. Tulisi olla muita keinoja rahan tekemiseen, kuin valtion omaisuuden myyminen.

Yhtenä kalastusharrastusta rajoittava tekijänä haastattelussa todetaan liikkumisen rajoittaminen. Todetaan, että Lapissa on vaikea päästä talvella kalalle kelkalla paikkakuntalaisia lukuun ottamatta, toisin kuin Ruotsissa. Kesäaikaanakin on paljon liikkumisrajoituksia, jotka rajoittava kalastuksen harrastamista.

4.3 Toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset

Haastateltavat tunnistavat useita toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia, jotka voivat haastaa valtion vesien kalastusjärjestelyjä tai toisaalta tarjota uusia mahdollisuuksia. Näistä ilmastonmuutos ja alueiden käyttö erityisesti vihreän siirtymän johdosta korostuvat vastauksissa. Metsähallituksen nähdään toimivan yleisesti suunnannäyttäjänä kalastusasioissa, joten sen rooli muuttuvassa ympäristössä korostuu. Metsähallitus koetaan joustavaksi toimijaksi, jolla ei ole isoa päätöksentekojärjestelmää takana. Tämän lisäksi Metsähallituksesta löytyy asiantuntijoita eri asioihin omasta takaa. Joustavuus ja tehokkuus ovat vahvuuksia, joita Metsähallitus voi hyödyntää muutoksen edessä.

1. Ilmastonmuutos muuttaa kalastoa; heikentää lohikalojen tilannetta ja tuo uusia lajeja

Ilmastonmuutos ja sen vaikutukset vesistöjen lämpenemiseen ja kalastoon on yleisimmin tunnistettu toimintaympäristössä tapahtuva muutos. Vesien lämpeneminen vaikuttaa kalastoon heikentäen lohikalojen elinmahdollisuuksia ja toisaalta mahdollistaa uusien lajien runsastumisen.

Ilmastonmuutos haastaa valtion vesien kalastusjärjestelyjä erityisesti lupamäärien ja kalastuksen kohdentamisen osalta. Lohikalojen sijaan Metsähallituksen tulee pohtia, miten muiden lajien esimerkiksi kuhan kalastusta voidaan hyödyntää kalastuksessa. Uusien kalalajien hyödyntämisessä nähdään mahdollisuuksia.

Lämpenevissä vesissä lohikalakantoja tulee turvata säätelemällä kalastusta lämpötilojen mukaan. Myös istutettujen kalakantojen alkuperällä on entistä suurempaa merkitystä, koska alkuperä vaikuttaa kalojen sopeutumiskykyyn muuttuvissa olosuhteissa. Metsähallituksen tulee myös pohtia, millä tavalla sallitaan tiettyjä kalastusmuotoja jatkossa. Alamittaisten kalojen vapautus ja C&R-kalastus ('pyydä ja päästä') alkavat olla todellisia

riskejä kaloille lämpenevissä vesissä. Ilmastonmuutos vaikuttaa myös kalatautien ja loisten leviämismahdollisuuksiin. Esimerkiksi kirjolohti voi lämpenevissä vesissä olla vaarallinen Gyrodactylus Salaris -loisen levittäjä, koska loinen ei tapa kirjolohta. Haastatteluissa todetaan, että voisi olla ajankohtaista laatia kalaston ilmastostrategia.

Ilmastonmuutoksen ja luontokadon myötä kestävä ja vastuullinen kalastus sekä kalalajien hoito ja elinympäristöasiat korostuvat. Tässä Metsähallitus voi nostaa rooliaan ja korostaa osaamistaan ja edelläkävijän asemaa. Metsähallituksen tulee kertoa tekemänsä työn tärkeydestä.

2. Vihreä siirtymä ja alueiden käyttö rajoittavat kalastusalueita ja mahdollisuuksia

Toinen haastatteluissa yleisesti esiin nostettava toimintaympäristömuutos liittyy vihreään siirtymään ja alueiden käyttöön yleensä. Erityisesti merituulivoiman vaikutukset kalastoon, kalanviljelyyn ja kalastukseen arvioidaan suureksi. Merituulivoimaan liittyvät asiat nousevat voimakkaasti esiin myös roolitukseen liittyvässä kysymyksessä (1.7.1.).

Merituulivoiman vaikutukset kalaelinympäristöihin ja kalojen kutualueisiin eivät ole selvät. Merituulivoiman odotetaan kuitenkin rajoittavan kalastusta tulevaisuudessa, ja vaikutukset ovat voimakkaimmat erityisesti kaupallisen kalastuksen osalta. Tuulivoimavarausten lisäksi merellä on muita käyttömuotoja, kuten merihiekanotto, suojelualueet ja vapaa-ajankäyttö, jotka kilpailevat kalastuksen kanssa samoista vesialueista ja resursseista. Näillä alueilla pyritään sulkemaan kalastus pois. Näin ollen kaupallisen kalastuksen toiminta-alue kutistuu koko ajan. Haastatteluissa nousee muutamaan kertaan esiin ajatus siitä, että meren eri käyttömuotoja tulisi esittää kartalla, jotta kokonaistilanteen hahmottaminen onnistuisi, asia realisoituisi ja kaupallista kalastusta voitaisiin paremmin suunnata. Vihreä siirtymä nähdään myös mahdollisuutena, jos se hoidetaan hyvin ja osa resursseista kohdennetaan kärsineelle kalataloudelle.

Maankäytön vaikutukset näkyvät myös vesistön puolella. Ihmisen vaikutus ulottuu koko ajan kasvavan reitistön ja toiminnan vuoksi vesistöihin. Vesistö makeutuu ja rehevöityy, millä on vaikutuksia kalastoon. Myös isot teollisuushankkeet voivat vaikuttaa, vaikka viime vuosina vesiympäristöjen tila onkin parantunut vesialain myötä. Muutama haastateltava toteaa, että myös kalastuksessa on tavoitteena vihreä siirtymä ja energiasiirtymä. Tämän nähdään koskevan lähinnä yritystoimintakenttää.

3. EU ja lainsäädännön muutokset voivat rajoittaa kalastusta

Usean haastateltavan mukaan EU-sääntelyn odotetaan kasvavan myös tulevaisuudessa. Olennaista on se, kuinka EU:n ympäristö- ja kalastuspolitiikka pystyvät toimimaan yhdessä. Kalastus voi jäädä helposti alakynteen. Haastatteluissa nousee erityisesti EU:n luonnonsuojelulainsäädännön ennallistamistavoitteet ja se, miten näissä suojelua tulkitaan. Tämä vaikuttanee voimakkaimmin pyydyskalastukseen. Lisäksi tulee myös pohdittavaksi, onko vapakalastus sallittu suojelluilla alueilla.

EU:n kalastusta koskevien säännösten arvioidaan ulottuvan tulevaisuudessa yhä enemmän vapaa-ajankalastukseen. Säännöksiä voi tulla jatkossa sisävesiin alkaen jokivesistä. Lohen kalastukseen tulleet muutokset tiukenevat. Tämä vaikuttaa siihen, miten esimerkiksi rysäkalastajat pystyvät harjoittamaan toimintaansa jatkossa. Myös eläinten hyvinvointilaki voi kiristää kalastuksen sääntelyä ja pikkuhiljaa kaventaa kalastusmahdollisuuksia.

Metsähallituksen tulee seurata EU:sta tulevaa lainsäädäntöä, koska muutoksia voi tulla nopeastikin. Esitetään, että Metsähallituksen vesillä tulisi käyttää suojelukorttia kalakan-tojen hoidossa, esimerkiksi sellaisissa paikoissa, joissa halutaan parantaa kalakantoja. Ennallistetuissa kohteissa voisi kalastusalueen sulkea tietyksi ajaksi. Tämä loisi mahdollisuuden myös tutkimukselle, kun ennallistamisen vaikutuksia voitaisiin seurata. Toisaalta haastatteluissa nostetaan esiin myös näkemys,

että Metsähallituksen ei tule osaltaan lisätä vaikeuserrointa päästä vesille. Eli Metsähallituksen tulee käyttää ääntään kalataloushallinnossa ja pitää osaltaan huolta siitä, että luvitus on helppoa.

4. Saamelaisten oikeudet haastavat kalastuksen kestävyttä ja vaikuttavat kalastuksen lupakäytäntöihin

Lainsäädäntöön liittyvistä toimintaympäristömuutoksista nousee haastatteluissa erillisenä kohtana saamelaisten oikeudet. Saamelaisten oikeuksiin liittyvien kysymysten arvioidaan korostuvan edelleen jatkossa. Myös regulaatio voi lisääntyä muun muassa EU:n suunnalta.

Ylä-Lapissa oikeustapaukset voivat muuttaa käytäntöjä ja toimintaympäristöä siten, että Metsähallitus joutuu yhä enemmän ohjaamaan kalastusmahdollisuuksia paikallisten kalastukselle, jolloin ulkopaikkakuntalaisten lupamäärät laskevat edelleen. Kalastuksen kestävyttä haastetaan. Muutokset vaikuttavat myös kalastusmatkailupalveluihin ja muihin alueen asukkaisiin.

Haastattelussa todetaan, että valtion tulisi selvittää, mitkä ovat saamelaisten oikeuksia ja mitkä eivät ja kirjata laki saamelaisten oikeuksista. Epäselvän tilanteen koetaan säteilevän myös muihin Suomen kalastusalueisiin: mikä on valtion oikeus asioihin ja mikä on hyväksyttävyyttä.

Haastattelussa nousee erilaisia näkemystä siitä, kuinka Metsähallituksen tulee toimia. Yksi vastaajista korostaa neuvottelun lisäämistä oikeudenkäyntien sijaan. Haastateltava toteaa, että saamelaisasioissa voisi löytyä ratkaisuja, jos niitä etsittäisiin aktiivisesti. Metsähallituksen tapa odottaa oikeuden ratkaisuja saamelaisten oikeuksista kostautuu, koska juuri ääri näkemykset hakevat oikeutta tuomioistuimen kautta ja siten ratkaisuista tulee epäsuotuisia.

Toisen haastateltavan näkemyksen mukaan Metsähallituksen tulisi ajaa oikeudessa läpi asioita, ja sitä kautta pystyä osoittamaan, missä punainen viiva menee.

Eli haastaminen tulisi ratkaista tuomioistuimissa, koska yhdenvertaisuus tulisi perustua lainsäädäntöön.

5. Maailman yleistilanne vaikuttaa resursseihin

Osa haastateltavista arvioi maailman yleisen tilanteen vaikuttavan rahoitukseen ja resursseihin. Suomi on menossa taantumaan, valtion talous tiukkenee ja budjetin säästötoimet voivat vaikuttaa toimintaan. Pohditaan muun muassa sitä, kuinka taloudelliset resurssit riittävät valtion vesien kalastusasioiden hoitoon. Lisäksi globaalit riskit ja talouspaineet tuovat Metsähallitukselle toimijana painetta, kun kaikki tulisi saada tuottamaan.

Sota on tuonut keskustelun huoltovarmuudesta. Todetaan, ettei huoltovarmuuden tulisi tarkoittaa sitä, että nyt tulisi saada kaikki kalastamaan vedet tyhjiksi. Järvet tyhjenevät nopeasti, jos aletaan kalastaa tehokkaasti huoltovarmuuden nimissä. Huoltovarmuudella tulisi tarkoittaa sitä, että on tärkeä hoitaa kalakannat siihen kuntoon, että järvet tuottavat ja on kalastoa, jota kalastaa. Huoltovarmuuden osalta olisi myös tärkeää, että ihmisille kelpaisivat muutkin kalalajit kuin mitä nyt kalastetaan. Haasteena on kuitenkin, että useimmille kalalajeille ei ole markkinaa. Todetaan myös, että jos jakeluketju toimisi, voisi kalaa saada paremmin käyttöön. Yhden näkökulman mukaan kampanjoilla huoltovarmuudesta tai kotimaisen kalan kulutuksen lisäämisestä ei ole vaikutusta. Sitä vastoin tulisi olla rohkeutta katsoa, mitä saadaan milläkin toimenpiteillä aikaan ja suunnata resursseja uudella tapaa.

6. Muutokset väestörakenteessa vaikuttavat kalastusharrastukseen

Moni haastateltava tunnistaa väestörakenteessa tapahtuvia muutoksia, jotka voivat vaikuttaa tulevaisuudessa kalastusasioiden hoitamiseen. Valtion vedet ovat usein kaukana taajamista. Ympärivuotiset käyttäjät eivät ole enää lähellä valtion vesiä jatkossa, kun kylät autioituvat. Tämä voi vaikuttaa kalastushallinnon toimintaan, kun vesien omistajat eivät enää asu ja elä omistamiensa

vesistöjen äärellä. Väestön keskittyminen taajamiin ja kaupunkeihin voi myös etäännyttää ihmisiä luonnosta. Tämä voi johtaa siihen, että Metsähallituksen tunnettavuus vähenee.

Väestön ja kalastajien ikääntyessä tulee pohdittavaksi, miten iäkkäät kalastajat huomioidaan kalastuksen järjestämisessä ja säilykö kalastus samanlaisena. Usea haastateltava arvioi, että ainakin pyydyskalastus vähentyy nykyisestä. Samoin kaupallisten kalastajien määrän arvioidaan laskevan. Väestön keskittyminen samanaikaisesti ikääntymisen kanssa johtaa siihen, että verkkokalastajat voivat hävitä syrjäkyliltä. Luontaisten kalakantojen hyödyntämismahdollisuudet tulevat paranemaan sitä kautta. Haastattelussa pohditaan, voisiko tämä luoda myös uusia mahdollisuuksia pienten vesien kaupalliselle kalastukselle. Lisäksi tarvittaisiin kaupallisen kalastuksen imagon kohotusta houkuttelemaan uusia yrittäjiä alalle. Haastattelussa nousee myös ajatus vuokra-alueiden tarpeesta kotimaisen kalastuksen turvaamiseksi. Kaupallisen kalastuksen ei uskota nykyohjelmilla ja toiminnoilla lähtevän nousuun.

Väestön ikääntyminen ja kalastajien määrän lasku voivat johtaa eräharrastusten hiipumiseen. Toisaalta suomalaisten ikääntyessä, eläkkeelle siirtyvät henkilöt ovat koko ajan entistä parempikuntoisia. Eläkeläisten lisääntyneen vapaa-ajan myötä heistä voi tulla myös uusia harrastajia. Uusien harrastajien kohdalla puhutaan usein nuorista, joille markkinointia tulisi suunnata. Pohditaan, voisivatko nämä uudet eläkeläiset olla uusi harrastusryhmä, ja kuinka suunnata markkinointia myös heille. Uutena nousevana ryhmänä väestössä tunnistetaan myös maahanmuuttajat. Metsähallitus voisi pohtia, mitä ja miten palveluita voisi tarjota heille.

7. Muutokset ihmisten ajattelumaailmassa ja asenteissa

Moni haastattelussa tunnistetuista toimintaympäristömuutoksista liittyvät ihmisten ajattelumaailman ja asenteiden mahdollisiin muutoksiin. Näissä muutoksissa nähdään sekä

uhkia että mahdollisuuksia valtion vesien kalastusjärjestelyihin liittyen.

Kala on terveellistä ja ilmastoystävällistä. Kalan arvostuksen kasvaminen voi nostaa kalan kysyntää ja lisätä yleistä kiinnostusta kalastukseen. Luonnonkalan arvostamisen lisääntyessä kalavesien arvoa ei nähdä ainoastaan lohikaloissa vaan myös muiden kalojen kysyntä voi kasvaa. Vapaa-ajankalastuksen näkökulmasta on jo havaittavissa lisääntyvää kiinnostusta pienimutoiseen muidenkin lajien kalastukseen. Samoin kalastusta harrastetaan jatkossa mahdollisesti myös elämys edellä, ei ainoastaan saalismielessä.

Haastatteluissa arvioidaan luonnon arvoista nauttimisen ja kiinnostuksen luonnossa liikkumiseen kasvavan. Samoin lisääntyvä vapaa-ajan nähdään tukevan kasvavaa luontoharrastusta. Nämä muutokset voivat lisätä sekä matalan kynnyksen kalastustuotteiden että Metsähallituksen lippulaivakohteiden kysyntää.

Mahdollisuutena haastattelussa muutama mainitsee yleisen virtavesi- ja vaelluskalaboomin.

Metsähallituksen tulisi toiminnassaan hyödyntää yleinen positiivinen vire vaelluskalojen nousuasteiden poistossa sekä elinympäristöjen ja valuma-alueiden hoidossa. Yhteistyötä tulisi tehdä eri toimijoiden kesken. Virtavesikunnostukset ja ennallistamistoimet tuovat Metsähallitukselle uusia kalapaikkoja ja -kohteita. Lunastustoiminnon kautta voitaisiin myös jossain tapauksissa perustaa kalastusalueita.

Eettisten arvojen ja suojelun korostuessa esimerkiksi kalojen hyvinvointiin liittyvät kysymykset kasvavat ja voivat lisätä kalastusvastaisuutta. Kalojen tukehtuminen pyydyksiin ja onkimatojen selviäminen purkeissa ovat jo olleet keskusteluissa. Tätä kalastusvastaisuutta voi lisätä myös mahdollinen luonnosta vieraantuminen. Haastattelussa esitetään, että Metsähallituksella tulisi olla tuntosarvet tarkkana siitä, mikä ihmisiä kiinnostaa kalastuksessa, jotta jatkossakin hakeuduttaisiin kalastuksen pariin. Kalastus ei välttämättä ole enää yhtä saalishakuista kuin ennen. Tämä

voisi olla myös mahdollisuus, jota tukisivat esimerkiksi eettiset kalastusohjeet nuorille. Metsähallituksen tulisi hyödyntää myös keskeinen käyttö brändinä, koska tällöin kalastus ja suojele eivät sulje toisiaan pois.

8. Muutokset kalastusharrastuksessa

Moni haastateltava tunnistaa kalastusmuutoksiin ja -harrastukseen liittyviä muutoksia. Pyydyskalastuksen ja kaupallisen kalastuksen väheneminen tunnistetaan erityisesti ikäänymiseen ja väestörakenteeseen liittyvänä ilmiönä. Myös lainsäädäntö ja aatteiden muuttaminen voivat rajoittaa jatkossa pyydyksillä kalastamista. Näin ollen kalastus voi jatkossa painottua vapakalastuksen puolelle. Vapaa-ajankalastuksessa tulee uusia harrastukseen liittyviä ilmiöitä ja tarpeita, joihin täytyy reagoida joskus nopeastikin. Haastattelussa todetaan, että Metsähallituksen toiminnassa tulisi huomioida entistä enemmän tämä kalastuksen kentässä suuremmaksi kasvava virkistyskalastajien joukko. Tämä voi vaatia esimerkiksi toiminnan suuntaamista ja satsausta siihen, että vapakalastajien määrä ei lähde pienenemään, kuten tapahtuu pyydyskalastukselle.

Globaalit trendit ja muoti-ilmiöt, kuten C&R-kalastus, voivat tulla nopeastikin ja vaatia Metsähallitukselta reagointia. Nuoret ovat kiinnostuneet vanhempia enemmän kalakantojen hoitopuolesta ja kalastuksen tulee olla vastuullista. Kehittyneemmät välineet sallivat jatkossa paremmin kalastuksen vapautukseen, ja esimerkiksi väkasettömät koukut lisääntyvät. Myös elektroniikan kehittyminen ja lisääntyminen muuttavat kalastusta. Suurten kalayksilöiden pyytäminen on mahdollista luotaimilla, ja valikoiva kalastus on mahdollista ja tehokasta. Esimerkiksi ansiomerkkejä kerätään jo tietyn kokorajan ylittävistä kalayksilöistä. Nämä muutokset tuovat kalakannoille uutta, erilaista painetta, ja niillä voi olla mulistava vaikutus kalastukseen. Ilmiötä tulisi seurata ja pohtia myös mahdollisia rajoittamistoimia tarvittaessa.

Haastattelussa nostetaan esiin myös huoli ylikalastuksesta ja kalakantojen romahtamis-

essa. Joissain vesissä kalakannat voivat jo nyt olla romahtaneet, mutta kalakannoista ei ole tietoa tarpeeksi, jotta tilannetta pystyttäisiin paremmin arvioimaan. Todetaan, että Metsähallitus voisi osallistua enemmän rajoituspäätöksiin, jotka nyt tuntuvat olevan enemmän kalatalousalueiden vastuulla.

9. Kyttyrälohi uutena kalalajina

Usea haastateltava toteaa kyttyrälohen tulleen Suomen vesiin jäädäkseen. Kyttyrälohen leviäminen myös Itämereen mainitaan mahdollisena tulevaisuudessa. Kyttyrälohi tulee muuttamaan ekosysteemiä pidemmällä aikajaksolla. Asian tunnistaminen ja tunnustaminen on tärkeää. Joskus tulevaisuudessa, kun voidaan palata pohjoisten jokien vesialueiden normaalikalastukseen ja lohikalojen kalastukseen, vieraslajit korostuvat. Tällöin tulee linjattavaksi, tuleeko kyttyrälohi ottaa hengiltä, vai ruvetaanko rakentamaan kalastusmahdollisuutta kyttyrälohivuosille. Tällä hetkellä suomalaiset ryntäävät Pohjois-Norjaan kalalle, koska siellä on tarjolla isot määrät helposti kalastettavaa punalihaista lohikalaa. Usea haastateltava toteaa, että kyttyrälohi on resurssi, joka tulisi jatkossa hyödyntää sekä vapaa-ajankalastuksessa että kaupallisessa kalastuksessa mahdollisuuksien mukaan.

Kyttyrälohi on haastava laji kalastukselle, koska kalastuskausi on lyhyt ja lajia esiintyy vain joka toinen vuosi. Kannat voivat myös helposti romahtaa merialueilla. Suomi on kyttyrälohen kohdalla rantavaltioiden armoilla, joten haastatteluissa myös arvioidaan, että suurta tulevaisuutta ei todennäköisesti voi rakentaa. Resursseja ei tulisi kuitenkaan käyttää kyttyrälohen poistamiseen Suomen vesistä. Metsähallituksen roolia kyttyrälohen suhteen ei tarkemmin haastatteluissa esitetä.

10. Muut toimintaympäristömuutokset

Haastatellussa harvemmin tunnistettavia toimintaympäristömuutoksia on useita.

Eduskunnassa ja ohjauspolitiikassa tapahtuvat muutokset nähdään vaikeiksi arvioida. Valtion oikeuden puolustaminen nähdään ylipäätään tärkeäksi. Erävalvonnan kautta

tuotavia asioita tulisi tukea laajemmin ministeriössä, jotta Metsähallitus jäisi niissä yksin.

Kansainvälistyminen ja muuttuvat ilmasto-olosuhteet voivat tuoda kalastajia myös muualta maailmasta. Kansainvälisten kalastajien ohjaaminen olisi tärkeää, kun heidän tarpeensa ensin tunnistettaisiin.

Aktivismin ja median muutos tunnistetaan yhtenä toimintaympäristömuutoksena. Media pirstaloituu, eikä sen kautta tavoitella vain suurta yleisöä. Sosiaalisessa mediassa esitetyt asiat korostuvat. Media vaikuttaa mielikuviin, ja Metsähallituksen tulisi olla valppaana siinä, miten se voi vaikuttaa toimintaan. Myös järjestötoiminta muuttuu: syntyy uuden tyyppisiä järjestöjä, kuten Elokapina, jotka tulisi ottaa Metsähallituksen toiminnassa huomioon.

Aluehallinnon uudistusta olisi tärkeä Metsähallituksessa myös seurata. Varsinaisia vaikutuksia ei tunnisteta, mutta se voi vaikuttaa. Muita haastattelussa yksittäisiä mainittuja muutoksia olivat turkistarhauksen vähentyminen ja hylkeiden määrän kasvaminen.

4.4 Mahdollisuudet valtion vesillä

Haastattelussa esiin nousevat mahdollisuudet, joita valtion vesien varaan voisi rakentaa liittyvät usein myös toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Näiltä osin kirjaukset on kirjattu edelliseen kappaleeseen (4.3). Useimmat haastatteluissa tunnistetut mahdollisuudet liittyvät Metsähallituksen nykyisen toimintaan ja sen edistämiseen.

4.4.1 Merialueen hyödyntäminen ja kalankasvatus

Merialueen parempi hyödyntäminen nähdään yhtenä mahdollisuutena. Muutama haastateltava toteaa, että merialueilla on mahdollisuuksia uusille kalankasvatuspaikoille. Tulee selvittää, mitkä vedet sopivat parhaiten vesiviljelyyn, minkä jälkeen Metsähallitus hakee kalankasvatusluvan ja kilpailuttaa sen yrityksille. Vesialueiden mobilisointi vesivil-

jelylle tulisi tehdä kestävästi. Tunnistetaan hyvät vesiviljelyn sijainnit ja huomioidaan paikalliset olosuhteet. Itämerestä saadaan rehua, ja ravinteita kierrätetään. Todetaan, että jos kalankasvatus ja merituulivoima osataan tehdä sopusoinnussa, se voisi luoda lisää mahdollisuuksia. Merituulivoiman luomat mahdollisuudet kalatalouden kehittämisen rahoittamiseen tulivat myös tässä kohdin haastattelua esille. Asiaa käsitellään tarkemmin kappaleessa 4.1.7.

4.4.2 Kaupallisen kalastuksen ja kalan kysynnän edistäminen

Muutama haastateltava näkee kaupallisen kalastuksen edistämisen sisävesillä valtion vesien yhtenä mahdollisuutena. Sisävesillä on paljon hyödyntämiskelpoista potentiaalia. On paljon alueita, joissa näkemys kaupalliseen kalastukseen on nihkeää. Metsähallitus voisi yrittää järkevällä tavalla edistää kaupallista kalastusta. Tämä lisäisi huoltovarmuutta, kotimaisen kalan syöntiä ja työllisyyttä alueen nuorisolle. Metsähallituksella tulisi olla jopa hieman hehtaariosuutta suurempi rooli yhteiskunnan edun äänenä.

Haastattelussa mahdollisuutena mainitaan kotimaisen kalan kysynnän ja hintatason säilyminen hyvällä tasolla. Kotimaisen kalan saatavuuden kannalta vesialueiden saatavuus on tärkeä asia, ja tässä Metsähallitus on merkittävässä asemassa. Metsähallitus voisi panostaa ja kehittää toiminnallaan niitä kalakantoja, joille on kysyntää mutta joiden tarjonta on rajallista, esimerkkinä siika. Kotimaisen järvikalan ympärille olisi hyvä saada lisää positiivista hypeä, koska nyt sitä hyödynnetään vajaasti. Kotimaisen järvikalan eteen voitaisiin tehdä viestintäkampanjoita erilaisten herkkujen ja статистиikan pohjalta. Yhden näkemyksen mukaan Metsähallitus voisi myydä vesialueita suoraan kalastajille. Näin voitaisiin saada lisää kalastajia vesille. Samalla siirtyisi alueiden puhe- ja äänivallan käyttö. Tämä parantaisi kyseisen näkemyksen mukaan sellaisten alueiden käyttöä, joilla ei taloudellista merkitystä Metsähallitukselle.

4.4.3 Kalastusmatkailun kehittyminen

Kalastusmatkailussa usea näkee paljonkin potentiaalia, erityisesti kansainvälisen matkailun saralla. Suomen viileät ja turvalliset vedet voivat houkuttaa kalastusmatkailijoita lämpenevistä maista. Erityisesti talvikalastusmatkailua voisi kehittää. Lapissa on paljon talvimatkailijoita, jotka voitaisiin viedä pilkille ja kalaa loimuttamaan. Jos Metsähallitus osaisi brändätä kalastusmatkailun kestäväksi ja vastuulliseksi, siitä hyötyisi Metsähallituksen lisäksi myös yrittäjät. Tällä olisi myös alue-taloudellisia vaikutuksia. Metsähallitus voisi tukea yrittäjiä vuokraamalla alueita heille.

Suomen laajat yleiskalastusoikeudet voivat myös olla matkailuvaltti, jota voi kaupata kansainvälisille matkailijoille. Omatoimimatkailua voisi markkinoida enemmän, koska siinä olisi valtava potentiaali ja toiminta toisi alueelle rahaa. Todetaan, että tietyille ryhmälle jäällä olo ja pilkkireiän teko on jo elämys.

Sukellustoiminta nähdään yhtenä matkailun tuotteena. Vedenalaiset kansallispuistot voisivat olla myös matkailuvaltti, jossa yrittäjä harjoittaisi esimerkiksi sukellustoimintaa ja hoitaisi valvontaa. Haastateltava pohti, millainen vedenalainen maailma olisi ilman ihmisen vaikutusta. Olisi hienoa, jos olisi järviä tai muuta vesistöä, joissa ei saisi kalastaa tai muuten vaikuttaa vesien tilaan. Vedenalaiset kansallispuistot olisivat myös tieteellisesti mielenkiintoisia. Nämä vedet toimisivat referensseinä sille, mitä olisi ilman kalastusta ja muuta ihmisen vaikutusta.

4.4.4 Kalastuskohteiden kehittäminen

Usea haastateltava näkee valtion vesien kalastuskohteiden kehittämisen yhtenä mahdollisuutena. Metsähallitus voisi kehittää erilaisia kohteita luontaisten kalakantojen varaan, vaikka se onkin pitkäjänteistä työtä: esimerkiksi ison kuhan vapakalastusjärviä ja mallikohteita kalastuslain ja strategioiden

toimeenpanosta. Erityisesti Etelä-Suomessa nähdään tällaisille tarvetta. Todetaan, että keskimäärin valtion vedet ovat nykyisin alikalastettuja. Realismia tulisi kuitenkin olla mukana. Erikoistuminen voi viedä tiettyyn suuntaan, hyvään tai huonoon.

Yhdessä haastattelussa todetaan mahdollisuutena se, että valtio käyttäisi jossain tapauksissa rahaa yksityisten ja muiden toimijoiden vesien ostoon uusien kalastuskohteiden tarpeisiin. Esimerkiksi Metsähallitus voisi ostaa kunnalta koskia tai voimalaitoksia. Samalla suojeltaisiin uhanalaisia kantoja. Vesialueiden ostaminen vaatii pääomaa ja omistajapoliittista ohjausta. Valtio ostaa nykyisin alueita luonnonsuojeluun mutta ei kalastukseen. Jossain kohti vesialueiden ostaminen olisi erittäin järkevää, jos esimerkiksi osa alueesta on suojeltua ja osa aluetta, jossa on muitakin omistajia ja jolloin pieneltä alueelta jaetaan tuotot. Vesialueiden ostamista tulisi harkita ja siihen tulisi olla instrumentti, koska tällä hetkellä Eräpalveluilla ei ole tasetta. Haastateltava pohtii, voisiko olla.

4.4.5 Kestävä kalastus ja elinympäristöjen hoito

Toimintaympäristömuutosten tunnistamisen yhteydessä haastateltavat mainitsevat ilmastomuutoksen ja asenteiden muuttumisen luovan mahdollisuuksia kestävä ja vastuullisen kalastuksen kehittämiseen ja brändin luomiseen. Mahdollisuutena nähdään myös tämänhetkisen ilmapiirin vaikutus rahoitukseen.

Elinympäristökunnostukset ovat nyt yleisesti hyväksytyä ja haluttua toimintaa. Ne edesauttavat ja luovat mahdollisuuksia luontaisille kalakannoille ja kestävästi suunniteltuun kalastukseen. Metsähallituksen on mahdollista olla suunnannäyttäjä siinä, kuinka kalakantoja ja kalojen elinympäristöjä hoidetaan kokonaisvaltaisesti, valuma-alueet mukaan lukien, pitkäjänteisesti ja kestävästi. Todetaan, että olisi hienoa, jos Metsähallitus saisi virtavesikohteita sellaiseen kuntoon,

että uhanalaiset kalat voisivat hyvin tai erinomaaisesti. Yksi haastateltava toteaa, että tulisi pohtia, olisiko Metsähallituksella vahvempaa roolia uhanalaisten kalakantojen elvytystoimissa. Omistajan tahto ratkaisee mitoituksessa ja rahoituksessa. Viestintä on tässä myös tärkeässä roolissa.

Haastattelussa nostetaan tulevaisuuden mahdollisuutena myös tietoon perustuva kestävä kalastus. Suomen todetaan olevan kehitysmaa kehittämään kalakantoja. Kalat pyydetään yleisesti liian pienenä pois ja kalasto koetaan viljapelloiksi. Tulisi turvata kalaston geenivarantoa ja monimuotoisuutta. Kalaston kannalta olisi tärkeää, että samanaikaisesti esiintyisi eri ikäisiä ja kokoisia yksilöitä. Pyyntimitat ja kalastuspaine tulisi mitoittaa oikein. Kalastuspainetta tulisi jossain lisätä ja jossain vähentää. Tiedon tarve kalastosta on nykyisellään suuri. Keskeisten kalalajien kohdalta on helppo saada tietoa, mutta tulisi uskaltaa myös reagoida tiedon mukaan.

4.4.6 Muut mahdollisuudet

Yksittäisenä mahdollisuutena nähdään vesi raaka-aineena ja sen arvaamaton arvo tulevaisuudessa. Toinen haastattelussa esiin tullut näkemys on, että Metsähallituksen pitää huolehtia, ettei valtion vesiä ruveta pullottamaan. Muutama haastateltava toteaa, että nykyistä toimintaa ei tulisi laajentaa entisestään.

4.5 Kalastuksen rahoitus

Haastateltavilta kysyttiin, kuinka heidän mielestään kalastuksen järjestäminen valtion vesillä tulisi rahoittaa. Yleisesti kalastuksen järjestäminen rahoitettaisiin hybridimallilla; lupatuloilla ja budjettirahoituksella. Tämän lisäksi usea vastaajista toteaa, että rahoitusta valtion vesien kalastusjärjestelyjen hoitoon tulisi tulla Metsähallituksen liiketalouden puolelta. Myös projektitoiminnalla nähdään oma roolinsa. Menojen karsimiseksi esitetään

ajatuksia toiminnan kehittämisestä. Varsinaista ehdotusta, mistä voitaisiin karsia, ei kuitenkaan tullut esille kuin muutama yksittäinen.

4.5.1 Lupatulot ja vesialuekorvaukset rahoituksen kulmakivenä

Lupatulot ja vesialuekorvaukset nähdään yhtenä selkeänä perustoiminnan rahoituslähteenä. Noin vajaa kolmasosa haastatelluista näkee vapaa-ajankalastuksen ja erityiskohteiden lupahinnoissa nostovaraa. Kaupallisen kalastuksen lupahintoja ei kukaan lähdeittäisi enää korottamaan. Vapaa-ajankalastusluvut koetaan edullisiksi, koska kala on arvokas luonnonvara ja ympäristönmuutos haastaa kalakantoja. Arvioidaan, että kalastajat olisivat valmiita maksamaan enemmän silloin, kun kokevat saavansa luvan hinnalle vastinetta, esimerkiksi saalisvarmuutta. Hintakulttuurina voisi muuttaa pienin askelein suunnitelmallisella hinnannostolla. Muutama haastateltava ehdottaa, että lupatuotteita ja vuokrausta kehittämällä voitaisiin saada lisätuloja nykyiseen verrattuna jonkin verran.

Muutama haastateltava toteaa, että lupahinnat eivät voi kuitenkaan nousta määräänsä enempää. Lupamaksujen korottamisessa tulee helposti kipupiste vastaan. Hintojen nousu voi myös vähentää kalastajien määrää. Lisäksi koetaan, että suunta ei ole oikea, jos toimintaa ohjataan lupaeurot edellä. Osa haasteltavista toteaa, että lupatulokertymät ovat velvollisuuksiin nähden riittämättömät eikä lupamaksuja korottamalla päästä auttaviin summiin. Vesialueita ja hoidettavaa edunvalvontaa on paljon. Todetaan, että valtion puolelta tulisi tulla apuja, jos halutaan pitää kotimaista kalatuotantoa pystyssä. Ei voida myöskään olettaa, että investointitarpeet katetaan lupatuloista.

Yhden näkemyksen mukaan lupakohteet voisivat tuottaa jopa tappiota, jota kompensoidaan toisaalta. Tulisi huomioida kalastuksen virkistykseelliset arvot ja ihmisten hyvin-

vointi, jotka tuottavat euroja enemmän kuin voidaan kirjata.

4.5.2 Budjettivarat osana toiminnan rahoitusta

Suurin osa haasteltavista toteaa, että budjettirahaa tulisi olla osoitettuna Metsähallitukselle kalastuksen tehtäviin. Budjettivarojen käytötarkoitukseen on useita eri näkemyksiä. Budjettirahaa tulisi osoittaa kalastuksen valvontaan, viranomaistehtäviin, lakisääteisiin tehtäviin, elinympäristökunnostuksiin, kalakantojen tilan selvittämiseen ja käytön ohjaamiseen, toiminnan ohjaamiseen, kotimaisen kalatuotannon ylläpitämiseen ja kaupallisen kalastuksen edistämiseen. Jos tulisi lajiensuojeluvastuuta, tällöin tulisi myös pohtia budjettirahoitusta.

Haastattelussa nousee esille myös eri näkemyksiä siitä, mistä budjettirahaa tulisi ohjata. Metsähallituksen tulisi saada korvamerkittyä vastinrahaa maa- ja metsätalousministeriöstä. Tämän lisäksi myös ympäristöministeriön budjetista voitaisiin ohjata toimintaan varoja. Metsähallitus tekee paljon työtä kaupallisen kalastuksen edistämisen eteen, joten budjettirahaa tulisi myös hakea siltä puolelta. Haastattelussa todetaan, että rakenteita tulisi ravistaa.

Kalastuksen kestäväen käytön osalta tulisi olla tasainen budjettivara. Kaikilla kansalaisilla nähdään asianosaisuus Suomen kalavarojen resurssipolitiikkaan. Jokaisesta eurosta saadaan hyötyä parantuneen vesiympäristön tilan perusteella, aluetaloudelliset ja hyvinvointivaikutukset vielä lisänä. Muutama haastateltava toteaa, että Metsähallituksen tulee läpinäkyvästi selittää kaikille, miksi Suomen valtion verovaroja tulee käyttää tähän käyttöön ja mitä hyötyä siitä saadaan.

Moni haastateltava arvioi, että tässä tilanteessa budjettirahoituksen saanti on aika epävarmaa. Nähdään, että luonnossa tapahtuva toiminta kärsii arvostuksen puutteesta ja ali-resurssoinnista muutoinkin.

4.5.3 Metsähallituksen liiketoimintojen rooli rahoituksessa

Usea haastateltavista näkee, että Metsähallituksen liiketoiminnoilla tulisi olla roolia resurssoinnissa. Elinympäristökunnostuksessa Metsätalous Oy:n tulisi olla maksaja joko suoraan tai korvamerkityn budjettirahoituksen kautta. Nykyisin metsänhoito tehdään hyvin, mutta historian korjaaminen nähdään vastuullisena. Metsähallitukselta odotetaan aitoa yhteiskuntavastuuta. Usea haastateltava toteaa, että Metsähallitusta tulisi katsoa yhtenä kokonaisuutena, ja Metsähallituksen tulisi löytää keino rahoittaa valuma-alue- ja virtavesikunnostuksia.

Ympäristökompensaatio on päivänpolttava asia. Todetaan, että liiketoimintojen puolella tehdään tulosta Metsähallituksen sisällä, luonnon kalavesien kustannuksella. Liiketoiminnon tuloista tulisi pienellä siivuilla kompensoida työtä, jota Eräpalveluissa tehdään. Nähdään, että kaikki Metsähallituksen yksiköt eivät voi tuottaa rahaa. Tulisi katsoa, mikä on Metsähallituksen lainmukainen rooli. Jos metsätalous pilaa vesistöjä, voisi metsätalouden puolelta osoittaa rahoitusta korjaustoimintaan. Myös tuulivoima voisi toimia uutena rahoituslähteenä valtion vesien ja kalastuksen hoidossa.

Haastattelussa myös pohditaan, voisiko Eräpalvelut laskuttaa haittojen lausunnoista ja selvityksistä, joita liiketoimintojen tai suojelupuolelta pyydetään ja jotka vähentävät lupatuloja, eivätkä siten ole perusteltavissa lupatuloilla maksettavaksi.

4.5.4 Projektitoiminta

Hankerahoituksen nähdään yleisesti lisäävän pääomapohjaa. Metsähallitus koetaan asian tuntijaksi projektien hakuprosesseissa. Isona toimijana Metsähallitus voi olla mahdollistaja myös isommille hankkeille, jotka ylittävät erilaisia hallinnollisia rajoja. Metsähallitus nähdään aktiivisena hanketoimijana, jopa palveluntarjoaja tällä saralla. Hankkeita

tulisi tehdä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyön lisäksi hankkeet lisäävät myös näkyvyyttä ja vaikuttavuutta. Haastattelussa todetaan, että valtiolta tulisi löytyä tukea omarahoitukseen, jos sitä ei muutoin löydy.

4.5.5 Muu/ulkopuolinen rahoitus

Muutama haastateltava ehdottaa, että Eräpalvelut voisi tutkia myös muita rahoituslähteitä esimerkiksi yritysten kompensatiota koskikunnostuksiin. Samoin todetaan, että yritysten kautta voi olla kuitenkin vaikea saada rahoitusta, koska firmat pelkäävät viherpesun leimaa. Yksi haastateltava ehdottaa, että Eräpalvelut voisi selvittää vapaaehtoistyön hyödyntämistä elinympäristökunnostuksissa.

4.5.6 Toiminnan kehittäminen

Menojen karsimiseksi haastatteluissa ei nouse mitään selkeää yksittäistä isoa asiaa. Haastatteluissa esitetään yleisesti mahdollisina säästötoimina tehtävien karsintaa, oman toiminnan tehostamista, työn priorisointia, resurssien uudelleen suuntaamista ja ostopalvelujen hyödyntämistä. Myös yhteistoiminnan kehittämisen kautta voisi Metsähallitus katsoa, löytyykö säästöjä. Haastattelussa todetaan, että Eräpalveluissa voitaisiin tehdä yksityiskohtainen analyysi henkilötasolla, miten työaika jakaantuu (yksityiskohtainen ajankäytön seuranta ja haastattelut) ja löytää näin aikasyöpöt. Yksityiskohtaisista säästökohteista todetaan luonnonsuojeluasioihin osallistumisen ja selvitystyön vähentäminen. Toimia, joista ei puolestaan saisi säästää ovat valvonta, maastotyö ja erilaiset selvitykset.

4.6 Haastatteluaineiston arviointi

Haastatteluun osallistuivat kaikki etukäteen nimetyt 32 haastateltavaa henkilöä. Haastateltavat kontaktoitiin puhelimen välityksellä

ja sovittiin haastatteluajat. Haastattelua ennen jokaiselle haastateltavalle lähetettiin sähköpostia, jossa kerrottiin haastattelun tarkoituksesta ja sisällöstä lyhyesti. Haastattelut toteutettiin 13.9.–3.10.2023 välisenä aikana Teamsin välityksellä, lukuun ottamatta yhtä haastattelua, joka tehtiin kasvotusten haastateltavan pyynnöstä. Haastatteluihin oli varattuna tunti aikaa. Suurin osa haastatteluista kesti tunnin, maksimissaan 1,5 tuntia. Haastattelun alussa esittäydettiin ja varmistettiin, että haastateltavat ymmärtävät, miksi haastattelu toteutetaan. Kaikilta haastateltavilta kysyttiin samat haastattelukysymykset (Liite 2). Joidenkin haastateltavien kohdalla esitettiin tarkentavia kysymyksiä paremman tulkitsemisen vuoksi. Haastattelukysymysten järjestys ensimmäisiä haastatteluja lukuun ottamatta oli sama kaikille. Ensimmäisten haastattelujen jälkeen kysymysten järjestystä muutettiin loogisemmaksi vastaamisen kannalta. Haastattelujen lopuksi kysyttiin vielä, onko jotain jäänyt sanomatta ja annettiin vapaan sanan mahdollisuus.

Kaikki haastateltavat osallistuivat aktiivisesti haastatteluun. Haastateltavien valmistautuminen haastatteluun vaihteli haastateltavien välillä. Haastateltavat vastasivat kysymyksiin siltä osin, kun kokivat heillä olevan sanottavaa asiaan. Haastattelut kirjattiin haastattelun aikana. Haastattelut purettiin selkeämpään tekstimuotoon saman päivän aikana. Haastatteluja ei nauhoitettu. Muutama haastateltava lähetti sähköpostia vielä haastattelun jälkeen ja selvensi jotain haastattelussa noussutta asiaa.

Haastattelussa kysyttiin kysymykset Metsähallituksen tasolla, ei vastuualueittain. Näin ollen vastauksissa on mukana myös muiden vastuualueiden asioita kuin Eräpalvelujen. Osa haastateltavista nosti esiin asioita vastuualueiden näkökulmasta. Tämä korostui erityisesti Metsähallituksen sisäisten sidosryhmien ja omistajan haastatteluissa. Näin ollen osalle haastateltavista tehtiin myös tarkentavia kysymyksiä vastuualueitasolla.

Haastattelun aikataulu kysymyksiin nähden oli arvioitu hyvin. Haastattelun lopuksi

haastateltavat kokivat saaneensa kaiken näkemysensä sanottua haastattelun aikana. Haastateltavat puhuivat avoimesti ja esittivät voimakkaitakin henkilökohtaisia kannanottoja. Kahdenkymmenen haastateltavan kohdalla haastatteluaineisto alkoi jäsentymään, ja loppupuolen haastatteluissa uusia asioita ei enää enemmälti noussut esiin.

Haastatteluaineistosta tuli varsin laaja-alainen, ja monet näkemykset edustivat rajatun joukon ajatuksia. Yleisiä näkemyksiä oli kuitenkin löydettävissä. Haastatteluun pyrittiin

valikoimaan mahdollisimman monipuolinen joukko eri kalastuksen sidosryhmien edustajia, jotta eri ryhmien näkemykset tulevat kuulluiksi. Tämän vuoksi vastausten hajanaisuus oli odotettavissa. Haastattelun laajentaminen laajemmalle sidosryhmäjoukolle olisi ollut haastavaa, koska haastattelukysymykset olivat suhteellisen syvälle luotaavia. Etäisten sidosryhmien edustajien, jotka eivät tarkemmin tunne toimintaa, olisi voinut olla vaikea vastata haastattelukysymyksiin.

5 Johtopäätökset

Selvitys antaa hyvän kokonaiskuvan siitä, miten omistaja ja sidosryhmät Metsähallituksen roolin kalastusasioissa näkevät ja mitä Metsähallituksen kalastusjärjestelyiltä odotetaan. Haastattelutuloksissa ei esiinny mitään suoranaisesti yllättävää, ja ne tukevat hyvin nykyistä Eräpalvelujen kalastustoiminnan kehittämissuuntaa. Näin ollen monissa jo suunnitelluissa tai käynnissä olevissa kehittämistoimenpiteissä on kalastuksen tärkeimpien sidosryhmien tuki takana. Yhdenmukaiset näkemykset kertonevat siitä, että laki ja uudistuneet strategiat linjaavat hyvin toimintaa ja sidosryhmätyöskentely on ollut hyvää. Joitain ehkä odottamattomia painotuksia sidosryhmien näkemyksissä tulee esiin. Haastatteluissa esitetään myös hyviä toteuttamiskelpoisia ehdotuksia kalastustoiminnan kehittämiseksi. Huomiota herättää se, miten positiivinen näkemys ja suuri luottamus kalastuksen sidosryhmillä on kalastusasioita hoitavaan henkilöstöön ja sen toimintaan. Positiivinen palaute Eräpalvelujen kalastusasiiantuntijoille, viestinnälle ja luvanmyynnille otettiin heidän keskuudessaan osittain yllätyksenä. Vaikuttaa siltä, että Eräpalvelujen henkilöstö on kriittisempää omaa toimintaa kohtaan kuin miten sidosryhmät asian näkevät.

Haastattelutulokset eivät viittaa siihen, että Metsähallitus ylläpitää jotain kalastusjärjestelyihin liittyvää toimintaa, joka koetaan yleisesti tarpeettomaksi tai sillä olisi päällekkäisyyttä jonkun muun organisaation toiminnan kanssa. Tarkasteltavien ryhmien (omistajan, sisäisten ja ulkoisten sidosryhmien) välillä ei esiinny suuria eroja yksittäisiä asioita ja painotuksia lukuun ottamatta.

Lyhyesti erot haastattelutuloksissa ryhmien välillä voi kiteyttää seuraavasti:

- Metsähallituksen ulkoiset sidosryhmät näkevät Metsähallituksen yhtenä kokonaisuutena. Odotuksissa painottuvat

osittain erilaiset asiat, ja näkemykset ovat osittain ristiriitaisia. Yksi toiminnan tavoite ja päämäärä on kuitenkin kaikilla sama; hyvinvoivat kalakannat.

- Metsähallituksen sisäisillä sidosryhmillä on myös erilaisia odotuksia toiminnan suhteen. Metsähallitus odottaa omistajalta ohjausta toiminnan suuntaamiseen ja ratkaisua resurssikysymyksiin elinympäristöasioissa.
- Omistaja odottaa Metsähallitukselta toiminnan kehittämistä ja tehostamista. Haastattelussa tulee esiin osittain vastakkaisiakin näkemyksiä painopisteistä ministeriön sisällä. Näihin olisi hyvä löytää yhteinen tahtotila viimeistään kalastuksen kehittämisohjelman yhteydessä, jotta Eräpalvelujen kehittämistoiminnalla olisi selkeä omistajan tuki.

Tässä esitetyt johtopäätökset on kirjattu tämän selvityksen tulosten perusteella. Selvityksessä esitetyt kehittämis ehdotukset on kirjattu selvityksen tekijän toimesta selvityksessä esiin nousseiden asioiden pohjalta Metsähallituksen kalastusasiiantuntijoita konsultoiden. Haastatteluaineisto ei sisällä yleisesti Metsähallituksen Eräpalvelujen näkemyksiä. Näin ollen johtopäätökset ja esitetyt kehittämis ehdotukset ovat tausta-aineistoa ja eivät ohjaa kalastuksen kehittämisohjelmaa. Selvitys on tehty kalastuksen kehittämisohjelman tueksi, ja johtopäätöksissä pyritään keskittymään kehittämisohjelman kannalta olennaisiin asioihin. Kehittämis ehdotukset on muotoitu siten, että niistä käy ilmi, mihin kehittämistoimiin nykyresurssit voivat riittää ja mitkä toimenpiteet vaatisivat lisärahoitusta. Kehittämis ehdotukset on tehty sillä olettamuksella, että tasaista kalastustoimintoon erikseen osoitettua budjettivaraa ei ole saatavilla.

5.1 Metsähallituksen rooli kalastusasioissa

Metsähallituksen rooli suomalaisessa kalatalouskentässä ja kalastuksen järjestäjänä nähdään suhteellisen selkeänä. Selvityksen perusteella Metsähallituksen rooli kalastusasioissa on:

”Kestävän kalatalouden mahdollistaja, edelläkävijä ja suunnannäyttävä”

Roolin odotetaan vahvistuvan toimintaympäristön muuttuessa. Metsähallituksen vaikuttavuus vaihtelee eri osissa Suomea.

Metsähallituksen yleinen rooli kalastusasioissa nähdään omistajan ja sidosryhmien keskuudessa eri laajuuksissa (4.1). Metsähallituksen roolin kirkastaminen kalastuksen kehittämisohjelman yhteydessä on tärkeää, koska roolin laajuus näkyy sekä kehittämisohjelman visiossa, että kaikkien toimenpiteiden kohdalla.

Mahdollistaja

Metsähallitus mahdollistaa eri kalastusmuotoja tasapuolisesti ja kestävästi. Kalastusmuodoilla tarkoitetaan tässä vapaa-ajan kalastusta (vapakalastus ja pyydyskalastus), yleisoikeudella kalastusta ja elinkeinokalastusta (kaupallinen kalastus ja kalastusmatkailu). Mahdollistajan rooli on tunnistettu jo nykyisessä Eräpalvelujen kalastusasioiden toiminnassa.

Haastatteluissa pohditaan erityisesti kalastusmuotojen yhteensovittamista ja tasapuolisuutta, ja mitä se käytännössä tarkoittaa. Metsähallituksen tulee tukea tasapuolisesti

eri kalastusmuotoja kalakantoja vaarantamatta, niistä huolta pitäen. Kalastusmuotojen tasapuolinen tukeminen ei välittämättä tarkoita sitä, että joka alueella pitää olla mahdollisuuksia tarjolla kaikille kalastajille. Eri alueilla voivat painottua eri käyttötarpeet. Aluekohtainen vesien kaavoitus ja kalastuksen suunnittelu voisi olla ratkaisu parempaan yhteensovittamiseen. Tulee myös muistaa, että toimintaympäristön muutokset voivat johtaa nopeastikin muutoksiin kalastusmuodoissa.

Edelläkävijä ja suunnannäyttävä

Edelläkävijän ja suunnannäyttäjän rooli nousee esiin haastatteluissa erityisesti kestävä ja vastuullisen kalatalouden suhteen. Sen lisäksi, että tulee pohtia, kuinka kalastuksen kestävyttä voidaan entistä paremmin varmistaa, Metsähallitus voi lisätä viestintää kestävästä ja vastuullisesta kalastuksesta ja brändätä luonnonkalastuskohteita (5.2.). Edelläkävijäisyys tarkoittaa sitä, että Metsähallituksen tulee toimeenpanna eturintamassa uusia lain ja strategian mukaisia tavoitteita ja toimia näin suunnannäyttäjänä. Tämä tarkoittaa myös sitä, että uudesta totutusta mallista joudutaan jossain tapauksissa luopua, mikä lisää jonkun ryhmän tyytymättömyyttä. Viestintä ja avoin keskustelu on tällaisessa muutoksessa erityisen tärkeässä roolissa. Metsähallitus nähdään suunnannäyttäjänä erityisesti kalatalousalueissa ja osakaskunnissa. Metsähallituksen tulisi uskaltaa tehdä tiukkojakin lupaehtoja. Metsähallituksen lupakäytänteet voitaisiin ottaa käyttöön myös yhteislupa-alueilla.

Kehittämisehdotus 5.1: Vesien kaavoitus, suunnittelu ja hoitotoimenpiteet eri käyttötarpeiden mukaan

Metsähallituksen kalastusvedet suunnitellaan aluekohtaisen kaavoituksen kautta, jossa alueet profiloidaan pääkalastusmuodon mukaan, esimerkiksi erityiskohde, vapakalastus, pyydyskalastus ja kaupallinen kalastus. Hoitotoimenpiteet (istutukset, kunnostukset, kalastuksen säätely) ja valvonta suunnitellaan tarpeiden mukaan huomioiden alueen pääkalastusmuoto. Kaavoituksen yhtey-

dessä arvioidaan uusien kalastuskohteiden ja vuokra-alueiden mahdollisuudet. Lisäksi tunnistetaan kalastusmatkailutoimintaan sopivia alueita. Alueita kaavoittamalla voidaan myös paremmin hyödyntää tutkimustietoa alueen suunnittelussa. Alueille voidaan kehittää myös sosiaalisen, ekologisen ja taloudellisen kestävyuden kalastuksen indikaattorit.

Rahoitus: tulee arvioida, voidaanko ottaa uudeksi kalastustoimen perustuksen toimintamalliksi vai käynnistää esimerkiksi kehittämisprojektirahoituksella.

5.2 Vapaa-ajankalastuskohteiden ja lupien kehittäminen

Osa valtion kalastusvesistä ja lupa-alueista on yleiskalastusoikeuden piirissä, osa on erityiskohteita, joita kutsutaan vapalupa-alueiksi. Haastattelutulosten perusteella kalastuslupa-alueiden ja -kohteiden kehittäminen rajoitetusti nähdään tärkeänä. Sellaisella lupa-alueiden kehittämisellä ja erityiskohteiden muodostamisella, joka rajoittaa yleiskalastusoikeuksia, ei nähdä suurta vaikutusta yleiskalastusoikeuden rajoittamiseen, koska näiden vesien osuus koko vesialueiden määrästä on pieni. Toiminnassa tulee kuitenkin muistaa myös niiden lupa-alueiden kehittäminen, joilla yleiskalastusoikeus on voimassa. Yleiskalastusoikeudella kalastavat tulisi tällöin kalastussuunnittelussa luokitella yhdeksi

asiakasryhmäksi, joita muuten koskevat samat velvoitteet kuin muita asiakkaita, esimerkiksi saalispalautteen osalta.

Selvityksen perusteella on selkeää, että Metsähallituksen odotetaan tulevaisuudessa tarjoavan kalastuskohteita, jotka perustuvat luontaisten kalalajien elinvoimaisuuteen. Toimintaympäristön muuttuessa tämä on entistä olennaisempaa. Haastatteluissa kirjo-loheen suhtautuminen kalastettavana lajina on kuitenkin hieman positiivisempaa kuin olisi etukäteen odottanut. Lain ja strategioiden mukaan kirjo-lohi vieraslajina ei kuulu suomalaisen luontoon, mutta siitä ei kuitenkaan olla valmiita täysin luopumaankaan. Tulokset ovat sinänsä hieman ristiriitaisia, koska Metsähallitukselta odotetaan lain ja ohjelmien toimeenpanon edelläkävijyyttä, mutta kirjo-lohesta halutaan pitää kiinni.

Kehittämisehdotus 5.2: Metsähallituksen kalastuskohteet perustuvat luontaisten kalakantojen elinvoimaisuuteen

1. Vähennetään kirjolohien istutustoimintaa
  - Tavoitteena kirjolohen istutus vain rajatuille vesialueille. Virtavesiin kirjolohta ei istuteta ollenkaan tai aivan erityistapauksissa.
  - Kirjlohikohteita tarjotaan matkailuyrittäjille.
2. Kehitetään ja suunnitellaan luonnonkalastukseen perustuvia lupa-alueita ja kohteita.
  - Lupa-alueiden profilointi käyttötarpeiden mukaan
  - Nykyisten kalastuskohteiden kehittäminen ja uusien kohteiden suunnittelu, sekä vesialueiden hankinta tarvittaessa: pyydyskalastuksen rajoittaminen vapakalastusalueilla ja kohteiden rakenteet ja niiden ylläpidon varmistaminen.
  - Arvioidaan kohteen soveltuvuus kalastusmatkailuyrittäjän käyttöön.
3. Kehitetään kalastuslupia asiakkaille ja matkailuyrittäjille
  - Lupatarjonnan tulisi olla monipuolinen, mutta siinä on muistettava selkeys ja yksikertaisuus.
  - Huomioidaan asiakaslähtöisyys kohteiden ja lupien suunnittelussa. Suunnittelun pohjalle tulisi tehdä asiakastutkimusta.
4. Kehitetään kalastusoikeuden vuokraustoimintaa.
  - luodaan toimintamalli, jolla parannetaan toiminnan tehokkuutta ja kalastuksen kustannusvastaavuutta.
5. Brändätään luonnonkalastuskohteet
  - pidetään vahva viestinnällinen näkökulma mukana sekä kohteiden että lupatuotteiden suunnittelussa.

Rahoitus: Vapaa-ajan kehittämistoiminnan laajuus riippuu resursseista. Kalastuksen vapalupatulot on tarkoitettu tähän toimintaan.

Vapaa-ajankalastuksen lupahintoja tulee nostaa ja kannattamattomista istutuksista tulee luopua, jotta kustannusvastaavuutta saadaan parannettua.

Uusien kohteiden ja kalastuslupien laajempi ja kokonaisvaltaisempi suunnittelu vaatii investointiresursseja, ja ne voitaisiin toteuttaa kehittämisprojektina. ”Kalastuskohteiden ja lupatuotteiden kehittämissuunnitelma” vaatii selvitystyötä, pilotointia ja toteutusta, sisältäen viestinnän ja asiakkuusselvityksen työpanoksen ja mahdollisten vesialueiden hankinnan. Tähän voi kytkeä myös kalastusmatkailun mahdollistamisen (5.3.). Kalastuksen kustannusvastaavuus voi kehittämissä alkuvaiheessa notkahtaa. Luonnonkalakantoihin perustuva kalastuskohteiden suunnittelu on pitkäjänteistä toimintaa, josta ei todennäköisesti ole saatavilla pikavoittoja.

5.3 Kalastusmatkailun mahdollistaminen ja tukeminen

Odotukset Metsähallitusta kohtaan kalastusmatkailun kehittämisen laajuuden osalta ovat selvityksen mukaan jakautuneet. Selvää on, että Metsähallitus on mukana kalastusmatkailun kehittämisessä. Valtiollinen kalastusmatkailun kehittämisohjelma julkaistiin viime vuonna, ja Metsähallitus on sitoutunut kehittämisohjelman toteuttamiseen. Toimintaympäristön muuttuessa luontomatkailu kansainvälisestäikin voi lisääntyä. Kestävyys ja vastuullisuus korostuvat matkai-

lussa entisestään. Kalastusmatkailun kytkeminen paremmin muuhun luontomatkailuun on myös varteenotettava huomio.

Kalastusmatkailun kehittäminen kytkeytyy voimakkaasti kalastuskohteiden ja lupatyyp-
pien kehittämiseen, ja toiminnan kehittämisehdotukset on pääosin sisällytetty niihin. Kalastusmatkailu, erityisesti kansainvälinen, ei ole nykyisellään kovin kehittynyttä Suomessa, ja siinä olisi paljon potentiaalia. Toiminnan kehittäminen vaatisi rohkeita avauksia ja kokeiluja matkailuyrittäjätoiminnassa. Osittain myös lainsäädännöllinen tausta on epäselvä, ja lakiperusta tulisi selvittää yhdessä omistajan kanssa.

Kehittämisehdotus 5.3:

1. Metsähallituksen kalastuskohteiden kehittäminen houkutteleviksi luonnonkalastuskohteiksi, sisältää matkailunäkökulman (kehittämisehdotus 5.2).
2. Kestävän ja vastuullisen kalastuksen viestintä ja kohteiden brändäys, sisältää matkailunäkökulman (kehittämisehdotus 5.2).
3. Kalastusmatkailuopasluopien myöntäminen ja niiden kehittäminen

Rahoitus: Kalastusmatkailun kehittämiseen ei ole osoitettu erillisrahoitusta. Jos kalastusmatkailun kehittäminen toteutetaan luparahoituksella, sen volyyymi riippuu luparahoituksen riittävydestä. Jos toimintaan halutaan investoida, tulee se tehdä erillisrahoituksella ja voitaisiin kytkeä muun muassa edellä mainittuihin kehittämis-
ehdotuksiin 5.1. ja 5.2. Kalastusmatkailusta voi odottaa lisätuloja, mutta alkuvaiheessa toiminnan kehittäminen ei todennäköisesti paranna kalastuksen kustannusvastaavuutta.

5.4 Kaupallisen kalastuksen edistäminen ja roolin vahvistaminen

Haastattelutulosten perusteella Metsähallituksen tulee myös jatkossa tukea ja edistää kaupallisen kalastuksen mahdollisuuksia sekä varmistaa, että kaupallisen kalastuksen luvitus on kestäväällä pohjalla. Metsähallituksen toiminnalla on suuri vaikutus siihen, että kotimaista kalaa on saatavilla kuluttajille.

Toimintaympäristön muuttuessa kotimaisen kalan arvostus voi kasvaa. Myös huoltovarmuudesta huolehtiminen on valtiolle tärkeä asia. Monet toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset, esimerkiksi lainsäädäntömuutokset ja vihreä energiasiirtymä, voivat myös rajoittaa kaupallisen kalastuksen mahdollisuuksia. Tällöin elinkeinon tukeminen ja edistäminen on entistä tärkeämpää. Viestinnällä nähdään olevan keskeinen asema elinkeinon hyväksyttävyyden ja toiminnan jatkuvuuden

kannalta. Kaupallisen kalastuksen merkittävydestä ja vaikuttavuudesta tulisi viestiä nykyistä vahvemmin. Elinkeinon hyväksyttävyyden kannalta on myös tärkeää, että kaupallisen kalastuksen luvitus on kestävällä pohjalla (5.5.).

Vihreän energian ja erityisesti merituulivoimatuotannon nopea tuleminen keskusteluttaa kaupallisen kalastuksen osalta. Kalastusasiat tulisi ottaa huomioon, jotta ei myöhemmin oltaisi samassa tilanteessa kuin vesivoimalarakentamisen kanssa on oltu. Erä-

palvelujen tehtävänä on tuoda kalatalouden näkökulma esille merituulivoima-asioissa Metsähallituksen sisällä, ja yhteistyö tutkimuksen ja muiden sidosryhmien kanssa on tärkeää. Merituulivoima nähdään myös positiivisena mahdollisuutena kalatalouden tutkimuksen ja toiminnan resurssoinnissa, jos se tehdään oikein. Tähän tulisi aktiivisesti pyrkiä löytämään toimiva rahoitusmalli. Vastuullisen toiminnan näkökulmasta näin olisi myös mahdollisuus parantaa Metsähallituksen mainetta ja imagoa merituulivoiman suhteen.

Kehittämisehdotus 5.4:

1. Kaupallisen kalastuksen viestinnän vahvistaminen
  - valtion vesien kaupallisen kalastuksen merkitys ja vaikuttavuus.
  - viestintäkampanja.
2. Kaupallisen kalastuksen lupien kestävyden varmistaminen
  - kehittämisehdotus 5.1. ja 5.6.
3. Kaupallisen kalastuksen vastuuhenkilö
  - laajempi vaikutusmahdollisuus kalataloushallinnossa.
  - vastuuhenkilö tuulivoima-asioissa.
4. Kaupallisen kalastuksen vaikuttavuuden seuranta
5. Kalatalouden näkökulman huomioiminen merituulivoima-asioissa
  - Luodaan valmis toimintamalli siitä, mitä vaaditaan selvitettäväksi kalatalouden osalta. Se tehdään yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen kanssa.
  - Arvioidaan selvitystyöhön käytettävät resurssit.

Rahoitus: Metsähallituksen Eräpalvelujen roolin vahvistaminen on resurssikysymys, koska nykyisin kaupallisen kalastuksen osalta toiminta ei ole kustannusvastaavaa. Kaupallisen kalastuksen lupahintojen nostaminen ei ole hyvä ratkaisu, koska hintoja on vasta korotettu. Kehittämisehdotusten osalta on hyvä keskustella omistajan kanssa siitä, mitä toimia erityisesti nähdään tarpeellisena ja saadaanko näihin erillisrahoitusta esimerkiksi elinkeinokalastuksen puolelta. Osa kehittämistoimista voidaan toteuttaa kehittämisprojekteina, esimerkiksi kohdat 4. ja 5. Myös omistajapoliittisissa linjauksissa asian huomioiminen olisi tärkeää.

5.5 Kalastuksen kestävyuden varmistaminen

Kaiken Metsähallituksen kalastuksen suunnittelun ja luvituksen osalta on tärkeää, että se tehdään kestävästi parhaan käytettävissä olevan tiedon pohjalta. Tämä tarkoittaa tietoa sekä kalaresursseista että kalakannoista. Suurena haasteena on tällä hetkellä tiedon riittävä saatavuus. Metsähallitus ei ole haasteen edessä yksin, vaan se koskee koko kalatalouskenttää Suomessa. Kalaresurssit koetaan kaikkien kansalaisten yhteiseksi resurssiksi, josta jokaisen tulisi kantaa huolta. Näin ei ole kuitenkaan historian saatossa laajalti toimittu, vaan kalastoa on osittain pidetty pohjattomana resurssina. Yhtenä syynä tähän voi olla se, että kalasto ei ole samalla lailla näkyvissä

silmien alla kuin maan pinnalla kulkeva eläimistö. Haastattelussa pohditaan, ymmärtääkö Metsähallitus, kuinka tärkeää kalasto on vesien hallinnasta puhuttaessa. Ymmärretäänkö sitä, että kalasto (mukaan lukien uhanalaiset kalalajit) on maa- ja metsätalousministeriön vastuulla, ei ympäristöministeriön, toisin kuin monet maalla elävät lajit. Toimintaympäristön muuttuessa on entistä olennaisempaa huomioida myös kalavaranto ja sen riittävyys sekä varmistaa kestävä käyttö siinä missä uhanalaisten kalalajien suojele.

Metsähallituksen Eräpalvelujen kalastuksen mitoitus perustuu nykyiseen, parhaaseen saatavilla olevaan tietoon. Näin ollen alla esitettävät kehittämissuositukset liittyvät kokonaisuuden kehittämiseen, joihin omistajan tulisi ottaa kantaa eri toimijoiden tulosoajauksella.

Kehittämissuositus 5.5:

1. Salispalautteen kerääminen ja tieto kalaresursseista
  - Vapaa-ajankalastus: Omakalan kehittäminen
  - Kaupallinen kalastus: yhteistyön lisääminen tutkimuksen ja ELY:n kanssa

Metsähallituksella ei ole omaa kalastuksen saalispalauttejärjestelmää, eikä sellaista ole tarkoituksena toteuttaa. Tiedot saaliista, joita käytetään Metsähallituksen kalastuksen suunnittelussa ja luvituksessa, pohjautuvat vapaa-ajankalastuksen osalta Omakala-palveluun ja kaupallisen kalastuksen osalta Luonnonvarakeskuksen kaupallisilta kalastajilta keräämiin sekä Metsähallituksen kaupallisen kalastuksen lupaehtoina oleviin saaliskirjanpito-tietoihin.

Tämän tiedon määrä on nykyisellään vaihteleva ja valtakunnan tasolla heikko. Metsähallituksen kannalta olisi myös erittäin tärkeää, että tietoa saataisiin järjestelmistä valmiiksi prosessoituna käyttäjille.

2. Yleiskalastuksen ehtojen pohdinta
  - Yleiskalastusoikeudet ovat Suomessa hyvinkin laajat. Nykyisillä ehdoilla on mahdollisuus harrastaa myös erittäin tehokasta kalastusta. Toimintaympäristön muuttuessa tehokkaat pyyntivälineet kehittyvät ja yleistyvät edelleen. Näin ollen olisi hyvä ottaa yleiskalastuksen ehdot uudelleen tarkasteluun.

Rahoitus: Kalaresurssit tulisi nähdä yhteiskunnallisesti tärkeänä resurssina, josta pidetään huolta yhteisesti, kuten muustakin luonnosta, osittain budjettivaroin.

5.6 Kalalajien ja elinympäristöjen hoitaminen

Kalalajien ja elinympäristöjen hoitaminen nähdään laajasti Metsähallituksen ydintoimintona, johon tulisi panostaa jopa nykyistä laajemmin tulevaisuudessa. Toimintaa on viime vuosina parannettu, mutta toimintaympäristön muuttuessa työ on entistä olennaisempaa ja perusedellytys kalastuksen hyväksyttävyydelle jatkossa. Myös Metsähallituksen maineen kannalta "historian syntien" puhdistaminen nähdään olennaisena. On riistariitaista, että Metsähallitus hakee rahoitusta toimintaan ulkopuolelta, kun se voi kustantaa ja korjata aiheuttamansa vahingot. Metsähallitus on pyrkinyt näyttäytymään yhtenä yhteisenä Metsähallituksena, ja sen tulisi toimia sen mukaisesti.

Metsähallituksessa on tahtotilaa, paljon osaamista ja ammattitaitoa ja sillä on valtakunnalliset mahdollisuudet toimia. Myös luottamus sen toimintaan on kalastuksen sidosryhmien keskuudessa hyvä. Tämä luottamus

on myös maineen kannalta tärkeä säilyttää ja varmistaa, että toiminta on jatkossakin yhtä laadukasta, jos toiminnan volyymiä tulevaisuudessa lisätään. Suurimpana puutteena ja kehittämiskohteena kalalajien ja elinympäristöjen hoitamisessa nähdäänkin jatkuvan parantamisen mahdollisuus, kun kunnostustoimintojen seuranta ei käytännössä ole tehty.

Kalalajien ja elinympäristöjen hoito on Metsähallituksen yhteinen asia ja velvollisuus. Tällä hetkellä resurssointi haastaa kokonaisuuden hoitamista. Liiketoimintojen puolella on resursseja, joita ei voida nykyisellä mallilla kohdentaa kalatalouden toimintaan. Sidosryhmät näkevät yhden Metsähallituksen, jonka tulisi kyetä ratkaisemaan asia. Metsähallitus odottaa omistajalta toiminnan laajuuden ja resurssien määrittämistä. Omistajan näkemyksen mukaan resurssit ovat poliittinen päätös, ja omistajapolitiikassa tulisi ottaa tähän kantaa. Koska omistajapolitiittisen linjaukset ovat työn alla, kehittämis ehdotuksiin kirjataan vaihtoehtoiset esitykset.

Kehittämis ehdotus 5.6.

A. Pysyvän toimintamallin ja rahoituksen määrittäminen omistajapolitiittisella ohjauksella ja tulosohtauksella

- tulee huomioida myös seurannan kehittäminen ja jatkuva parantaminen.

B. Jos pysyvää rahoitusta toimintaan ei pystytä ratkaisemaan, Eräpalvelut

1. osallistuu elinympäristöjen parantamiseen projektien kautta. Myös vapaaehtoistyön hyödyntäminen olisi hyvä selvittää.
2. tekee toimenpiteiden seuranta.

Uhanalaisten kalalajien erityisvastuun osoittaminen Metsähallitukselle tulisi myös ottaa tarkasteluun.

Rahoitus: pysyvän rahoituksen puuttuessa projektien omavastuuosuuksiin on tärkeä saada erillisrahoitusta. Projektitoiminnan heikkoutena on seurannan puute, koska rahoitukset ovat määräaikaista. Näin ollen olisi hyvä saada toiminnan seurantaan myös erillisrahoitus. Uhanalaisten kalalajien osalta rahoitusta voisi selvittää myös ympäristöministeriön puolelta.

5.7 Toiminnan tehostaminen ja Eräpalvelujen roolin selkeyttäminen

Erityisesti omistajan ja Metsähallituksen sisäisten sidosryhmien haastatteluissa nousee Eräpalvelujen oman toiminnan kehittäminen ja tehostaminen. Varsinaista toiminnan päällekkäisyyttä tai turhaksi koettua toimintaa ei haastattelussa nouse esiin, poikkeuksena muutama yksittäinen ristikkäinen näkemys. Eräpalvelujen asema Metsähallituksen sisällä koetaan myös jossain määrin haastavaksi. Haastattelussa todetaan, että Eräpalvelut on osana kaikkien vastuualueiden toimintaa, mutta ei aidosti ohjaajan paikalla. Eräpalvelujen toiminta tapahtuu pääosin metsätalosalueilla, mutta muodostaa Luontopalvelujen kanssa yhteisen Julkiset hallintotehtävät -yksikön. Metsähallituksen haastattelussa todetaan, että rooli voi olla haastava vastuualueen koon vuoksi. Eräpalvelujen kokoon nähden ennen samankokoisen yksikön Kiinteistökehityksen tilanne on kuitenkin

erilainen, koska sen asema omana liiketoiminnan vastuualueena Metsätalous Oy:n rinnalla on selkeä. Omistajan haastattelussa kannetaan myös huolta siitä, että Eräpalvelujen järjestelmien kehittäminen ei ole uuden mallin myötä täysin Eräpalvelujen hallinnassa, vaikka toiminta ja sen kestävyys varmistaminen on vahvasti riippuvainen järjestelmästä. Järjestelmien hallinta siirrettiin Eräpalveluista Luontopalvelujen vastuualueeseen edellisen JHT-uudistuksen yhteydessä. Olisi syytä arvioida, onko uudistus onnistunut ja kuinka varmistetaan toiseen vastuualueeseen siirretyn tietohallintoresurssin käyttö (resurssit ja johtaminen) Eräpalvelujen toiminnassa.

Eräpalvelujen asiakaspalvelujen rooli kalatalouskentässä koetaan yleisesti selkeäksi. Sidoryhmien haastattelussa järjestöt, jotka huolehtivat kalastusneuvonnasta, näkevät kuitenkin hyvänä selkeyttää asiakasviestintää yhdessä Metsähallituksen kanssa. Tämä voisi vähentää sellaista neuvontatyötä, joka ei Metsähallituksen asiakaspalvelulle ensisijaisesti kuulu.

Kehittämisehdotus 5.7.

1. Kalastustoimen nykytehtävien ja toiminnallisten prosessien yksityiskohtainen läpikäynti
  - mahdollisten aikasyöppöjen tunnistaminen ja kehittämiskohteiden tunnistaminen.
2. Eräpalvelujen roolin selkeyttäminen Metsähallituksessa
  - arvioidaan, onko tietohallinnon uudelleenorganisointi ollut onnistunut Eräpalvelujen osalta, ja tunnistetaan kehittämiskohteet.
3. Eräpalvelujen asiakaspalvelun ja kalastuksen neuvontapalvelujen välisen suhteen selkeyttäminen
  - viestinnän selkeyttäminen yhdessä kalastusjärjestöjen kanssa.

Rahoitus: ei vaadi lisärahoitusta.

5.8 Selvityksen tekijän vapaa sana

Selvityksen tekeminen oli mielenkiintoinen ja silmiä avaava kokemus pitkään Metsähallituksessa työskennelleelle henkilölle. Vaikka Metsähallituksen kalastusasiat olivatkin ennen selvitystä erittäin tuttuja, selvitys avasi kokonaisuuden tietoisuuteen ihan eri tasolla. Erityisesti asiayhteyksien verkosto selkeytyi, ja kalastuksen asiayhteydet ja linkitykset näkee jatkossa entistä selvemmin. Myös kalastuksen sidosryhmät tulivat tutummaksi, ja jatkossa monia näkemyksiä ja ristiriitoja ymmärtää entistä paremmin. Mikä parasta, projektin tuoma tietotaito ei häviä Eräpalveluista, vaan pysyy johtoryhmän vakituisen henkilön työssä ja ajattelussa mukana. Pieni irtiotto normaalista työnkuvasta toi myös piristystä ja jaksamista henkilökohtaisella tasolla. Tämän koke-

muksen jälkeen annan vahvan suosituksen toimintamallille, jossa selvitys tai kehittämissä hoidetaan sisäisellä tehtävänkierrolla sen sijaan, että tilataan konsultilta tai palkataan ulkopuolinen tekijä.

Ehkä suurimpana oivalluksena selvitystyöstä oli myös se, kuinka suuresta ja tärkeästä resurssista vesiluonnossa ja kalavaroissa on kysymys. Yhden haastateltavan vapaata sanaa hieman lainatakseni, toivon hartaasti, että Metsähallitus tunnistaa kokonaisuuden uudessa strategiatyössään ja hallinnoi sitä tulevana vuosina samalla arvostuksella kuin metsävarantoa.

Haluan kiittää Eräpalvelujen kalastustiimiä ja kalastuksen johtavaa asiantuntijaa hyvistä kommentteista ja avunannosta sekä esihenkilöni erätalousjohtajaa, joka antoi mahdollisuuden sukeltaa hetkeksi arjen multitaskamisesta syvemmille vesille.

Lähteet

- Eräpalvelujen talouden analyysi, Mika Laakkonen (12.6.2020)
- Eräpalvelujen tehtävät, rahoitus ja kehittäminen, Jukka Bisi (30.10.2020)
- MMM ja MH muistio (17.9.2021)
- Eräpalvelujen kehittämissuunnitelma, Jussi Viitanen (27.9.2021)
- Kalastuksen kehittämisohjelman valmistelumateriaali: kalastusjärjestelyjen kuvaus ja SWOT-analyysit

Liitteet

Liite 1 SWOT-analyysit

Taulukko 2. Vapaa-ajan kalastus, SWOT-analyysi.

Vahvuudet	Heikkoudet
• Monipuolinen ja asiantunteva henkilöstö. • Vakiintunut ja erittäin tunnettu toimija. • Toimiva lupamyynti. • Paljon kalastuskohteita • Laajemmat lupa-alueajaukset mahdollistavat yhtenäisiä suurempia ja lupa-alueita. • Lupa-alueiden rajaukset, säännöt ja sääntömuutokset helposti toteutettavissa. • Kohdekohtaisten kalastaja- ja saliskiintiöiden asettaminen helppoa. • Vesistökuunnostusten myötä potentiaalia uusien kalastuskohteiden muodostumiseen.	• Järjestelmien hallinta haastaa. • Maasto-opasteet vanhenevat usein nopeasti. • Tuotekehitys ja markkinointi on vähäistä. • Asiakkaiden palautetta tuotekehityksen näkökulmasta ei kerätä ja hyödynnetä systemaattisesti. • Tuotteiden hinnoittelun kehittyminen ei ole suunnitelmallista. • Lupamyynti, tuotekehitys, asiakkuudet ja markkinointi kuuluvat Eräpalveluissa eri tiimeihin. • Yhteislupa-alueilla lupa-alueajaukset, kalastussääntöjen ja sääntömuutosten teko vaatii kaikkien osakkaiden hyväksynnän ja on usein hidasta ja kankeaa. • Tiedonpuute kalastuskohteiden kalastontilasta jne. perustiedoista. • Valtion vesialueiden hajanaisuus. Samoissa vesistöissä pääsääntöisesti aina myös yksityisvesiä. Päällekkäisiä kalastusoikeuksia valtion vesialueilla.
Mahdollisuudet	Uhat
• Tuotekehitykseen ja markkinointiin erinomaiset mahdollisuudet. • Hinnoittelun suunnitteluun hyvät mahdollisuudet. • Suomen suurin vesialueiden omistaja, mahdollisuuksia uusiin lupa-alueisiin ja tuotteisiin. • Hyvät sidosryhmäverkostot.	• Tulot laskevat, jos aktiivista tuotekehitystä ja hinnoittelua ei ole. • Yleiskalastusoikeudet rajoittavat tuotekehitystä. • Yhteislupa-alueiden muut osakkaat eivät hyväksy sääntöjä tai lupa-alueajauksia. • Ympäristömuutokset (vesien lämpeneminen ym.). • Kalastuksen vastustus eettisin perustein. • Kalojen vapautuksen vastustus. • Suomalainen vanhahtava kalastuskulttuuri.

Taulukko 3. Vesialueiden kalastusoikeuden vuokraukset, SWOT-analyysi.

Vahvuudet	Heikkoudet
• Vakiintunut asiakaskunta. • Sopimukset ja vuokrien hinnoittelu on päivitetty.	• Vuokrattavia vesiä ei ole luokiteltu, eikä vapaista vuokrattavista vesistä ole luetteloasiakkaille. • Tieto vesien tilasta uupuu. • Asiakaskunta on iäkästä.
Mahdollisuudet	Uhat
• Mahdollista nostaa vesien vuokrausastetta, pieniä vesiä on yhä runsaasti vuokrattavissa, py-alueista on mahdollista ottaa uusia vesialueita vuokrauksen piiriin. • Selvää kiinnostusta vesien vuokraamiseen olemassa. • Mahdollisuuksia yrittäjien suuntaan vuokraamiseen. • Jokikohteiden mahdollinen vuokraus. • Hinnoittelussa edelleen kehittämismahdollisuuksia, ollaanko valmiita "huutokauppaan"? • Vuokrauksen ja vuokrattavien kohteiden näkyvyyttä mahdollisuus lisätä (verkkosivut, markkinointi).	• Halukkuus vuokrauksiin kohdistuu vain samoihin jo vuokrattuihin kohteisiin tai nykyisiin lupa-alueissa oleviin vesiin. • Useampi vuokraaja haluaa saman kohteen. • Istutuksien ja rakennelmien valvonta. • Lisääntyvä suojelutarve, vaikka vuokrattava kohde ei suoranaisesti uhkaa suojelun perusteita. • Kalatutuksia koskevat tiukennukset ja rajoitukset voivat vaikuttaa vuokrauksiin.

Taulukko 4. Kaupallinen kalastus, SWOT-analyysi.

Vahvuudet	Heikkoudet
• Laajat vesialueet etenkin Pohjois- ja Itä-Suomessa. • Vahva tietotaito kaupallisesta kalastuksesta ja sen luvittamisesta.	• Ei pystytä luvittamaan laajoja kokonaisuuksia, koska yksityisvesillä vaihtelevat luvitusjärjestelyt. • Tieto kalakantojen tilasta, saaliista, kalastuspaineesta.
Mahdollisuudet	Uhat
• Kaupalliseen kalastukseen soveltuvia vesialueita runsaasti ja monipuolisesti eri puolella Suomea. • Valtion vesialueet ovat monille kalastajille kalastusmahdollisuuksien perustana.	• Kalatalousalueiden KHS:t estävät osittain järkevän luvittamisen esim. sisävesitroolauksen osalta. • Mahdolliset eriävät näkemykset kaupallisen kalastuksen määrässä ja kohdentumisessa paikallisesti muiden toimijoiden kanssa. • Metsähallitus koetaan usein virheellisesti joissakin sidosryhmissä kaupallisen kalastuksen edunvalvojana.

Taulukko 5. Ravustus, SWOT-analyysi.

Vahvuudet	Heikkoudet
• Metsähallitus on Suomen merkittävin yksittäinen rapuvesien omistaja, erityisesti jokirapualueilla. • Eräpalveluissa tunnistetaan hyvin raputalouden tila ja tiimissä raputalouteen liittyvää vahvaa substanssiosaamista.	• Rapukantojen tilasta ja esiintymisestä valtion vesillä ei ole valtakunnallisesti kattavaa tietoa. • Lupamyyntitulot vähäisiä, eivätkä rahoita raputalouteen liittyviä kustannuksia. • Raputalouden kehittämiseen ei ole ollut Metsähallituksessa resurssia (työaika, raha) ja merkittävää hankerahoitusta toiminnan kehittämiseen ei ole saatu. • Vahva kansallinen toimija puuttuu, ammatillinen osaaminen raputaloudessa pirstoutunut useisiin organisaatioihin ja resursseja on kokonaisuutena vähän. • Raputaudeista ei ole saatavissa riittävästi tietoa (siirtoistutukset).
Mahdollisuudet	Uhat
• Kansainväliset ja kansalliset säännökset ja strategiat parantaneet jokirapukantojen suojaa. Esim. jokiravun suoja-alueet on strategissa määritelty. • Vesiensuojelutoimet, erityisesti valuma-aluekunnostukset parantavat jokiravun elinmahdollisuuksia. • Toimintaa ja ravustusjärjestelyitä kehittämällä mahdollista saada lisää tuottoja. • Vieraslajien hallintaan (täplärapu) kohdennetaan rahoitusta kasvavassa määrin. • Paljon potentiaalia jokiravun suojeluun (ns. reservaattialueet). • Potentiaalia jokirapukantojen elvyttämiseen ja jokirapualueiden laajentamiseen.	• Rapuruton ja muiden raputautien leviäminen. • Täpläravun laiton levittäminen jokirapualueille. • Jokiravun uhanalaistuminen (jos rapuruton leviämistä nykyisiin jokirapuesiin ei onnistuta pysäyttämään eikä uusia palautus- tai kotiutusistutuksia juuri tehdä, harvinaistuvat jokirapukannat vääjäämättä). • Resurssipula voi estää Metsähallitukselle vastuutettujen tehtävien hoitamisen.

Taulukko 6. Kalastuksen, kalakantojen ja vesien tilan seuranta ja suunnittelu, SWOT-analyysi.

Vahvuudet	Heikkoudet
• Asiantunteva henkilöstö. • Kalastuskohteet suhteellisen hyvin tunnettuja.	• Vesistökuunnostuksia koskien ei ole resursseja kohteiden jälkiseurantaan. • Resurssit kalastonseurantaan ja koekalastuksiin ovat heikot. • Kattava saalisseuranta/saalispalautejärjestelmä puuttuu. • Saalispalautteiden käsittely- ja hyödyntämisyjärjestelmä puuttuu.
Mahdollisuudet	Uhat
• Omakala / Nettisaalis? • Eräluvut uudistuksen yhteydessä kalastuksen saalispalautekanava kuntoon.	• Saalispalautekanavia ei saada kuntoon. • Ei resursseja kalastonseurantaan.

Taulukko 7. Yleinen kalatalousneuvonta, SWOT-analyysi.

Vahvuudet	Heikkoudet
• Osaava henkilöstö asiakaspalvelutiimissä hoitaa suurimman osa neuvonnasta. • Kalatiimissä osaamista vastata haastaviinkin kysymyksiin.	• Neuvonta vie aikaa ja lisää sesonkiluontoisesti kalastushenkilöstön työkuormaa. • Neuvonnan tarve usein nopeatempoista ja vaikeuttaa muun asiantuntijatyön hoitamista. • Asiakkaat eivät hahmota Metsähallituksen vastuulla olevia asioita. • Kesälomasesongin aikana neuvontatarve suurimmillaan ja töissä oleva henkilöstö vähimmillään.
Mahdollisuudet	Uhat
• Asiakkaiden tietämys kalastusasioista lisääntyy ja mm. kalastuksen laillisuuden ja luvallisuuden taso paranee. • Elinkeinokalatalouden toimintaedellytykset paranevat. • Hyvin hoidettu asiakaspalvelu ja neuvonta parantaa koko MH:n julkikuvaa.	• Hyvin hoidettu neuvonta kannusta asiakkaita kysymään myös sellaisista asioista, jotka eivät kuulu Metsähallitukselle. • Muiden organisaatioiden resurssipula johtaa lisääntyviin yhteydenottoihin.

Taulukko 8. Valtion edustaja kalatalousalueiden ja osakaskuntien toiminnassa, SWOT-analyysi.

Vahvuudet	Heikkoudet
• Ammattitaitoinen henkilöstö. • Metsähallituksen edustajat nähdään vahvoina kalatalouden asiantuntijoina. • Suuret vaikuttamismahdollisuudet kalatalousalueissa ja osakaskunnissa suurten vesialue - ja vesialueosuuksien omistuksien kautta.	• Henkilöresurssit eivät riitä kaikkien tarpeellisten kalatalousalueiden sekä osakaskuntien toimintaan osallistumiseen.
Mahdollisuudet	Uhat
• Mahdollisuus yhdenmukaistaa kalatalousalueiden ja osakaskuntien toimintaa. • Metsähallitus voi viedä käytäntöön valtionhallinnon strategioita käytännötoiminnan tasolle.	• Metsähallitus nähdään osassa maata kalastusta hankaloittavana organisaationa etenkin luonnonsuojelutoimien vuoksi. • Osa kalatalousneuvonnasta hankaloittaa Metsähallituksen toimintaa kalatalousalueissa sekä osakaskunnissa.

Taulukko 9. Vesialueiden kalataloudellinen kunnostus, SWOT-analyysi.

Vahvuudet	Heikkoudet
• Metsähallituksen tahtotila elinympäristökunnostuksiin on vahva. • Vaelluskalojen istutustarpeen väheneminen ja resurssin suuntaaminen pitkäjännitteisempään toimintaan. • Henkilöstön osaaminen ja hyvä motivaatio virtavesikunnostuksiin ja innovatiivinen ote.	• Valuma-alueellinen toiminta vaatii edelleen parempaa yhteistyötä Metsähallituksen sisällä. • Eräpalveluiden rooli elinympäristökunnostuksissa edelleen kirkastamatta. • Riittävät omarahoitusosuudet hankkeisiin vaikeita saavuttaa. • Hankerahoitukset haastavia perustiedon ja seurannan keräämisen näkökulmasta.
Mahdollisuudet	Uhat
• Yhteistyöverkostot ovat laajat ja toimivat. • Rahoitusta on saatavilla useista lähteistä. • Alati lisääntyvä mielenkiinto luontoa ja elinympäristöjä kohtaan. • Vahva halu edistää elinympäristökunnostuksia osana yhteiskunnallista toimilupaa. • Eräpalvelut tunnistetaan osaksi vesistökuunnostusverkostoa. • Hoitotoimenpiteet hyödyttävät kalakantoja laajemmin ja tuovat yhteiskunnallista merkittävyyttä.	• Elinympäristökunnostusten rahoituksen väheneminen kansallisesti. • Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen.

Taulukko 10. Kalastusmatkailun edistäminen, SWOT-analyysi.

Vahvuudet	Heikkoudet
• Paljon valtion vesialueita, joista löydettävissä potentiaalia kalastusmatkailuvesiksi. • Hankkeiden ja selvitysten kautta hyvä näkemys siitä, mitä kalastusmatkailun kehittyminen vaatisi.	• Strateginen päämäärä valtion vesien kalastusmatkailun kehittämiseltä puuttuu. • Nykyisten kohteiden heikko saalisvarmuus ja saaliskalojen pieni koko eivät houkuttele kalastusmatkailijoita. • Pyyntikokoisen kalan istutuksin hoidetuilla kohteilla on oma käyttäjäkuntansa ja matkailualueiden yhtenä vetovoimatekijänä. Istutungi toimintatapa ei kuitenkaan tue yritysvetoisen kalastusmatkailun kehittymistä. • KL 7§:n mukaisten yleiskalastusoikeuksien rajoittamisen linjaus epäselvä ja tulkinnat vaihtelevat MMM:n ja Elyjen kesken. • Valtion vesialueet pirstaloituneita, yhteistyö yksityisvesien omistajien kanssa haastavaa. • Kalastusmatkailuun hyvin soveltuvien vesien kalastusjärjestelyt aiheuttavat resursseja sitovia konflikteja. • Kehittämiseen ei olemassa pysyvää resurssia. • Osaan vesialueita kohdentuu jo nyt varsin kova kalastuspaine. • Suomi ei kansainvälisesti profiloitu kalastusmatkailumaaksi.
Mahdollisuudet	Uhat
• Kalastusmatkailu on kasvava toimiala. • Ymmärrys toiminnan aluetaloudellisista vaikutuksista yhteiskunnassa lisääntynyt, mikä lisää toiminnan hyväksyttävyyttä. • Kalastusmatkailun terveys- ja hyvinvointivaikutukset tunnistetaan (Blue Care -palvelut). • Taloudellinen kasvu (globaalisti). • Vaalealihaisten kalojen kalastuksessa kansainvälistä potentiaalia.	• Perinteisessä suomalaisessa vesialueiden varaaminen pelkästään yhteen käyttömuotoon aiheuttaa ennakkoluuloja ja vastustusta. Paikallisyhteisöjen vastustus ja mm. salakalastus. • Kalakantojen vaarantuminen liikakalastuksen vuoksi. • Vastakkainasettelu ns. kotitarvekalastuksen ja kaupallisen kalastuksen kanssa.

Taulukko 11. Kalastonhoitomaksun keräämistehtävä, SWOT-analyysi.

Vahvuudet	Heikkoudet
• Koordinointi yhdellä henkilöllä. • Metsähallitus myy kaikki kalastonhoitomaksut (pl. palveluntuottaja R-kioski) omassa myyntijärjestelmässään, mikä helpottaa myynnin valvontaa ja raportointia. • Keräämistehtävään liittyvät tilitysasiat hoidetaan hyvin.	• Tehtävään osoitettu rahoitus ei ole ollut riittävä ja siitä aiheutuvia kuluja on jouduttu kattamaan osin muilla lupatuloilla.
Mahdollisuudet	Uhat
• Yleisen kalastusharrastuksen lisääntyminen. • Metsähallitus nähdään luotettavana toimijana. • Asiakaspalvelupisteiden ja ulkoisten agenttimyyjien mahdollisuus myydä myös Metsähallituksen omia lupia lisäten eri lupatuotteiden myyntiä. • Eräluvut.fi-järjestelmä uudistus.	• Tehtävän hoitoon osoitettuun budjettirahaan ei saada pysyvää korotusta, jolloin joudutaan tinkimään esim. markkinointi- ja myyntikampanjoista. Voi vaikuttaa maksukertymän alenemiseen. • Kalastavan väestönosan ikääntyminen. • Luotettavien ja hyvien ulkoisten palveluntuottajien löytäminen ja halukkuus lähteä mukaan.

Taulukko 12. Eräpalvelujen kehittämissuunnitelmassa esitetty swot-analyysi Eräpalvelujen toimintaympäristössä näkyvistä muutoksista. Analyysi sisältää kalastuksen lisäksi myös metsästyksen ja erävalvonnan näkökohdat.

Vahvuudet	Heikkoudet
• Yhtenäinen asiantuntijaorganisaatio, joka ymmärtää asiakkaiden tarpeet. • Ainutlaatuiset tuotteet joille on kysyntää. • Hyvät asiakkuudet. • Luotettava viranomainen ja kumppani. • Tehokas päätöksenteko. • Hyvä viestintä.	• Pieni toimija isossa konsernissa. • Teknologinen haavoittuvuus lupamyynnissä ja asiakkuuksien hoidossa. • Erävalvonnan resurssit eivät kohtaa kysyntää (suojelualueet). • Erämatkailun ja erätalouden elinkeinojen edellytysten tarjoaminen. • Kalastuksen tehtävien ja resurssien mitoitus. • Innovaatiot ja ennakointi.
Mahdollisuudet	Uhat
• Suomalaisen erä- ja luontokulttuurin ainutlaatuisuus / pohjoisen vetovoima / kaipuu luontoon, juurevuuteen ja hiljaisuuteen. • Monipaikkaisuus työelämässä heijastuu vapaa-aikaan. • Monimuotoisuuden turvaaminen ja kompensatiot – luonnon ja lajien hoito. • Kotimaisen kalan ja riistanlihan kysyntä.	• Rahoitus riista/kalakantojen vaihtelun varassa. • Ilmastonmuutoksen vaikutukset lajeihin ja luontoon. • Ihmisen rooli luonnon käyttäjänä – yhteiskunnan jännitteet ja keskustelun polarisoituminen. • Lisääntyvien suojelualueiden rajoitukset. • Muuttuvat työelämän haasteisiin sopeutuminen. • Asiakkaiden toiveet ja tarpeet moninaiset – riittävätkö resurssit asiakkuuksien hoitoon.

Liite 2 Haastattelukysymykset

Minkälaisena toimijana näet Metsähallituksen ja sen roolin kalastusasioissa?

- Millaisena näet Metsähallituksen roolin ja tärkeimmät tehtävät vapaa-ajan kalastuksessa?
- Onko selvää, mikä on Metsähallituksen asiakaspalvelun (Eräluvut) ja muiden neuvontapalvelujen (esim. järjestöt) välinen vastuunjako/suhde?
- Millaisena näet Metsähallituksen roolin ja tärkeimmät tehtävät kaupallisessa kalastuksessa?
- Kuinka tärkeänä koet Metsähallituksen osallistumisen kalataloushallinnon toimintaan vesialueen omistajan roolissa?
- Minkälaisen roolin Metsähallituksella näet kalalajien ja kalojen elinympäristöjen hoidossa?
- Minkälaisen roolin Metsähallituksella näet suomalaisessa kalastusmatkailussa?
- Minkälaisen roolin näet Metsähallituksella, tai näetkö roolia, kalatalouden edistämisessä?
- Minkälaisen roolin Metsähallituksella näet jokirapukantojen suojelussa?

Koetko, että Metsähallitus keskittyy oikeisiin asioihin? Onko joku osa-alue, jossa näkisit, että Metsähallituksen ei tulisi ottaa niin suurta roolia tai puolestaan tulisi ottaa enemmän koppia/keskittyä jatkossa? Vastaako nykyinen toiminta odotuksiasi? Näetkö toiminnassa jotain kehitettävää?

- Millaisia odotuksia sinulla on Metsähallituksen kalastuslupatuotteilta tai kalastusoikeuden vuokraukselta?
- Millaisia odotuksia Metsähallituksen kalastusviestinnältä? Miten parantaisit?

Toimintaympäristön muutokset

- Mitä sellaisia toimintaympäristön muutoksia näet tai odotat tapahtuvan, jotka voisivat haastaa valtion vesien kalastusjärjestelyjä tai sitten toisaalta tarjota uusia mahdollisuuksia?

Mahdollisuudet

- Näetkö jotain mahdollisuuksia, joita valtion vesien varaan voisi rakentaa?

Rahoitus

- Miten kalastuksen järjestäminen valtion vesillä tulisi rahoittaa?

Vapaa sana

